

Živa voda.

Povest. — Spisal Matija Malešič.

Šesto poglavje.

»Vidiš ga? Ali ga vidiš, našega Janka?« Trdan skoro nehotе govori in odriva ženo od okna. Boji se, da bi preočito pokazala pred gospodo, kako ji uĝaja avtomobil in kako nestrpno so ga pričakovali.

Pa je res lep in čudovit tak voz. Sam teče, hitro, mirno. In ko se ustavi, ne pretrese potnikov ko vlak.

Klanja se Janko gospodi, pozdravlja jih, stiska roke, vzbuja priznanje očeta in matere.

»Oho,« hipoma vzklikne Trdan ko v bliskovitem spoznanju. Uslužno je Janko podal roko gospodični, ko je prožno ko srna skočila z avtomobila. In ko je odvila z obraza belo kopreno, se je zasvitalo Trdanu. »Tako? Tak tiček si mi ti, Janko? Oglej si jo, stara!«

»Kako je lepa! Rdeča roža in belo mleko! In kako je oblečena!«

»Reci, Meta, ali ni naš Janko tiha voda, ne tiha, živa voda? Glej, tudi tistega debelušastega gospoda s kratkimi, sivimi lasmi sem že videl. Oče je naše neveste!«

»Stari, kaj se ti blede? Taka gospodična, pa v naš mlin in žago?!«

»Kaj si slepa? O ta naš potuhnjenec! Ni črnil besedice, kdo ima največjo besedo pri nakupu graščinskega gozda, še namignil ni nanj! Glej, še se držita za roke. Ali misliš, da zato, ker se boji, da ji na suhi zemlji spodrsne?«

»Janko ve, kaj se spodobi med gospodo!«

»O, ve, ve! Da si ga videla, kako ji je mahal na postaji z robcem in klobukom! Kaj ga ne vidiš, kako

se topi v nežnosti in sreči?« Trdanu zapre besedo in sapo.

»Kje ste, oče?« kliče Janko in se ozira po oknih.

»Ali sem za mednje?« zdvomi Trdan in išče pri ženi sveta in pomoči.

»Snedejo te! Če so z Jankom tako prijazni in te kličejo!«

Zmeden je Trdan, ko drži drobno, mehko ročico v svoji žuljavi žagarski desnici in gleda v mile oči, iz katerih poje veselje in gleda zvedavost. In v zadregi stisne, krepko stisne mehko ročico. Pa se hipoma zave. Ko da drži plaho, drobno siničico v svoji močni pesti — pa jo stisne, da bi jo zadušil! In naglo razklene pest. Zvonko se mu nasmeje gospodična, nič mu ne zameri. Zato Trdan krepko stisne desnice gospodom, vsem trem po vrsti, da pokajo sklepi v prstih. Še šoferju jo stisne, dasi mu miga Janko, da tega ni treba.

Gospodje niso čisto nič visoki ne ošabni. Čisto nič naduta ni gospodična. Posedejo kar po domače okoli kamenite mize po kamenitih klopeh. Čisto nič ne pregovarjajo domačemu prigrizku. Še vino jim ni prekislo in ga hvalijo. Pa se jim na obrazih pozna, da so ga vajeni! In da taki gospodje ne pijejo najslabšega, pove že to, da se pripeljejo v tako razkošnem avtomobilu. Prijazni so vsi, zlasti oče gospodične je nad vse prijazen in odlikuje Trdana pred tistim grajskim in tistim drugim. Ponudi mu podolgovato, žoltkasto cigaro, prepasano z rdečim obročkom. Čisto taka je, ko je bila tista, ki mu jo je dal Janko takrat na poti s postaje. Grajskemu in tistemu drugemu ne

da cigare, le Trdanu. Trdana prijetno ščegeta ta pozornost. V naglici že nese cigaro k ustom, da ji z zobmi odgrizne konico. Pa se pravočasno zave. In tiplje po žepih za nožem. Gospod opazi njegovo namero, vzame mu cigaro, jo vtakne v nekak srebrn ustnik, pritisne nanj in mu jo vrne. Luknjico je zabodel tisti srebrni ustnik v konico. In gospod vtakne še svojo cigaro v ustnik, prižge vžigalico in nažge najprej Trdanu, nato pa še sebi.

»No, no, no! Tako? Tako?« ščegeta Trdana. Ko da mu lezejo mravljinici po hrbtu, mu je, ko ga prosi oče gospodične, naj bi se popeljal z njimi in šel v graščinske gozdove. Ker se razume na les, ko morda nihče daleč naokoli ne; ker pozna gozdove; ker ve za pravo ceno lesa, ker jim je za njegovo sodbo in svet. In mu burno bije srce, ko stopa v avtomobil. In se brani, in ga morajo prisiliti, da sede na najčastnejši sedež: na zadnji desni sedež, prav na mesto, kjer je ob prihodu sedela gospodična. In potegne iz cigare, da ga mori kašelj, ko golta dim. In mu silijo solze v oči, ko zabrni v avtomobilu in zdrče ko veter izpred mlina. Tam s prağa, tam izza oken, tam z žage gledajo začuden in ponosni pogledi za njim.

Brni avtomobil po vasi in žvižga, žvižga. Nagrnili so ljudje na hišne pragove in na okna, stekla je deca na cesto, ponižno snema zet župan klobuk, pozdravlja in se klanja. Zijajo ljudje, ne morejo v hipu do besede, gleda, gleda in se čudi župan.

Brni avtomobil po gladki cesti, ko veter hiti. Udobno je Trdanu na mehkem sedežu. Napihuje se srce ob zavidljivih pogledih. O, kako je dobra cigara z rdečim obročkom!

Ko veter hiti avtomobil. Ko prijeten vetrič, ko pihlja okoli obraza, so Trdanove misli.

* * *

Vse zanima gospodično Olgo, vse in vsako malenkost ji morajo natanko razložiti. Še Janko je v zadregi, ker ne ve natanko, odkod so rimski kamni v jezu, kdaj so jih vzdali, zakaj so vzdali take imenitne in stare spomenike v jez. Kako bi ne bil v zadregi Tone, ki še z domačimi dekleti nerad govori, ko mora taki gospodični razlagati na žagi stvari, ki jih vsak šolarček ve in razume. Kako bi ne bila v zadregi Trdanka, ki še vsake njene besede ne razume, pa ji mora dopovedovati, kako meljejo beli kamni, kako črni, in zakaj so poseje vredne mlinarjeve ljubezni. Katica je bila v samostanski šoli, ali pred gospodično Olgo ji te šole ne pomagajo. Ob stopah je nerodna in redkobesedna ko stope same. Na srečo ni v Olgi ošabnosti in nadutosti. Prijazna, ljubezniva in vesela je ko razposajen otrok. Niti z besedico niti s pogledom ne pokaže, da misli na svoj gosposki rod in na svoje bogastvo in na svojo židano obleko, Katici stisne roko in ji ponudi iskreno prijateljstvo.

Janko ves žari v sreči.

Mati pogleduje Janka, steplje moko z obleke, kadar ji pogleda Olga v oči. Na skrivaj opazuje in ocenjuje in presoja to živo gosposko dete, ki blešči v svili in lepoti in bogastvu. Razvajeno mora biti in nobenega dela vajeno. Naduto pa ni videti. Le kako pogleduje Janka! Ali ni vsa njena veselost in razigranost radi Jankove bližine? Ali ne sije iz njenih oči sama dobrota, ljubezen in vdanost? In kjer je ljubezen in je dobrota in je denar, pa če tudi je razvajenost... Ali ne premağa ljubezen vse razvajenosti? Ali je ne preobrazi Janko, ki ga ima rada, po svoje? Ali je ne ovije v ljubezni okoli svojega prsta? Nima kedaj Trdanka premisliti in preudariti misli do konca. Čeblja in čeblja, povprašuje in povprašuje in si hoče vse ogledati gosposko dete. V svinjake silí in v hlev. Ali ni škoda njene židane obleke? Ne vzdrži Cilka primere z Olgo — to čuti Trdanka.

»Reci ji, Janko, naj vsaj plašč ogrne, ki ga je imela na avtomobilu!«

Janko raztolmači materino skrb. Zvonek smeh je odgovor. In Olga kar poskoči in ne manjka dosti, da ne plane Trdanki okoli vratu.

Kdaj je še kdo videl tako gospodično?

Pribrni avtomobil pred mlin. Vpričo samega šoferja in Olge si upata Trdanka in Katica bliže in si ogledujeta čudoviti voz, ki teče brez vprege ko lastovica.

Tleskne Olga z rokami in je vsa v ognju za svojo misel.

Ne, tega pa ne napravi Trdanka! Že zaradi ljudskih jezikov in sramote ne! In ker se ne spodobi! In ker ni taka vožnja za stare žene! In ker sploh ne gre kaj takega!

Katica se preveč ne upira. Le v tej obleki ne more v razkošno, gosposko vozilo.

Brni avtomobil mimo Kržanovega mlina. Ko polet hitre ptice lastovice.

Zgane se Kržan na žagi, široko odpre oči in usta, zagozda in kladivo mu padeta iz rok.

Ko da je stopila na grdega gada skoči Cilka s prağa v vežo in se skriva za vrata.

Z visoko vzravnano glavo sedi Katica ob desni strani Olge na zadnjem sedežu. Že doma je Olga ovila svojo desnico okoli njenega levega komolca. Vse topleje se ga oklepa in ji govori o prijateljstvu.

Janko se sklone ko v zadregi k šoferju in ga nekaj vpraša.

* * *

»Kaj pa mislite?« V Trdanu se budi ponos. Na kameniti mizi leži denar.

»Vsako delo je vredno plačila in vsak delavec svojega plačila! Saj Vam ne darujem! Plačam Vaše delo!«

»Kaj tako delo!« Naglo premisli Trdan: Da bi hujšega dela ne bilo, ko voziti se z avtomobilom;

kaditi prijetno dišeče, z rdečimi obročki opasane cigare; jesti v graščinskih gozdovih po petkrat na dan predobre jedi, ki jim ne veš imen; piti vino, ki je zorelo Bog ve kje na jugu. In to naj bi bilo delo: ogledovati košate hraste, visoke bukve, vitke smreke, ponosne macesne, gladke kostanje, kakršnih ni zlepa najti? O, to je bila bogata paša za oči, lepa pesem za srce, prekipevajoča radost možganom. To ni bilo delo!

Denar leži na kameniti mizi. Mesec poštenega, trdega dela v mlinu in na žagi, mesec dela vseh

»Ne razumem Vas, čemu se branite denarja, ki ga boste krvavo potrebovali, če mislite stopiti z nami v poslovne zveze...«

Trenutno pozabi Trdan na denar, sede tesno h gospodu in govori šepetaje: »Govorila sva oni dan v gozdu, pa nisva dokončala. Ali mislite zares? Zares?«

»Z Vami se ne bi hotel ni v sanjah šaliti. Računali smo, preudarjali, računamo, preudarjamo, kalkuliramo, kakor pravimo. Saj ne rečem, da bi se nam pri teh množinah lesa ne izplačale lastne žage. Mislimo pa

Rembrandt.

Anatomija.

(Muzej v Haagu.)

Trdanov, mesec dela podnevi in ponoči, pa bi ne nosili ljudje v mlin toliko denarja, ko ga leži na kameniti mizi.

»Zamudili ste šest dni, ko ste hodili z nami. Vaša presoja in mnenja so nam bila dragocena! Plačamo vsako zamudo časa in vsak svet odvetnikom in veščakom! Čemu se torej branite poštenega plačila?«

»Preveč je!«

»Da smo pripeljali drugega izvedenca in svetovavca s seboj, bi mu bilo premalo.«

»Ali jaz vendar... Hočem reči: Tako domači ste bili z menoj... In vozil sem se z Vami... In jedel in pil z Vami...«

trenutno tudi na to: čemu bi vlagali kapital v nekaj, kar bi bilo že pri roki? Pametna pogodba — dobiček bi imeli i mi i Vi i Vaši i vaš kraj. Vodno moč imate, inženirja imate, ki hoče koristiti rodni hiši in domačemu kraju, lokomobilo bi kupili, da bi zmagali vse delo...«

»Povejte, gospod, lepo prosim, povejte: ali verjamete, da zmore Janko vse, kar mu roji po glavi? Načrte poznate, njega in njegovo znanje poznate.«

»Dobro premislimo, komu zaupamo, prej ko tvegamo; drugače bi se že zdavna smejali nam in naši družbi. Vemo, kako mislijo Jankovi profesorji o njem. Ali Vam ni pokazal ponudeb? Vem, da so ga vabili

na več strani. Da nima soli v glavi, bi se ne trgali zanj in mu ne bi ponujali služb, za katere se trgajo starejši in izkušeni inženirji.«

Ko da ga boža tisti prijetni vetrič, ki je vel na avtomobilu, ko je brnel v pekoči vročini po gladki cesti, žari zadovoljstvo iz Trdanovega obraza. »Saj bi, saj bi začeli. Ali stalo bo, stalo! Strahovite vsote bo požrlo vse to.«

»Požrlo bi jih res! Pa bi jih tudi vrnilo! In še več bi moralo dati nego je požrlo! Stalen, dolgotrajen dobiček bi moralo nositi.«

»Pa bi res sklenili z nami, samo z nami pogodbo? In bi... — tako je pravil Janko — sprejeli nas v družbo...«

»Rekel sem! Besed ne snemo! Jih tudi ne smemo, sicer nam nihče ne bi zaupal. Zaupanje je pa pri našem obsežnem poslovanju poglavitni pogoj uspeha.«

»Dobri ste, dovolj sem Vas te dneve spoznal, tudi razumeva se že čisto dobro, zaupam Vam. Vi rečete in obljubite — kaj pa drugi delničarji?«

Gospod se nasmehne in zamahne z roko. »Ne skrbite, gospod Trdan! Računamo! In smo izračunali, da nam tako prav kaže.«

»Ne zamerite, da vprašam: ali ni imel naš Janko nobenega svojege prsta vmes, da ste tako izračunali?«

»Da nam ne kaže, bi ne pograbili njegove zamisli! Ne bojte se!«

»Da hočete nam in našemu kraju pomagati! Pravzaprav tujci, ki vas prej še nikdar ni bilo pri nas...«

»Nismo nikjer tujci! Gremo povsod, kamor nam kaže. Pridemo, pretehtamo in premislamo in zgrabimo, kar je za nas. Naložimo kapital tam, kjer se bolje obrestuje. Državnih mej ne poznamo, jezikov, narodov ne preziramo. Privoščimo vsakemu, da pobere, kar pade z naših miz. Privoščimo tudi, da poberejo, kar ostane na mizi po kosilu. Miz ne nosimo s seboj...«

Trdana zazebe odkrita beseda. »Bogato gostijo priredite pri nas. Drobtine, ki padejo z Vaših miz, nam milostno privoščite.«

»Nikar tako črnogledo, gospod Trdan. Povedal sem vse samo v primerah. Sicer pa prisedete Vi k naši mizi in boste jedli z nami. Kjer ni gostije, ni niti drobtinic! In drobtinice z bogate mize — mislite, da niso dobre?«

»Ni Vam do tega, da bi nam pomagali!«

»V tem primeru — kdo ve?« Gospod udari Trdana po rami in pomigne z glavo na travnik ob vodi.

Tam razlaga Janko Olgi svoje načrte. Stojita drug ob drugem, glavi nad načrtom se skoro dotikata.

Trdana spreleti vroče po vsem telesu, kri mu sili v glavo. »Mislite..., mislite resno?« In nehote iztegne roko proti gospodovi desnici.

»Silila je sem. Kraj ji zelo ugaja. Vsa navdušena je zanj.«

»In za Janka?«

Gospod se nasmeje in ničesar ne reče.

»Pa bi ji ne branili?«

»Edinka mi je! Prerad jo imam, da bi se mogel ustavljati njeni želji.«

»Bi nam pomagli, če bi z lastnimi sredstvi ne zmogli vsega? Veste, mislim, da bi sami... Nekaj imamo... Le če bi sami nikakor ne mogli...«

»Jasno! Samemu sebi, ne..., no, sorodstvu in tudi naši družbi bi pomagal s tem!«

»Gospod!« Trdan mu proži desnico. »Tisto, vse to, kar ste rekli, drži?«

»Rekel sem!«

Udarita v roke. Gospod skoro pobledi v obraz, tako mu stiska Trdan desnico.

* * *

»Mna, mna, mna...« Trdan pohrkuje in mlaska z jezikom. »Takega pri nas nismo vajeni.«

Avtomobil brni izpred mlina. Olga maha z robcem in začne pred cestnim ovinkom hipoma pošiljati z obema rokama poljube pred mlin. In Janko, ta potuhnjenec in poniglavec, jih vrača.

»Mari bi se pobrigal, da bi že narisal načrte!« V očetovem glasu ni ne jeze ne nejevolje ne očitanja. Nekak čuden ponos in nekaka mehka ljubezen je v njem.

Janko mu naglo pogleda v oči. Je ponos in je ljubezen in je občudovanjeje tudi v očetovih očeh. »Ali sta se menila kaj o našem načrtu in pogodbi z njimi? In o vsem tem, o čemer dvomite?«

»Sva. Pa ne vem, kaj bo iz vsega. Zakesnimo. Ves teden nisi sedel k načrtom.«

»Jutri odnesite načrte na glavarstvo in prosite za komisijo. Gotovi so.«

»Ti!« Še večje občudovanje, še večji ponos in še večja ljubezen žari v očetovih pogledih in trepeče v njegovem glasu. »Zakaj nisi tega poprej povedal? Potegnili bi se z avtomobilom in načrte še danes izročila na glavarstvu.«

»In capljala peš nazaj!« meni Trdanka.

»Čeprav! Pa kaj stojim in po nepotrebnem klepečem in izgubljam dragoceni čas! Tone, zaprezi! Samo preoblečem se še! Takoj se odpeljeva in še danes predloživa načrte ter prosiva za ogled in razpravo!«

»Bog se usmili! Kam se ti tako mudi? Saj ne gori voda!«

»Ne gori! Ali živa je! Živa, živa, živa!«

Kdo naj razume očeta? Čemu tolikokrat govori o živi vodi? In kaj misli s tem?«

(Dalje prihodnjič.)

Planinstvo.

Janko Mlakar.

Prekladali smo prijatelja Lojza, ki se je bil ponesrečil na Triglavu, z vlaka na rešilni voz. Blizu je stala gruča delavcev ter nas gledala.

»Kaj si je pa naredil?« vpraša nekdo.

»Na Triglavu si je nogo zlomil.«

»Prav mu je, kaj pa leze gor! Doma bi bil ostal. Gora ni nora, tisti je nor, ki gre gor!«

Za zdravje telesa in duše.

Kakor je obsodil ta mož planinstvo, tako ga presoja še dandanes mnogo ljudi.*

Človek, ki se veliko giblje in dela na polju ali v gozdu, ne more razumeti planincev, ki se trudijo po gorah in se izpostavljajo vremenskim neugodam in pogosto tudi resnim nevarnostim. Ne razume jih pa zato ne, ker ne ve, da iščejo v planinah tega, česar ima on v izobilju, namreč gibanja v dobrem čistem zraku.

Imel sem prijatelja, ki je umrl v najlepših letih.

»Premalo se je gibal,« mi je rekel njegov zdravnik.

»Ko bi bil šel vsako leto časih z Vami v gore, bi bil še danes lahko zdrav!«

In res, mestni človek, ki preživi večino svojega življenja med štirimi stenami in se ukvarja z duševnim delom, mora ven v prirodo, se mora gibati na prostem, če hoče ostati zdrav. Za take ljudi so gore najboljša in tudi najcenejša zdravilišča.

Pri hoji po hribih deluje vse telo. Krepe se pljuča, srce in vse mišice. Z obilnim potem, ki ga planinec izloča zlasti pod težkim nahrbtnikom, pa gre iz njegovega telesa vse, kar ne spada vanj. In ta čisti gorski zrak! S kakšno slastjo ga vsrkava vase, kdor se je moral dolgo zadovoljevati z zatohlim mestnim zrakom! Nekaj dni pridne hoje po gorah, in človek si nabere zalogo zdravja, s katero more med mestnimi zidovi izhajati dolgo časa.

Seveda ne hodijo planinci po gorah samo zaradi zdravja, marveč tudi in celo v prvi vrsti zaradi veselja, ki je doma v »planinskem raju«.

Kakšen užitek imaš od razgleda z visoke gore! To ve samo tisti, ki ga je že užival. Kaj vidiš, moreš popisati; kaj pa pri tem pogledu občutiš, tega pa ne moreš izraziti z besedami. Izraz, da si »očaran od lepega pogleda«, je tu prav na mestu. Res je, da najdeš tudi v dolini podobno veselje. Kdor ima le količkaj smisla za lepoto prirode, občuti krasoto zasneženega gozda, ki se koplje v žarkih zimskega solnca. Pa če

bi primerjal krasoto solnčnega zimskega dne v gozdu z lepo pesmijo, potem so snežene poljane in v ledene oklepe vkovani velikani, ki jih gledaš s Triglava, kakor veličastna pesnitev, simfonija!

Poleg lepega razgleda pa vleče planince v gore tudi veselje, ki ga uživajo na poti. Zato jih hodi veliko še vedno peš tudi na take gore, na katere je izpeljana železnica. Človek ljubi namreč izpremembo, in te je na potih v gorah veliko.

Strma pota po zelenih pobočjih se menjavajo s položnimi stezami ob bistrih potokih, vroči prisojni bregovi s temnimi hladnimi gozdovi, ožje in širše police nad omotičnimi prepadi s pragovi in žlebovi, sivi meli z bleščečimi se snežišči; vedno je kaj novega. In ti razgledi s pota! Nad vsakim pragom, za vsakim ovinkom se ti odpre nov pogled.

Prav zato je pot skozi Vrata na Triglav tako priljubljena, a ona skozi Krmo je popolnoma zapuščena, dasi je najzložnejša. Je pač preveč enolična.

Malo jih je tudi, ki se vračajo po isti poti s Triglava, po kateri so prišli. Večina planincev, ki priroma od severne strani, se vrača čez Sedmera jezera, čeprav je ta pot zelo dolga in za marsikoga tudi naporena. Radovedni so namreč, kakšen je svet tam za Hribercami in Kanjavcem.

Človeška radovednost, ki želi vedeti, kaj je za deveto goro in devetim morjem, si je poiskala in deloma tudi zgradila več potov na isto goro. In veselje, ki ga ima planinec, da je spoznal ali celo prvi zasledil in izvršil nov dostop na kak vrh, je istega izvora, kakor veselje potovavca, ki je odkril novo deželo, ali učenjaka, ki je zasledil nov zakon v naravi.

Planinec pa se veseli tudi prirodnih lepot v gorah, ki jih v dolini ne najdeš. Kdor še ni bil nikdar v planinah, ne pozna veselja, ki ga vzbuja pogled v globoko zarezane soteske, na nebatične vrhove, na gladke navpične stene, na širna snežišča in razpokane lednike! Morda pozna vse to iz knjig, toda najboljši posnetek ne nadomesti resničnosti. In koliko je mestnih ljudi, ki ne poznajo ne jasne zvezdne noči ne lepega solnčnega vzhoda! Noč sicer pozna, toda le tisto v mestnih ulicah, ko se vrača iz zakajene kavarne ali gostilne domov. Solnčni vzhod pa, kako ga bo videl, če pa vstaja vedno tedaj, ko stoji solnce že visoko!

Res je, da mora prenesti planinec mnogo hudega na turah in je tudi v marsikateri nevarnosti, preden pride do vrha. Toda v težavah in naporu si krepi telo in voljo, v nevarnostih se pa uči ceniti življenje. In čim teže pride do smotra, tem bolj ga je vesel.

Generalni vikar grof Hohenwarth je bil izmed prvih, ki so prišli na Veliki Klek. V svoj dnevnik je zapisal takrat: »Moje veselje, da sem dosegel, po če-

* Ker pomenijo »planine« splošno gore, alpe, rabim za besedo »alpinizem« »planinstvo«. Tisti, ki hodijo po gorah za razvedrilo, iz ljubezni do gora, so planinci in planinke.

mer sem tako hrepenel, in da sem premagal vse težave, je bilo nepopisno. In tega veselja, da sem prišel na najvišji vrh Kleka, bi ne prodal za vse na svetu.»

Takega veselja je deležen vsak planinec. Ne gre namreč za to, ali je tura težka ali lahka; vir veselja je v prvi vrsti v osebnosti onega, ki jo naredi. Marsikdo, ki pride na Triglav po navadni poti, toda z velikim trudom in naporom, je prav tako vesel, da se mu je izpolnila želja, kakor tisti, ki prepleza severno steno.

Planinca veseli tudi marsikaj, kar nam je v dolini, oziroma doma, zelo neprijetno. Prav lepo bi se zahvalil, če bi mi doma zaprli in bi moral prenočiti zunaj namesto v postelji. Nasprotno pa prištevam svoje prenočevanje pod Škrlatico med najlepše doživljanje v planinah.

Na skalah, z mehkim mahom obraslih, sva sedela s prijateljem Lojzom in gledala, kako so se gore polagoma potapljale v temo. Smrtno tišino krog naju je motilo edinole žuborenje vode, ki se je odtekala izpod bližnjega snežišča, a polagoma je tudi to utihnilo. Nisem dosti spal tisto noč, a svojega kamenitega ležišča ne bi bil zamenjal z mehko posteljo v Aljaževem domu.

V Olpererjevi koči v Zillertalskih Alpah sva bila z Lojzom čisto sama ter sva opravljala vsa dela oskrbnika in turistov. Kurila sva, kuhala, jedla in pomivala. Bilo nama je pa pri tem bolje kakor v kakem hotelu.

Kdor je kdaj kaj takega skusil, mi bo pritrdil.

Planine pa ne nudijo človeku le veliko lepega duševnega užitka, marveč vplivajo tudi blagodejno na njegov značaj. Gore s svojo veličino uče planinca ponižnosti, s svojim vročim solncem in mrzlim dežjem, z napornimi poti, ostrimi skalami in nevarnostmi pa potrpežljivosti in previdnosti. Človek mora v planinah marsikaj prenesti in si veliko odreči. Tako se nauči skromnosti in samozataje.

Sicer priznam, da sleče marsikdo s planinsko opravilo tudi potrpežljivega in skromnega planinca, da godrnja, če ga kliče dolžnost le uro daleč po gladki cesti, čeprav je potrpežljivo hodil v gorah po deset in več ur na dan, in da je doma silno izbirčen v jedi, dasi se v gorah zadovolji s suhim kruhom. Vendar je pa v dolini laže ravnati s planincem, kakor s človekom, ki misli, da mu ni mogoče spat drugače kakor na pernici, in jesti drugače kakor s srebrno žlico.

Čisto resnično pa je, da je ona mladina, ki hodi po planinah, boljša, nrajnejša in značajnejša kakor tista, ki išče užitka po gostilnah, barih in drugih zabaviščih.

Oprema in hoja.

Toda, utegne kdo nasprotovati, planine so pa le zahtevale že marsikako žrtev, marsikdo je že pustil v njih svoje mlado življenje. Pa to ni res. Planine ne potrebujejo žrtev, pač pa je postal v gorah že marsi-

kdo žrtev svoje lastne neprevidnosti. »Gora ni nora«, zato pa ne sme biti nor, kdor gre gor!

Nedostatnost planinske oprave, neveščnost in neprevidnost so že marsikomu zagrenile planinstvo ali ga celo spravile v grob.

Kakor potrebuje rokodelc za svoje delo dobrega orodja, tako je treba tudi planincu pripravne opreme.

Predvsem moraš biti dobro obut. Gorski čevlji morajo biti prostorni, iz močnega usnja in dobro podkovani. Kadar si nabaviš nove čevlje, jih nosi nekaj časa nepodkovane, da se ti uležijo po nogi. Da ostanejo voljni in so nepremočljivi, jih namaži pred hojo in po turi z mastjo. Imej tudi volnene, debele nogavice. V gorskih čevljih mora biti nogi tako, kakor da bi hodil bos po mehki preprogi.

Spodnja obleka ne bodi predebela, vendar pa topla, ker je v gorah večkrat prav zelo mrzlo. Perilo mora biti tudi tako, da pije pot, ki ga planinec obilno preliva.

Kratke hlače imajo sicer več vrlin ko dolge, vendar tudi z dolgimi opraviš.

Kaj pa ženski svet? Dandanes so tudi planinke kaj rade po moško oblečene in imajo vrhnje hlače. Na navadnih turah pa tudi krilo zadostuje, saj je mademoiselle d'Angeville prišla na M. Blanc celo v krinolini! Kjer je pa dosti plezanja, tam krilo res zelo ovira. Znani planinski pisatelj Meurer piše v svoji knjigi »Bergsteiger«: »Veleturistinje se morajo odločiti za ohlapne hlače, čez katere oblečejo krilo, ki ga šele takrat odlože, ko pridejo do ledenika ali vstopa v skale, a ga zopet oblečejo, ko pridejo na položna tla ali se bližajo obljudenim krajem.« Razkazovanje zlaganega »fantovstva« po kolodvorih in kočah ni dokaz baš dobrega okusa.

Hlače naj imajo za naramnice povsod po dva gumba. Ako se eden odtrga, ostane še vedno drugi.

Suknjič mora imeti mnogo žepov, ki se zapenjajo tako, da ne pade nič iz njih, čeprav bi jih narobe obrnil.

Klobuk je tem imenitnejši, čim grši je. V novejšem času hodijo planinci radi razoglavi, kar ima to prednost, da jim klobuka ne more vzeti veter. Saj v dežju in snegu varujejo glavo tako lasje; še bolje pa kapuca, ki se naj drži plašča.

Nepremočljiv plašč je za planinca ideal, žal, da nedosegljiv; kajti najboljši »nepremočljivi« plašči so premočljivi, če ure in ure lije in lije.

Ako te napleta dež ali če gaziš sneg, si zavaruj noge noter do kolena z ovijačami.

Za navadna planinska pota zadostuje dolga gorska palica, pa tudi kratka, če nisi vajen dolge. Mora pa biti primerna tvoji teži in dobro okovana. V novejšem času je cepin zelo priljubljen, naravnost potreben pa je v ledu in snegu. Kadar ni pri nas v gorah več snega, izhajaš tudi brez njega. Je pa veliko boljši ko palica. Pri plezanju ga laže obesiš na roko kakor

palico. Če so tla mokra, ga moreš uporabiti za stol; za zaprte senike in pastirske bajte je cepin v sili najboljši ključ; popadljivi psi se ga zelo bojijo, celo za bike na planinah je dobro orožje, tudi se njegovi konici še nobena konservna škatla ni uprla. Vendar je navzlic tem dobrim lastnostim cepin v rokah nerodnega človeka to, kar nabita puška v otrokovih: njemu in njegovemu sosedu zelo nevaren.

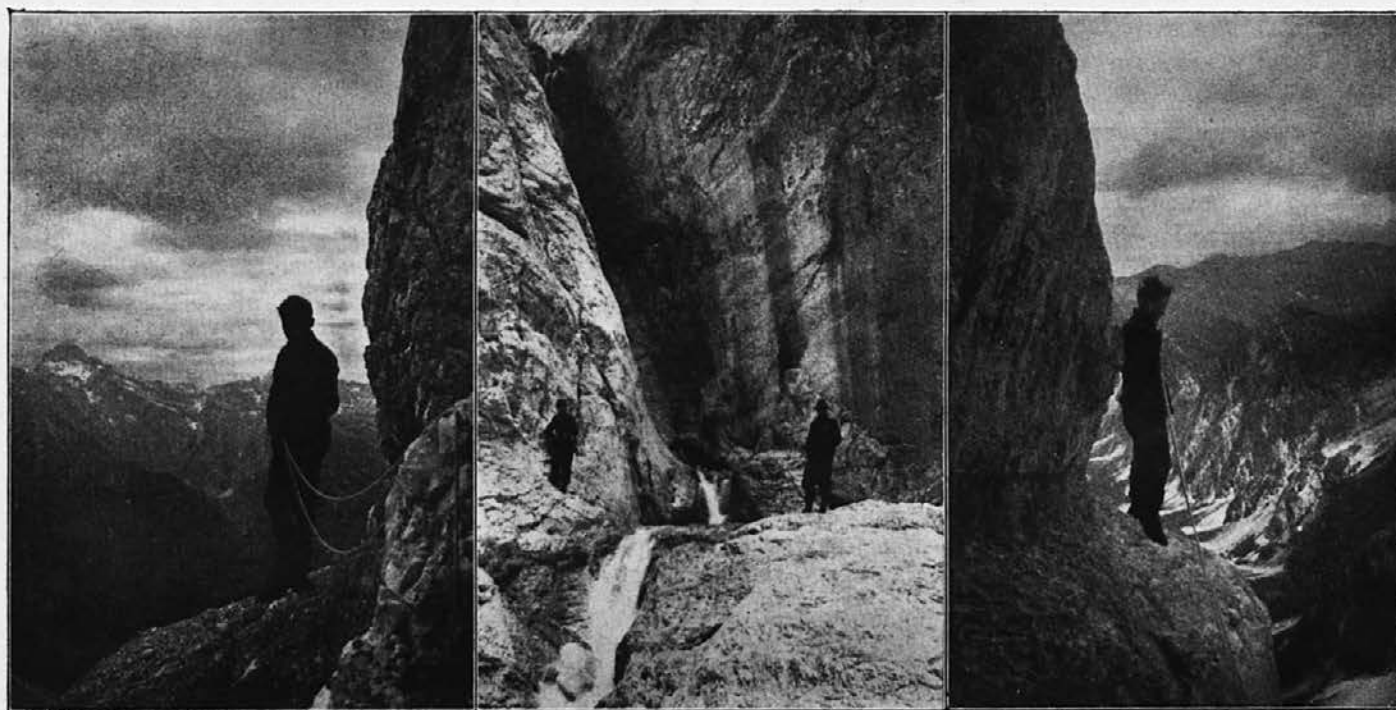
Dereze rabimo na snegu in ledu; koristijo pa tudi na strmih, s travo ali mahom poraslih pobočjih.

Zoper prehudo solnčno svetlobo na snegu se varujemo s črnimi naočniki, zoper neprostovoljno in prenašlo vožnjo v kak prepad ali kako razpoko pa

Koristno je, če vtakneš v nahrbtnik prav lahke hlače. Ob dežju si kolen ne boš obvaroval pred močo. Páríti in sušiti mokre hlače na sebi, pa ni ne zdravo ne prijetno.

Ne pozabi tudi na malenkosti, ki zavzamejo malo prostora, a so zelo potrebne. Tako n. pr. vžigalice, svečo, nož, svinčnik, varnostne igle, šivalno »orodje« itd. Tudi brez obvez ne bodi.

Kaj pa jed in pijača? Kdor namerava prenočevati po oskrbovanih kočah, naj kolikor mogoče malo vzame s seboj. Vode dobi kolikor toliko med potjo; kogar pa žeja rada nadleguje, naj si preskrbi čutaro Kneippove kave ali čaja brez sladkorja (sladkor po-

Pogled z Jalovca na Triglav.

Nad slapom v stenah Jalovca.

Pogled v Planico s severne stene Jalovca.

Fot. dr. Stanko Tomišek.

z vrvjo. Za zimsko turistiko so uporabljali časih krplice, ki jih pa sedaj nadomeščajo smučke.

Splošno se pa ravna oprema po turi. Čim lažja in navadnejša je pot, tem bolj se približuje oprava vsakdanji obleki.

Velika pokora za planinca je pa težak nahrbtnik. Prijatelj Lojze vedno globoko zavzdihne, kadar se z njim otovori, mene je pa pri plezanju parkrat že spravil v veliko nevarnost.

Zato skrbno izbiraj, kaj boš s seboj vzela, in se omeji le na najpotrebnejše! V nahrbtniku imej toliko perila, da se moreš enkrat preobleči. To ti v navadnih razmerah zadostuje tudi za ves teden. Ko prideš zvečer v kočjo, se takoj preobleci, če si se med potjo spotil, ker je veliko bolj zdravo sušiti srajco pri peči kakor na sebi; glede na sosede pa tudi ne smeš pozabiti, da pot ni — dišava. Drugo jutro pa zopet obleci posušeno srajco. Tako moreš imeti dve srajci tudi teden dni, eno za na pot, drugo pa za »parado«.

vzročja žejo). Majhna steklenica konjaka bodi le za bolezní in pa za očiščenje kake praske. Sicer pa bodi planinec zlasti na težavnih turah abstinent.

Prav tako se ni treba preveč zakladati z jedíli. Po kočah tako dobiš vse potrebno in za tistih nekaj par, ki bi si jih prihranil, če bi živel »ob svojem«, se pač ni vredno potiti pod težkim nahrbtnikom. Popotnica, sestojéča iz koščka prekajene slanine, kosa kruha, perišča suhega sadja in zavitka kislih sladkorčkov, ti popolnoma zadošča.

Primerno opremljen in z lahkim nahrbtnikom in srcem (skrbí pusti doma!) pojdi vesel v planine, in veselje te bo spremljalo povsod!

Hodi počasi, kajti, če je le kje pregovor »počasi prideš daleč« na mestu, je gotovo v planinah. Pojdi, če je le mogoče, zгодaj na pot, da boš ti razpolagal s časom, ne pa čas s teboj. Spotoma večkrat postoj in poglej, pa ne na uro, ampak krog sebe. Kaj ti pomaga, če pridrevis iz Mojstrane na Kredarico v petih

urah, pa nisi nič videl med potjo! Često se ti spravi tak »Alpinus furiosus« potem naravnost v posteljo in ga ni več na izpregled, dasi je najlepše solnčno vreme in je nebo brez najmanjšega oblčka. Planine so za takega »planinca« še zaprta knjiga.

Turistu pa, ki ima odprte oči in sprejemljivo srce za prirodne lepote, je najnavadnejša pot, kakor n. pr. ona čez Uskovnico na Kredarico, bogat vir veselja in radosti.

Kadar pridem po strmini na Blatce, se vselej ozrem doli na Bohinjsko jezero. Videl sem ga že velikokrat, a vselej se težko odtrgam od te prelepe slike. Pri žuborečem studencu na Čiprjah vselej počivam, kar tako iz navade, četudi nisem utrujen. Veliko tu ni videti. A kar je, je lepo. Na Toscu bi najrajši ure in ure ležal v sočni travi na solncu in gledal v ljubko Bohinjsko dolino. S Tosca je na Velo polje le dober skok, vendar se na njem, če mi je le mogoče, dolgo mudim. Od nikoder se mi ne zdi Triglav tako lep kakor od tu, nobena planina se mi ne dozdeva tako prijazna kakor velopoljska, ki leži kakor mično zeleno jezerce v naročju strmih, skalnatih robov, in nikjer ne pozvanja čreda tako lepo kakor na Velem polju. Mislim, da ni bil še noben slovenski pesnik v tem kraju; če je pa bil, je šel kakor slép mimo; sicer bi gotovo imeli kako pesem z naslovom »Velo polje«. Tudi na Konjski planini vselej malo poležim na tisti lepi zeleni zaplati, ki jo je Bog vrgel tja čez kamenito sedlo. Sicer pogled v dolgočasno Krmo ni poseben, zato so pa toliko lepši vrhovi, ki jo obdajajo. Nato pa na dolgi vijugasti stezi, ki se vije na Kredarico, še večkrat postojim in se oziram na lepo Savsko dolino, ki se mi odgrinja bolj in bolj. In tako pridem počasi, a popolnoma spočít, v gostoljubni Triglavski dom.

Sicer sem tudi jaz včasih »divjal« gor in dol, ker me je poganjal čas ali podila nevihta, toda tistih tur ne prištevam k prijetnim dogodkom v planinah.

Lepo je hoditi po gorah v družbi, če je — prava. Prepirljivec, sitnež, nergač in sebičnež je pa slab tovariš. Izberi si tovariša, ki ga dobro poznaš, ki zna o pravem času molčati in spoštovati tvoja čustva. Politični prepiri in pogrevanje starih in novih škandalov ne spadajo v planine. Pravi planinec pusti vso umazanost v dolini in ne žali nikogar, bodi že tega ali onega prepričanja, naj govori domač ali tuj jezik. Vse prave planince tostran in onstran meja veže skupna ljubezen do gora. S prijateljem Lojzom sva obredla mnogo laških, nemških in tudi švicarskih koč, pa nikjer naju ni nihče žalil, dasi nisva tajila ne stanu ne narodnosti. Pečatnike odnašati, tuje knjige mazati in trgati, tuje turiste nadlegovati, to je pobalinstvo, katerega pravi planinec ni zmožen.

Marsikdo hodi po gorah najrajši sam in trdi, da se sam najbolje počuti. Je veliko resnice v tem. Jaz sem hodil veliko let sam in mi je bilo prav dobro;

nikdar nisem pogrešal družbe. Ako si sam, si popolnoma neodvisen. Greš, kamor hočeš, in hodiš, kakor hočeš. Dolgčas ti ne more biti, ker je priroda lepa in kratkočasna družabnica. Seveda moraš biti veliko bolj oprezen, ker imaš sam le — eno nogo! Če si jo spahneš ali zlomiš, si izgubljen. Marsikak ponesrečen planinec bi bil rešen, če bi bil imel tovariša, ki bi mu bil pomagal ali vsaj šel po pomoč. V turistovski sezoni, ko so zaznamovana pota zelo obiskana, je za »planinca-samca« nevarnost komaj taka, kakor na Šmarni gori. Ko so pa kočje še zaprte in leži po višjih krajih še sneg, so razmere vse drugačne. Kdor se takrat napoti v gore sam, mora biti silno previden in se mora znati tudi o pravem času vrniti, če postaja tura pretežavna. Mimo tega mora biti tudi izvežban planinec, trden v snegu in ledu. Seveda ravna pri vsem tem pametneje, če si vzame s seboj veččega tovariša.

Za naša zaznamovana in zavarovana pota ni treba posebne planinske spretnosti. Če si le zdrav in nisi vrtočlav ter znaš paziti na stopinjo in se oprijemati klinov in žic, pa se ni treba prav nič bati, da bi se ponesrečil. Kadar je pa gora še odeta v sneg in so nadelane steze, klini in žice zametene, takrat naj goro nevajen turist občuduje rajši pod prvim snežiščem. Ture po ledu in snegu in nezavarovane stene niso za vsakega.

Planinec se ravnaj po geslu: »Kar morem, smem.« Paziti pa mora, da ne precenjuje svojih moči in ne podcenjuje ture, ki jo namerava napraviti. Težavnih tur naj tudi najizurjenejši planinec ne dela sam. V skalah zadostuje en tovariš, na ledenikih je pa najbolje, če so na eni vrvi trije.

V stenah je često dvema primeroma lahko, kar je enemu nemogoče. Treba je premagati praž, na katerem je pa prvi prijem tako visoko, da ga sam ne dosežeš. Ako imaš tovariša, mu stopiš na rame, in morda te še malo porine kvišku, pa si zgoraj. Z vrvjo pride potem tudi tovariš varno za tabo. Vrv je za plezalne ture prevažna in potrebna. Marsikatera tura bi bila brez nje jako nevarna in morda celo neizvedljiva. Z vrvjo se pa zmanjšuje nevarnost in olajšuje plezanje.

Najboljši plezavec mora biti gor grede prvi, pri povratku pa zadnji. Pri plezanju mora biti oprt vedno na treh točkah. Če se mu namreč en stop izpodmakne, se more še obdržati z roko in eno nogo. Ko pripleza do dobrega stojišča (stališča), pomaga z vrvjo tovarišu, da pride za njim. Ako je prostor, na katerem stoji, tako tesen, da bi ga vsak sunek spravil iz ravnotežja, mora oviti vrv okrog kake skale, in če te ni, zabiti v steno klin ali kavelj, ki služi za opirališče za vrv. Tako je tovariš popolnoma zavarovan.

Teže je seveda zavarovati prvega plezavca. Vendar ima tudi ta zavest, da bo v najhujšem primeru padel samo za dvojno razdaljo vrvi, ki ga veže s tovarišem; in ta zavest mu kolikor toliko pomaga, da

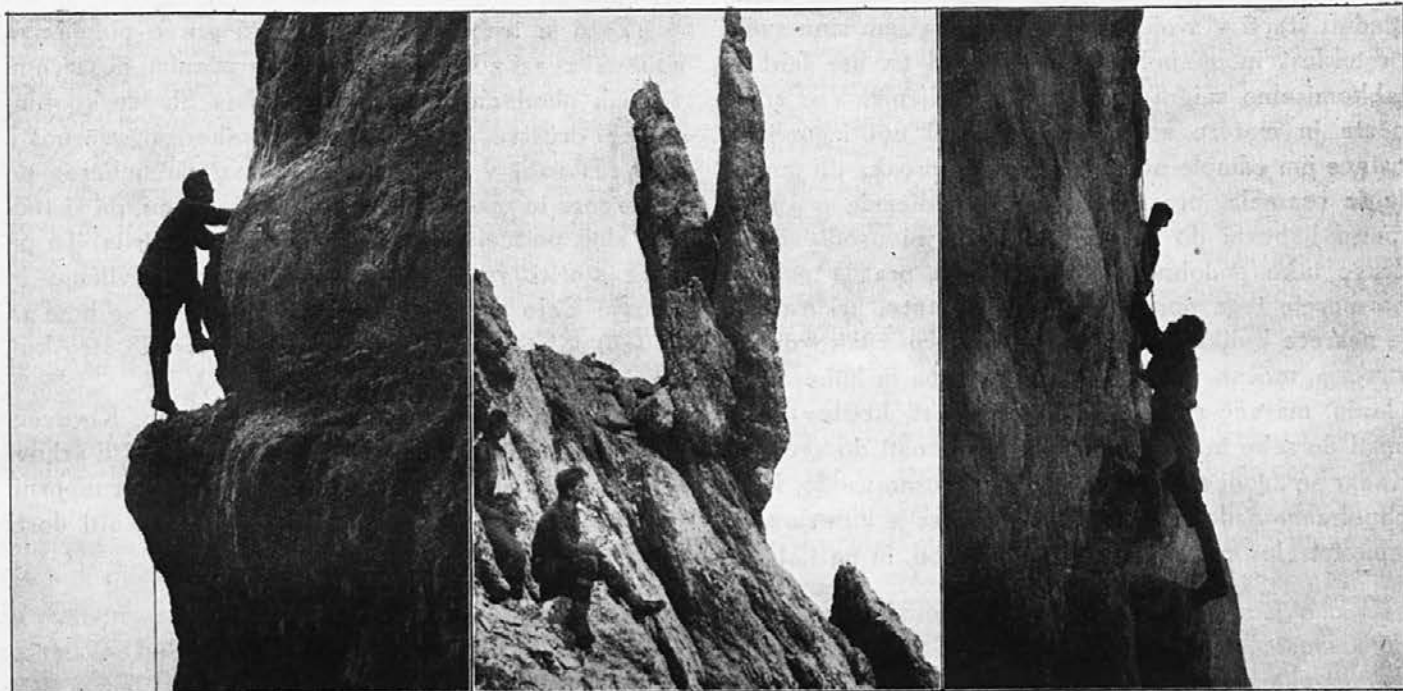
varneje pleza. Vrv daje namreč veliko moralno pomoč. Resnica je, da bojazen povečuje nevarnost in jo nareja celo tam, kjer je pravzaprav ni. Na vrvi ima pa planinec občutek, kakor da je na varnem, in obvlada zato tudi težavna mesta, katerih bi se sam ne upal lotiti. In tako je stena, ki je za poedinca smrtno nevarna, vendarle varna za dva ali tri plezavce, ki imajo zadosti dolge vrvi in potrebne kline.

Na ledenikih, zlasti tistih, ki so s snegom pokriti, pa preti planincu drugačna nevarnost. Pod snegom se skrivajo namreč globoke razpoke, ki so že marsikatero žrtev pogoltnile. Najbolje je, če so na ledu trije navezani na eno vrv. Ker razpoke niso široke, more izginiti v njih samo eden. Tovariša pa potem že po-

Kjer se je pa to zgodilo, so povzročili nesrečo plazovi ali pa slabo vreme.

Nasprotno je pa število ponesrečenih planincev »samcev« veliko. O takih planincih, ki se lotijo težke ture sami, pa velja res pregovor, ki ga v ta namen nekoliko popravim: »Gora ni nora, nor je, kdor gre s a m gor!« Sami često priznavajo, da se morajo zahvaliti večkrat samo srečnemu slučaju, da se niso ponesrečili. Nespameten je pa, kdor misli, da mu bo vselej taka sreča mila; dosti verjetneje je, da nekoč te sreče ne bo.

Planinec, ki pleza več ur po zelo strmi steni, mora pač s tem računati, da more zdrsniti ali da se mu kak prijem izmuzne ali utrga. Ako je sam, je ne-

Na severni triglavski steni.

Na grebenu Visoke Ponce.

Na prisovniški steni.

Fot. dr. Stanko Tominšek.

skrbita, da ne pade pregloboko in da ga izvlečeta ven. En sam bi ga pač težko spravil na dan, zlasti če je globoko padel. Zato so na dolgih ledeniških turah, ki vodijo čez zelo razpokane, s snegom pokrite ledenike, trije najpripravnejše število.

Tudi na strmih snežiščih in ledenikih, ki vise nad prepadi, je vrv potrebna. Utegne se namreč zgoditi, da ti spodrsne na gladkih tleh in se s cepinom ne moreš ustaviti. Ako si sam, se popelješ po najkrajši bližnici v večnost; če si pa na vrvi, ti tovariši takoj ustavijo veselo vožnjo. Seveda velja na opasnih mestih tudi tu kakor v stenah pravilo, da se samo eden premika, drugi, s cepini v sneg zasidrani, ga pa varujejo.

Predrzni planinci.

Izkušeni planinci so torej tudi na težavnih turah, bodisi v skali bodisi v ledu, brez posebne nevarnosti. To nam kaže tudi statistika nezgod v planinah. Primeri, v katerih bi se vsa družba ponesrečila, so redki.

sreča neizogibna. Morda, morda mu le srečen slučaj prepreči nagel povratek v dolino. Toda planine so kaj skope s takimi dobrotami za predrzneže, ki se igrajo z življenjem.

Da se planinec, ki se loti težavne ture na lastno pest, podaja v smrtno nevarnost, je gotovo dejstvo, ki ga potrjuje, žal, precejšnje število žrtev. Vprašanje je pa, ali je dobrina, ki jo doseže planinec s tem, da prepleza kako težavno steno, tako velika, da je vredno zastaviti življenje? Jasno je, da ni. Za splošni blagor ne stori nič, in če bi bila stena tudi gladka kakor dlan. Kaj pa pridobi zase? Prijetno zadoščenje, da je vse težave premagal z lastno močjo. A za tako zadoščenje ne sme tvegati življenja; cena je vendarle previsoka!

Planinci trdimo — in po pravici —, da si v planinah krepimo voljo. Pogosto je pa treba močnejše volje, da se človek odreče turi, kakor da se je loti. Prepoveduje jo namreč razum, narekuje pa trma, večkrat tudi objestnost in napuh.

Ni dolgo tega, kar sem bral popis ture na Hochtenn. Dotični turist je bil sam. Med vrhom in njim je bil samo še oster zasnežen greben, na katerem je silen vihar pobiral in trosil sneg, dasi je bilo popolnoma jasno. »Za malo se mi je zdelo,« piše, »da bi bil premağan tako blizu svojemu tolikanj zaželenemu cilju. Toda razum je govoril glasneje kot trdna volja, ki bi rada zmagala. Moral sem se mu pokoriti; in misel na ženo, ki me je čakala spodaj v koči, je odločila: Nazaj!«

Misel na ženo! Ali naši mladi fantje, ki tako lahkomišlno plezajo sami po steni, na katero so si upali najboljši plezavci v Vzhodnih Alpah le s klini in vrvmi, nič ne pomislijo na starše, brate in sestre? Koliko prečutih noči, koliko ljubezni, skrbi in žrtev je bilo treba, da je fant dorastel! In sedaj, ko začno gledati starši v svojem morda že doraslem sinu svojo preteklost in upapolno bodočnost, ti pa gre fant in lahkomišlno zaigra svoje mlado življenje! Vse žrtve očeta in matere so zaman, vsi lepi upi izgubljeni, ostane jim edinole nepopisna žalost in čaka jih morda le še osamela, prazna starost. Besedičenje o »neizmerni ljubezni do planin«, »neizprosni usodi« in še druge take podobne visokoleteče, a prazne puhlice ne morejo tega opravičiti. Težavne ture, pri katerih je nesreča kolikor toliko dozdevna, niso znak trdnega značaja, močne volje, moškega poguma in ljubezni do planin, marveč skrajna lahkomišlnost, kršitev dolžnosti do sebe in znak velike brezsrčnosti do svojcev. Kadar se zgodi nesreča, dolže neizprosno usodo, ki je popolnoma nedolžna. Kriv je tisti, ki se je v nevarnost lahkomišlno podal in se v njej pogubil, in pa tisti, ki

so ga na tako turo zavedli. Take nesreče pa planinskemu pokretu le škodujejo, ker ga mnogi obsojajo zaradi nesreč in ker skrbni starši branijo otrokom celo na lahke ture. Koliko skrbi, in navadno nepotrebnih, povzročča radi tega oče planinec svoji družini ali otroci planinci staršem!

Ugotavljam torej: kdor se loti sam, brez primerne opreme zanj pretežke in nevarne ture iz lahkomišlnosti, iz prazne ničemurnosti ali iz predrznosti, ta krši kot kristjan božjo zapoved: Ne ubijaj! Kot zgolj človek pa greši zoper socialno zapoved do sebe, do svojcev in do naroda. Zato je veličanje takih, ki so šli samopašno v smrt, škodljivo v socialnem oziru, ker je taka nepotrebna podjetnost na le zljiva — zlasti pri mladini.

Zato je treba poudariti, da ni pravo planinstvo v nikaki zvezi z lahkomišlno povzročenimi nesrečami v naših planinah, zlasti pa, da nima Slovensko planinsko društvo v tem oziru nikake odgovornosti. SPD res vabi v planine, goji in razširja ljubezen do naših gora in omogoča s svojimi napravami, da si tudi širši sloji poiščejo v njih zdravja in razvedrila. To pa more storiti vsak brez nevarnosti za življenje in zdravje. Celotisti, ki se strašijo napora in se boje za — žep, se morejo brez težav in brez večjih stroškov okoristiti z dobrotami planinstva.

Ako so ti Velika planina, Grintovec, Krvavec, Begunjsčica, Stol, Golica, Triglav in sploh višji vrhovi naših planin deloma predaleč, deloma prenaporni, imaš na izbor druge ture, ki te ne stanejo niti dosti truda ne denarja.

Tam ob morju.

Tam ob morju dva sta se ljubila
v mirnem gaju tihih oljk:
zdaj beseda sladka, očarljiva,
zdaj skrivnosti polni molk —

A na morju, tam na daljnem morju
vstajal je kot noč vihar,
vstajalo z viharjem je življenje
bojev polno in prevar.

Janez Pucelj.

Dozoreli klasi.

Žito ziblje se in zlati klasi trudno
klonijo, —
starci sključeni in sivi
hodijo
po poljani s težko
mislijo:
»Klasi zlati žetve čakajo
in klonijo...«
Starci trudno hodijo po polju
s težko mislijo...

Venceslav Sejavec.

Nerazrešljiva polnoč.

Pošastno planila med nas je noč,
utihnili v naših srcih je utrip pojoč
in zbegane zro v mrak oči.
Počasi dvigamo glave,
oči osteklenele, trudne
v nerazrušljivo polnoč nam strme.
Ledena mesečina
nas je neslišno poljubila
in je umrla v noč.
Polugašen nam dih srca
v globinah mrzlih bolno trepeta.

Venceslav Sejavec.

Moj mali Hlaček.

Napisal André Lichtenberger. (Nagrajeno od Francoske akademije.)

S pisateljevim in založnikovim dovoljenjem prevel Jožef Ovcica.

IX. Polž.

Mame ne bo doma ves dan. Odšla je davi s kupom gospodov in gospe v velikem vozu: gospod de Veler je kočijažil in gospod de Thilanges je trobil na veliko trobento. To je bilo prav lepo. Hlaček je seveda ostal doma. Premajhen je še. Miss so naprosili, naj bo ta dan pri njem, da bi mu ne bilo dolgčas. Hlaček bi bil rajši ostal sam z Jano, pa njega ni nihče vprašal, kako misli.

Miss sedi na klopi zadaj na vrtu in bere angleško knjigo. Na mogočnem nosu ji počivajo naočniki. Nobena mišica njenega obličja ne vztrepeče. Liste obrača redovito kakor stroj. Hlaček je poskusil to in ono, a nič ga ne zabava prav. Slednjič gre v svoj mali kot vrta, da ga pregleda. Precej v neredu je ta vrtiček. Različni kamenčki so tam, ostanki zelenjave, malo suhe trate, kosi raztresenega lesa in vse to ne dela vrta prikupljivega. A vendar je zelo lep, zaradi vrtnice, ki raste v sredini. Te vrtnice ni Hlaček zasadil; imenitna je; včasi poganjajo na njej rože. In prav danes se je ena popolnoma razcvetela. Hlaček jo ogleduje od vseh krajev in koncev s ponosom in občudovanjem. Prav prijazno lepa je, ta roža...

Naenkrat pa se Hlačku oči izbuljijo in ostrme. Obstane z odprtimi usti in ves zardi. Kaj pa je to? Glej no to grdobijo! Po roži se sprehaja polž, grd polž, ki pušča za seboj slinasto sled. Glavo obrača na levo, na desno, kaže roge in jih zopet skriva... Resnično, prav nič ni v zadregi.

Hlaček ga opazuje nekaj časa, potem zakliče s presunljivim glasom:

»O Miss, pridite, da boste nekaj videli!«

Miss dvigne svoj veliki nos iznad knjige. Knjigo dene pod pazduho in je v štirih korakih pri Hlačku.

»Kaj pa je?«

Hlaček ji z gnusom pokaže s prstom. Te živali se mu studijo.

Miss povese pogled in opazuje polža.

»To je polž.«

Hlaček si je sam tako mislil.

»Ta žival je škodljiva rastlinstvu, smete jo uničiti.«

Hlačka je to dovoljenje genilo, a upira se mu, da bi polža prijel.

»Miss, ali bi ga ne hoteli Vi prijeti?«

Miss ga ostro pogleda:

»Zakaj bi ga jaz prijela in ne Vi? Žival je na Vaši posesti. Vaša stvar je, da branite svojo posest.«

Hlaček vzdihne. Dobro ve, da se je zastonj upirati, kadar je Miss govorila. Iztegne roko, jo zopet

umakne... Slednjič se dotakne polževe hiše s prstom. Kakšna sreča! Polž se ga je ustrašil. Ves se je skrtil, kar ga je, v svojo hišo. Nič ga ne moli iz nje. Hlaček se olajšan oddahne.

Pa vendar, on ne mara teh živali, prav nič jih ne mara. Kaj naj sedaj stori? O, kako imenitna misel! Vrgel bo polža čez zid v vrt gospe Ducrieux. Hlaček zamahne z roko...

Toda Miss jo zgrabi v zamahu. S strogim glasom mu pravi:

»Prepovedano je, skrbeti za lastno korist na škodo drugega. Ta žival bi požrla rastlinstvo pri sosedu. Krivično bi bilo, če bi jo vrgli k njej.«

»Kaj naj potem storim z njo?«

Miss pravi:

»Pohodite jo.«

Hlaček zbežan ogleduje polža. Da bi ga pohodil? Fuj, če si le misli, da bi slišal, kako hiša hresti pod nogo, da bi čutil pod podplatom mehko meso živali, mu je hudo pri srcu. Drugače bi ga mogel ubiti; na primer, da ga vrže v vodnjak. Da, to bi bilo mnogo boljše.

Hlaček se pripravlja, da svojo namero izvrši. A vendar ni zadovoljen. Prav za prav ni ubogi polž nič zelo hudega storil. Ali bi ne bilo grdo, če bi ga kar tako ubil? Čisto mirno se je sprehajal in je bil morda zelo vesel, da bo opravil svojo malo pot in svoje malo kosilo na lepi vrtnici, v jasnem solncu. Da, toda uničeval jo je. Jedel jo je. Kaznovan mora biti. A zakaj bi ga kaznoval? Saj mora tudi on jesti! Jé, kar more. Saj ni zato plezal po roži, da bi jo uničil, iz hudobije; marveč zato, ker je bil lačen, ker jo je potreboval, da se nasiti. Ali bi ga res zato smel ubiti?

Toda ali ne ubijajo volov in ovac in telet in ubogih malih jagnjet, ki tako žalostno bleketajo, in prijaznih ptičkov v gozdu, ki žvižgajo tako vesele pesmice? Vsi ti so bolj imenitni kakor polž in niso bolj hudobni od njega. In vendar jih ubijajo. Torej!... Hlaček dvigne roko, da vrže polža noter. A jo zopet počasi povese. Prsti mu še vedno držijo hišo.

Res je, da ubijajo vse te živali. Toda zato, da jih jedo, ker jih potrebujejo. Če bi jih drugače ubijali, bi bilo zelo grdo. Hlaček se spominja, da je njegov očka nekoč hudobnemu dečku uro navil, ker je s kamenjem ptička pobil. Takrat je bil očka zelo jezen! In vendar ptički kljujejo sadje; govedo in ovce mulijo travo in lepe rože. Hlaček je videl pred kratkim, kako je krava naenkrat zagrabila vsaj petdeset marjetic z zobmi. Pa kljub temu bi bilo zelo grdo, če bi jo ubili, in polž ni bolj kriv od nje.

Ko Hlaček razmotriva ta vprašanja, se prav nič dobro ne počuti. Hoče mu iti na jok. Zdi se mu, da bi storil zelo velik greh, če bi polža žrtvoval svoji jezi. In vendar, ne, tega zares tudi ne sme dovoliti, da bi ta grda žival rože uničevala in razjedala. Kaj naj stori? Hlaček si beli glavo.

Nejasni načrti se mu snujejo v možganih. Slabo je, če kdo ubije ovco. A če jo pojé, potem ni slabo. Slabo je, če kdo ubije polža, a...

Ogleduje žival s preplašenimi očmi. Ne, zares, to je nemogoče.

Miss ga od daleč posmehljivo opazuje. Knjigo si je položila na kolena in njene razprte ustnice odkrivajo razvaline starih domin. Smehlja se Hlačkovim zadregam.

Naenkrat Miss plane, kakor da ji je kdo kam zabodel šivanko. Pretresljivo vzkríkne, vrže po tleh dragoceno knjigo, in pridirja.

Kaj se je zgodilo? Z odločno, naglo in nepričakovano kretnjo si je Hlaček zatlačil polža globoko v grlo, je zaprl oči in ga pogoltnil.

»O! Hlaček! For shame! (Sram Vas bodi!) Kako ste mogli? To ni zdravo! Naughty boy! (Grdi otrok!) Taka gnusoba!«

Raztrgane besede se ji v raznih jezikih gnetejo med ustnicami.

Hlaček ploho mirno prenaša. Bolj ga zanima to, kar se godi v njegovi notranjosti. V skrbeh je malo za svoj želodec. Čudno mu kruli v njem; prav gotovo se polž sprehaja. Ob tej misli se mu srce nekoliko zdrzne.

Pa ne. Končano je. Sedaj je že prebavljen. Hlaček se nato vrne v svoj vrt in ogleduje vrtnico s podvojeno nežnostjo in je ponosen, da je obranil njeno lepoto, da pa vendar ni brez koristi žrtvoval življenja njenega pohlevnega napadavca.

(Dalje prihodnjič.)

Žalostna povest za veselje.

Ciril Jeglič.

Imam ženo, pa je ni pri meni. Imam otroka, majceno, radovedno klepetavko, pa je predaleč in ne morem do nje, da bi se mi v razboleno srce kot angel smejala: »Atek, daj, še daj Zdenkici pomarančo!«

In ne morem več, da ne bi jokal. Moja mati, tako sem sam, -- k nogam bi se Ti zgrudil, da umrem pri Tebi, ki veruješ v Boga!

Ne spim in kakor da sanjam v teh usmiljeno lepih majniških nočeh, pa ne sanjam. Siloma se razliva po sobi vonj spomladnega vzdušja. Do polnoči se na vrtu pod oknom pogovarjajo ptičke in sprašujejo in pojo, kot je pela moja Zdenkica, kadar je šla spat: »Barčica po morju plava..., lahko noč lučka, lahko noč kruhek, lahko noč pomarančka!« Ko ptičke zaspe, je vse tako tiho, kakor da se moram pripraviti na smrt...

Užgem svetiljko in spet ugasim. Znova prižgem. In kličem: »Gospod, reci le z besedo in ozdravljena bo moja duša!«

Pa strepetajo in dišnejo vame: moje cvetlice, moje prijateljice! Tako so tihe in zveste in čakajo kot dobri angeli, da se spomnim nanje. Nič niso zadremale, pokojno in vedro zro v mojo samoto ter vprašujejo: »Kaj nas nisi videl, da si luč prižgal?«

Gledam jih, prečudna pomlad sije z njih obrazov. Vse po vrsti so mi dobre in prijazne: aravkarija in tradeskancija, cinerarija in fajgelj, asparažus, primula in nagelj.

»Ne obupuj!« pravi primula. »Zdenka sedaj prav sladko spi. In lepo sanja.«

»Pa kdaj bo spet moja? Kaj naj storim, da bo moja, da bo spet pri meni! Čuješ, ali me vidiš, cvetoča primula?«

»Ne vprašuj tako! To pomisli: otrok je nedolžen. Svojegega otroka moraš vedno ljubiti. Veš, ko je bila Zdenka še tu, je ondan stala sama pred menoj, komaj me je dosegla s prstom, ter mi je povedala: 'Zdenka rada rožice, Zdenka rada atekal!«

Trpim in mi plane iz srca:

»Povejte, cvetlice moje, zakaj je zbežala ona? Moja žena! Kdo ji je zastupil vero vame? Ali na svetu nič več ne velja poštenje?«

Pa mi odgovarjajo kot navdihnjene od Vsevidnega:

»Velja in bo obveljalo, četudi bi bilo skrito v srcu samo enega človeka! Gledale smo jo nekoč, ko je skrivaj brala grdo pismo. 'Ogoljufana boš,' smo jo opomnile. Pa je strahoma zbežala še pred nami...«

»Kam?« obupujem.

»Ne preišluj, česar ne smeš vedeti, preden se dopolni čas! Glej nas: ko zelenimo in cvetemo, nikoli ne mislimo na hudo usodo. In brez tožbe umremo, ker naše življenje je posvečeno lepoti.«

Strmim in ni več solze v mojih očeh: aravkarija zeleni kot večna mladost in primula cvete kot ne-usehljiv smehljaj iz dobrega srca. Milo kot uspavanka drhti v pomladnem vzdušju, ki me objema:

»Barčica po morju plava...«

Sveti Peter na Slovenskem.

Jože Pogačnik.

Bilo je v naših časih, tam v poletnih dneh nekoč, ko se je sveti Peter v Komendi odločil zopet enkrat iti na pot po Slovenskem. — Saj bi bil slab pastir, če ne bi tupatam pogledal k ovcam!

Zgoden in oblačen dopoldan je bil, ko je Peter odhajal iz svoje fare. Oblekel je po noši naših župnikov širke črne hlače, ki so se jim krepko poznala svetla kolena, dolgo, nerodno suknjo s kratkimi in mehasto nagubanimi rokavi, izza katerih so štrlele široke, bele zapestnice, in oguljen, čudno zveržen klobuk.

Na poljski stezi pred gozdom ga je srečala ženica, ki je nesla suhljad. »Hvaljen Jezus!« se je verno in mirno ozrla vanj, pa takoj spet povescila oči in zrla v pot, da ne bi zgrešila z nogo.

Petra je sladko zavzel ta pozdrav. Vedel je, da za tem suhim obrazom in za temi vdanimi potezami živi sreča in vera, ki je vsa blažena. »Zato je tudi njen pozdrav kot čaša mrzle vode potniku, ki hodi kakor jaz po Poljanskem,« je mislil in srce se mu je razgibalo, da je tiho vzklikal: »O blažena vera naših koč! O sreča naše revščine! Ni denarja — ni skušnjave, ni blaga — ni greha. Vaš pozdrav je ljubezen, vera in sveti blagoslov. Dajete, neizmerno dajete, kraljevska miloščina je vaš pozdrav, več je vreden kot najboljša kmetija v Komendi. Žegnaj vas Bog, kočje slovenske, domovi našega zdravja in šotori naše visokosti! — Bom videl, kako drugi pozdravljajo!«

Prišel je v gozd za Nasovčami. Križ je stal ob cesti, tam, kjer sta se steza in cesta srečali. Zazdelo se mu je, da je Kristus tako visoko od tal, kakor da ni več med nami. »Kaj se ga boje?« je zatožil in dvignil glavo, da se zazre v Njegov obraz. »Ali čudni so križi po Poljanskem, visok križ, pa droben Kristus! Ali se jim premajhen zdi? Ali premalo naš? Ali se ga boje? So grešni? Kdo ne bi bil? Boje? Saj ni mogoče, ko jim pa še razgalja prebodeno srce!«

Pred njim se je spet odprlo polje. Kmet je dooral do ceste. Kepe sprijete prsti so se luščile s parkljev zmučenih in slinastih volov in umazane ležale na cesti. — »Bog daj srečo, oče!« je pozdravil Peter.

Kmet je malomarno prikimal, pogledal, kot bi hotel nekaj reči, pa zopet obrnil obraz in pognal živino.

»Dobra duša je,« je mislil Peter, »le vaju ni. Pa ne upa si, saj vem. Mehek je, poznam mu na obrazu, vem, da bo mislil name, dokler ne bo dooral. Le ta slovenska neodločnost! Dedci so nežni kakor dekleta. Sladke duše, drage Bogu! A drugi vas bo obsodil, da ste nezaupni in grobi, ko ste le celo življenje otroci, mehki in ubogljivi, a plašljivi.«

Pod Lahovčami pri Marijinem znamenju je srečal dekle, ki je šla žet. »Koliko je do Brnika?« je vprašal in se ustavil. Dekle se je nežno nasmehnila, s srpom v roki pokazala smer in mu razložila. Ko je stegnila roko, je opazil Peter, da je zdrknil obesek na njenem vratu: izpod vrata je zablestela podobica Matere božje z Brezij. Videl je cerkev na Spodnjem Brniku, ki mu jo je dekle kazala, in istočasno je videl njen srečni obraz, ljubek in dober kot Matere pod vratom.

Šel je dalje, pa se mu je srce spet unelo, ker lepo je bilo to srečanje. »O srečne naše samotne vasi!« je kipel v njem, »o blažena lepota vaših božjih obrazov, o sladka moč vaših zagorelih lic, z nevidnim žarom podplutih! O da vzide iz vas naš novi zarod! Saj vzide, tiho, tiho, a gotovo! O naše samotne vasi, ve, naš up, ve — naš Nazaret.

Na Brniku je srečal voznike. Zaspal je prvi na vozu, pa je butil z glavo v ročico naloženega voza, ki se mu konj ni ognil. Z divjo kletvijo je zarjul nad tovarišem, divje zamahnil z bičem čez naloženi voz, da bi ga dosegel. Kri mu je polila obraz in zamakala vrat. Porinil je glavo pod curek nad koritom, klel in se umival; drugi voznik je ustavil in gledal. Peter je videl, da je bila le nesreča. Ljudje so stali med durmi in gledali. Peter je vedel, da čakajo, kaj poreče; videli so njegov kolar in pričakovali. Pa je samo zmajal z glavo, žalostno pogledal onega, ki je klel ob vodi, dasi je videl duhovnega potnika, in ni mogel ustaviti krvi, ki je lila nekje od temena in se mešala z vodo. Peter je vedel, da bo njegov molčeči pogled več izdal kot beseda, saj je njega samega nekoč spreobrnil Gospodov pogled. Vedel je, kako jih bo njegovo zmajevanje in njegov sočutno žalostni pogled žgal, kako bo ležal na duši, se jim spovračal v najbolj samotnih mislih in priganjal, priganjal...

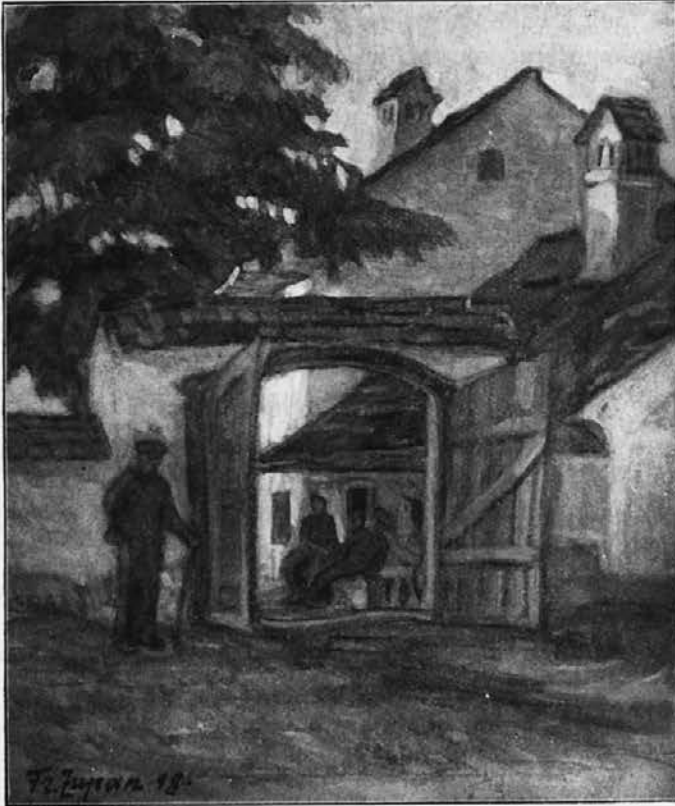
Izza ogla zadnje hiše je zijal fantek v prizor na cesti. Ko je prišel Peter mimo, se je lahno priklonil, vzela prste od ust in pozdravil: »Hvaljen Jezus!« Potem pa je zgínil na vrt, kakor da je delal nekaj nepoštenega, ko je gledal voznike.

»Dušica,« se je razveselil Peter, »zlata naravnica! Glej, zaveda se, da ni prav, kar delajo onile, pa misli, da tudi nanj kane madež, če pogleda. Ve, da se ga prime nekaj temnega, če oprezuje. Kako čuti, da se vse zapiše v dušo. Pa se ni učil, dano mu je, ker je še detinski. Saj pa drugi, ko so se šolali, drugače trdijo; seveda zato, da se opravičijo, dasi jim nekaj kljuje v duši: lažeš, samemu sebi lažeš, dobro veš, da ni tako! Sirote, ptičke zamrežene!

Pa se je še spomnil fantkovega pozdrava. »Kar vidim, da so ga tako naučili v šoli, kaplanova vzgoja

je to. Malo preveč po šolsko je povedal. Vem, da se je takoj spomnil kaplana, ko me je ugledal, kaplana in njegove besede: Pozdraviti moraš! Moraš! Koliko ljubkejši bi bil, če bi ljubil ta pozdrav, kako bi bil prisrčno prijeten, če bi ne mislil na kaplana, ampak na Onega, ki ga pozdravlja v vseh: Karkoli najmanjšemu — to meni.«

Ko je prišel mimo cerkve, je postal razigran; padla mu je v glavo beseda Kračmanovega Joža, nečaka Matijevega, ki jo je povedal sodnikom. Rekli so namreč, da je kriv in nedolžen in da je njegov tožitelj vprav tak. Pa se je Jože zasmel pred sodniki, ker je vedel, da mu nič ne morejo, ko nič nima, in dejal:

Fr. Zupan: Iz Kranja.

»Veste, gospod sodnik, v celi fari ni drug pošten kot Janez Krstnik v oltarju.« Pa so se še sodniki smejali. »Janez,« je s ceste govoril Peter Krstniku v cerkvi na polju spodnjih Brničanov, »kako te je spoštoval! Saj je vedel, da je rekel preveč, ali glej, tudi sebe ni izvzel! Kaj misliš, da so ga farani tožili za razžaljenje časti? Kaj še! Kruha so mu dali, revežu. Potem je pa hodil, če je bil dobre volje, po vaških cestah in jim vse grehe naštel. Vaški Elija je bil, veš!«

Spet je hodil skozi gozd, skoro celo uro, da je prišel pred šenčur. Razigranost je prešla, ker pot se je vlekla, noge so postajale trudne, in so težile. Srečala ga je ženska in pozdravila, Peter pa je bral na njenem obrazu, da ga pravzaprav le skuša, če bo odzdravil. »Saj moraš,« je bral v njenih očeh. »Žena, čemu si nezaupna,« bi ji najrajši dejal, »čemu predrzno sodiš? Saj vem, obrekovanje si slišala, oprav-

ljanje zvedela, pa ne moreš verovati čisto, pa le trpiš. O, Bog se usmili naših slabosti!«

V šenčurju je stopil v cerkev obiskat sv. Jurija. Pa sta se pogovorila o ljudeh in je sv. Jurij potožil: »Saj so dobri ti čevljarji, vendar jim le ni povsem všeč, da zmaja samo zakoljem. Radi bi, da bi ga še odrl, kožo ustrojil in jim zastonj rezal usnje, da ga ne bi morali drago plačevati v Kranju. Dal bi, če bi mogel, ker jih imam rad, pa, veš, bogatija je skušnjava. Revež se pa ne spozabi.«

Peter je stopal počasi. Na kranjskem polju je začel srečavati kmete, ki so se vračali s sejma v Kranju; bil je namreč prvi ponedeljek v mesecu. Pomenkovali so se živinski kupci in konjski prekupci, še medpotoma so barantali lesni trgovci med seboj. Vsi pa so gledali v blatna tla, še po polju niso pogledali. »Kupčije jim še vedno gredo po glavi,« si je razložil Peter, »cene žita, lesa in prascev so jih vse prevzele in jih more. Saj niso berači, ali vendar so borno oblečeni. Dobro jim je, pa jih po nepotrebnem skrbi, ker ni in ne bo tako kot bi radi. Še doma za mizo štejejo v mislih denar. Pozabili so gledati pod nebo. Njih zvezde so le še na mizi. Sirote! Ne bo sreče, ki je nevidna in cvete v srcu kot zaklad. Hudič dobro lovi, O zvezde na mizi, zvezde na mizi!

Prišel je po cesti kmet, ki je prodal vola in nesel uzdo okoli vratu. Gledal je v tla in, ko ga je Peter pozdravil, komaj odgovoril. Petru je postalo bridko.

Pod Hujami pri mostu je prosil berač v imenu usmiljenega Jezusa in Matere z Brezij vbogajme. Poznal jih je Peter: molijo, da bi se nuna pri njih zgle dovala, prosijo pri ranah Križanega; ko bodo pa sami, bodo rekli: Vraga, še črna suknja nič ne da! »Pa saj ne dam temu,« je čustvoval apostolski Peter, »Njemu dam, Njemu samemu, saj je rekel!« Dal je in se podvizal, da ne bi slišal ne hvale ne še kaj drugega iz beračevih ust.

V Kranju so se isti dan sobratje shajali. Na cesti jih je srečaval, župnike-polkmete in fantovske kaplane. »Prav je, da so taki,« si je razlagal Peter, »taki morajo biti kot njihovi ljudje, da so jim zares blizu. Glej, vsi so njihovi, berači med berači, trpini med trpini in vendar srečni med srečnimi!« Peter je pogledal po sebi, bil vesel svoje polkmečke suknje in šel za sobrati na zbor.

Ko je tolkel po ulici, je hipoma opazil, da se Kranjčani vse drugače pozdravljajo med seboj kot so njega pozdravljali poljanski ljudje. Gospoda sta se srečala. »Sluga,« je pozdravil prvi in enako je odzdravil drugi. »Ba,« se je začudil Peter, »kaj smo še v suženjskih poganskih časih? Ali pa je poganstvo moderno? Klečeplazijo drug pred drugim, pa verujejo v svojo svobodo.«

Ko je stopil na trg, je slišal žensko: »Klanjam se« — je stresla kuštrave, pristrizene lase. »Ali ga res spoštuje?« je mislil Peter. »Morda pa si misli zraven:

„vražji dedec“, no, tedaj naj bi bila odkrita in molčala, ne, ognila naj bi se mu!«

Peter je stopil med zborujoče tovariše, ki so ga zvedavo pogledali; bil jim je znan, ker je nosil črno suktnjo, pa je bil vendar tujec, ker ni bil prihajal v Kranj na zbor. Kaj bi pa hodil, če ne spada tja!

Zbor se je bližal koncu, besedniki so se redčili. Tedaj je vstal Peter in povedal, kako so ga pozdravljali med potjo in kaj je slišal v Kranju. Potem se je gorko razvnel:

»Kaj ni lep naš pozdrav? Kaj ne govore globine iz njega, celo božje globine? Ste že pomislili? Kaj bi se klanjal, kaj bi bil podpetni sluga, to še naše ni! Slovencu Bog da dober dan, dobro jutro in večer in lahko noč. Kaj bi voščil sladek tek; živali bi se tako pozdravljale, če bi mogle; kaj ti ne diši brez tega, če si zdrav? Blagoslova pa z zdravjem samim še nimaš. Tega ti bom voščil, da te hudič ne ujame, da bi žrl. Gospodje, kaj ni to naš pozdrav, ves naš in globok. Mističen je. Da, dragi moji, naš pozdrav je božji! Ves je z Bogom prepojen.« Peter se je za hip umiril in tiho zaključil prvo točko.

»Drugič,« je povzel Peter nanovo, »kako pa mi pozdravljamo? Kaj so naši pozdravi res dobrohotni? So naše duše odprte ljudem na stežaj? Seveda, svetlo, čisto mora biti naše srce, da more sijati. Kam misliš, kadar odzdravljajš »Bog daj«? Ali lažeš ali blebetaš ali pa moliš? Kličeš blagoslov ali jezo za greh. Kaj niso že često rekli, da imaš hud pogled in da si neprijazen? Kaj ni pisano v Efez, da naj vaša beseda rodi blagoslov?«

Peter je končal. Videl je, da ga župniki debelo gledajo, v kotu pa je zagledal kaplana, ki se je igral z verižico. Petru se je zdelo, da se trka na prsi kot bi molil »Confiteor«; ko je še opazil njegove strmeče oči, je vedel, da se ne moti. »Seme v dobri njivi,« je z radostjo mislil Peter.

Še je čutil razgretost v licih, ko je stopil spet na cesto in se namenil proti Naklemu.

Hotelo se je že večeriti, ko je na polju, kjer se cesta nenadoma zavije in se po kratkem klančku spusti proti Polici, prišel mimo cestarja. Ta je prenehal, se ozrl na svojo drzuljo, prezračil zrak pod klobukom in se mirno oglasil: »Pozdravljeni!«

Peter ga je bil vesel, tega preprostega in možatega pozdrava, ustavil se je, da malo počije, in se razgovoril s cestnim možem. Pa mu je cestar pravil o poljanskih ljudeh, o težkih časih, o nesrečah pri žitu, pri kupčiji in v hlevu, o ženitvah in gospodarjih, o cestah in ljudeh, ki potujejo in govore... Pa o župnikih, o njih delu in krepki pridigi, ki bi jo poslušal celo uro, pa tudi o njih trmi, ki ne popusti in si ne da dopovedati, kot je dejal mož.

»Ta mož že pozna ljudi,« je mislil Peter, ko je bil spet sam, »ko je vedno na cesti in hodi od vasi do vasi. Ali glej! Kako prežema še vedno Bog vse njih življenje! Kako je pristen njih pozdrav! Skorja je trda, pa se boš motil, če porečeš, da je Gorenjec grob. Mehak je, tako mehak, da ga je sram tolike nežnosti. Pa kako je miren in resno vdan v svojem trpljenju!«

In hipoma je vedel Peter, da poljanci zato dvignejo drobnega Kristusa na visoki križ, ker se boje, da bi jim ga kdo vzel, ko je njim vse in živi z njimi v vsem, in zato, ker jih je sram svoje otroške meh-kobe z Njim.

Pred Naklom, kjer se cepi cesta na Kokro, se je Peter ugledal v znamenju in se začudil: »Kaj sem res že tako star? Mogoče. Ali truden sem zares. Ostanem kar tu v Naklem, saj je noč. In saj je to moja fara in radi me imajo Naklanci.«

Peter je zavil mimo studenca, se odkril lurški Mariji sredi vasi, potem pa je stopil v cerkev.

Tožba.

Kadar oznaní mi solnce poldan,
skrijem med klasje se vitko ženjica,
in tamkaj, kjer rž je najbolj visoka,
moja je žalost najbolj globoka.
Oj žalost, roža purpala!

Da mi je vedeti, kje si, ti moj,
pismo bi rdeče začela:
tiha ljubezen je, lepa je vera,
grenko otožni so moji večeri.
Oj žalost, roža purpala!

Da mi je vedeti, kje si, ti moj,
pismo bi rdeče skončala:
tuje življenje me vabi in suje,
tvoja pa duša pri drugih vasuje.
Oj žalost, roža purpala! —

Anton Žužek.

Noč srebrno prede svilo...

Noč srebrno prede svilo
v plašč krasan;
vanj odet kraljujem.
Kralj sem sanj...

Vse srebrne tajne misli
so noči,
njen obraz kot zlat odsvit je
mojih dni.

Noč srebrno prede svilo...
Prosta spon
jaz in svet sva. Nad obema
čuva — On.

Danilo Gorinšek.

Dobri znanci s ceste.

Dr. J. Plečnik.

Glava je človeškega telesa vzvišeni del. Tudi v prenesenem pomenu je glava vzvišena: iz tebe napravlja tebe; v glavi ždi tvoja zavest; brez svoje glave ne misliš, ne čutiš.

Glavi pravi latinec *caput* (r. káput); letá ima prednika v davni indijski besedi »kapálam«. — Nемеc pravi glavi »Kopf« in je ta beseda morda potemek latinske besede *cupa* (kúpa). »Cupa« pomeni bačvo, sod, ponočno posodo; letá »cupa« ima prednika v davni indijski besedi »kupa-s« in letá pomeni jamo, greznico.

Bačva (sod) je v srbohrvaščini bure. Slovenci poznamo le *búrico*. Letá burica je »majhna ka(d)lica s kratkima uhoma in pokrovcem«. V Pleteršniku beremo še *kebèl*, -là (= škaf); n. pr. vina ni maral piti iz kupice, morali so mu prinesiti kebèl; — »vodni keblí« — »pravi kebèl in mera«. *Kebláča* pomeni glavo; namesto »kebláča« pravijo tudi »keblánja«. »Keblár« dela škafe. Na »keblénik« postavljajo škafe. V Pleteršniku bereš tudi »kibla«; »kibli« pravi Nемеc »Kübel«, Čeh ji pa reče »kbel« ali »kbelik«. V davni visoki nemščini so rekali glavi »gebal«.

Varró (Marcus Terentius), gramatik (slovničar) in starinar v Ciceronovi dobi (106—43 pr. Kr.) piše Ciceronu, da je nastala latinska beseda »caput«: »quod nervi et sensus hinc (r. hink) initium capiant« (= ker živci in čuteži od ondi [od glave] početek jemljejo).

Morda pa ima nemška beseda »Kopf« prednika v anglosaškem *cop* ali *coppe* (r. koup, koupe) in ta pomenita vrh, višino, sleme. Nемеc pravi gorskim vrhom »Kuppe« (n. pr. Schneekoppe = snežnik). Slovenci vidimo *köp* gore (= Bergkuppe); poznamo *kópo* (= Berggüpf); *kóp*asto in *kóp*ato se nabirajo oblaki. — *Kóp*ast pa pomeni tudi *čóp*ast; *kóp*áš je čopasta žival; obče znano je tudi: *čóp*las, *čóp*a in *čóp*ka (= čopasta kokoš). *Cóp*a pa pomeni tudi (kot čoln uporabljano) *votl*o drevo; po Pleteršniku je ta čopa sorodna z besedo *copa* (r. kopa) v latinščini srednjega veka.

Latinska beseda *cupa* ima v grščini sestre, n. pr. *κύπη* (r. kipe = votlina) in *κύπελλον* (r. kipelon = kupa, čaša).

Uho prisodi sorodstvo tudi besedama »Kopf« in »gopha«. *Gopha* je hebrejska beseda in pomeni altitudo = višino.

Grki so rekali glavi *κεφαλή* (r. kefalé) = glava, višina, početek; letá grška beseda je sorodna s (preje že omenjeno) davno visoko nemško *gebal* (= glava). *Kefalé*, *gebal* in naša glava so očitvidno bližnji sorodniki.

Glava napravlja iz tebe tebe; glava zaznamuje torej tudi osebo (individuum): kolikor glav, toliko misli; človeka ob glavo denejo, mu glavo vzamejo, mu glavo snamejo — s tem mu vzamejo individualnost. Glava je značilna: stvar mora imeti poleg repa tudi glavo. Na svet prideš z bistro, dobro, trdo, slabo glavo; po svetu hodiš s prazno, s pusto glavo; najlaže živiš, če opravljaš posle brez (svoje) glave. Tudi nežive stvari imajo glavo; nas zanima to, da ima zob glavo (ne krone, Cigale).

Albrecht Dürer (sloviti nemški slikar in grèbnik, 1471—1528) je mnenja, da ima lepo zgrajena glava šestino vse telesne dolžine. — *Hyrtil* trdi, da tehta glava nekam $9\frac{1}{2}$ dunajskih funtov. Dunajski funt je odtehtal 560 gramov; glava tehta torej po *Hyrtilu* $560 \times 9\frac{1}{2} = 5.32$ kilograma. *Hyrtilova* številka je prava; to vem ja z iz lastnih poskusov.

Grebnik je narejenka in pove toliko kot »gravér«; letá zadnja beseda je francoskega pokolenja: »graveur« (r. gravér) pravijo Francozi. »Graveur« ima prednika v »graben« — deblu iz davne visoke nemščine. Grebnik vgreba z grebilom v kovinaste, kamenite ali voščene plošče podobne.

V davnem Rimu so vladali iz početka — od leta 754 pr. Kr. — kralji; leté so pa Rimljani odpravili. Od l. 510 pr. Kr. dalje sta bila v Rimu dva konzula (consul) za najvišja mogočnika; letá ljudovladna oblastnika so volili.

Izpočetka so le izmed plemičev volili konzule; pozneje so volili iz ljudstva (plebs) enega konzulov — plebejskega konzula. Plebejski konzuli so se radi vdajali plemičem in so ravnali, kakor je želelo plemstvo (= patricii, nobiles, optimates so rekali plemstvu). Končno so bili ljudski tribuni (tribuni plebis), ki so res zastopali ljudsko dobrobit. Med konzuli in tribuni, oziroma med plemiči in ljudstvom, je bilo zdržema nasprotje in so bili neprestani boji.

V drugem stoletju pred Kristusom sta bila brata *Gaius Gracchus* in *Tiberius Gracchus* (r. Grakhus) ljudska ljubljena in tudi ljudska tribuna; slovita govornika sta bila oba; oba sta bila uspešna protivnika plemstva, lakomnečega po zemlji, in prav *Gaj* in *Tiberij* sta bila tačas v Rimu hude boje za agrarno reformo.

Po zmagovitih vojnah je Rimu pripadavala nova zemlja: zemlja brez lastnika. Tej zemlji so rekali *ager publicus* (r. publikus) = državna, občazemlja. Občozemljo so si plemiči porazdeljevali kar med seboj. Posestva optimatov (plemičev) so se širila in jih radi obsežnosti niso mogli več obdelovati; ljudstvo pa (in kmeti) niso dobivali obče zemlje in so stradali. Brata *Grakha* sta skušala doseči postavo, ki bi po njej občazemlja postala tudi ljudstvu (in kmetu) dosegljiva. Njunjo uspešno delovanje je postajalo patricijem (= plemičem) neprijetno in so *Tiberija* — ubili (l. 133 pr. Kr.). *Gaja* ta usoda ni preplašila: ostal je nevaren in ponosen nasprotnik plemstva. Nobiles (= plemiči) so *Gaja* previdno izrivali iz ljudskih src; končno pa so uporabili tudi proti *Gaju* silo.

Pridobili so plebejskega (= ljudskega) konzula *Opimija* (*Opimius Lucius*). *Opimij* je napadel

z orožjem Gaja in njegove pristaše, jih je potisnil na enega Rimskih gričev — na Aventin — in jih je tam zajel. Pri Gaju je bil tačas njegov prijatelj Fulvius Flaccus (r. Flakus) in pa njegov suženj Philokrates (r. Filokrates). Opimij in plemstvo je bilo močno in je pobilo nasprotnika (l. 121 pr. Kr.). O letém boju na Aventinu, torej o dnevu, ko so se iztekale in so se tudi iztekale Gajeve ure, pripoveduje zgodovinar Plutarh (krog 100 po Kr. r.) tole:

Gaj je bežal; spremljal ga je le Filokrat. Drugi so jima vikali, naj hitita — pri tekmah vikajo tako — v pomoč pa ni šel Gaju nihče in nihče mu ni nudil konja, ki je Gaj zanj prosil; sovražnik namreč je Gaja že dosegal. Gaju se je posrečilo utesi v Erinijam (boginjam maščevavkam) posvečen gozdček in v letém je poginil: suženj Filokrat je zaklal najprej njega, nato pa še sebe. Oba sta bila — tako pripovedujejo — še živa, ko ju je sovražnik dosegel: suženj je ležal na gospodarju in ga je z objemom kril; morali so najprej sužnja pobiti in so torej vsi vanj z meči suvali, potem šele so s sunki zadeli gospodarja. Gaju so odsekali glavo in so jo odnesli. Septimulej (Septimuleus) se je polastil odsekane glave: ob početku boja namreč je bilo razglašeno, da bodo glavi Gaja in Fulvija tistemu, ki ju bo prinesel, odvažali z zlatom. Septimulej je glavo — natakajena je bila na kol — oddal Opimiju. Pripravili so tehtnico, stehali so glavo in je letá tehtala $17\frac{1}{2}$ rimskih funtov.

Rimski funt je tehtal 327,5 grama. Gajeve glava je torej tehtala 5,73 kilograma.

Septimulej je bil ničvrednež in se je tudi v tej zadevi obnesel kot lopov. Iztrebil je namreč Gajevo glavo, izpraskal mozeg (možgane) in je vlil vanjo svinca. Prinesli so tudi Fulvijevo glavo; tisti, ki so jo prinesli, so bili pa nizkega rodu in obljubljeni nagrade torej — niso dobili. Trupla letéh dveh mož in trupla vseh ubitih so zmetali v vodo: 3000 jih je bilo. Njihova premoženja so zasegli, njihovim vdovam so prepovedali žalovanje. Gajeve ženi Liciniji so celô doto vzeli. Tako Plutarh.

Septimulej je torej kake 3 rimske funte (= 1 kg) svinca vlil v Gajevo glavo.

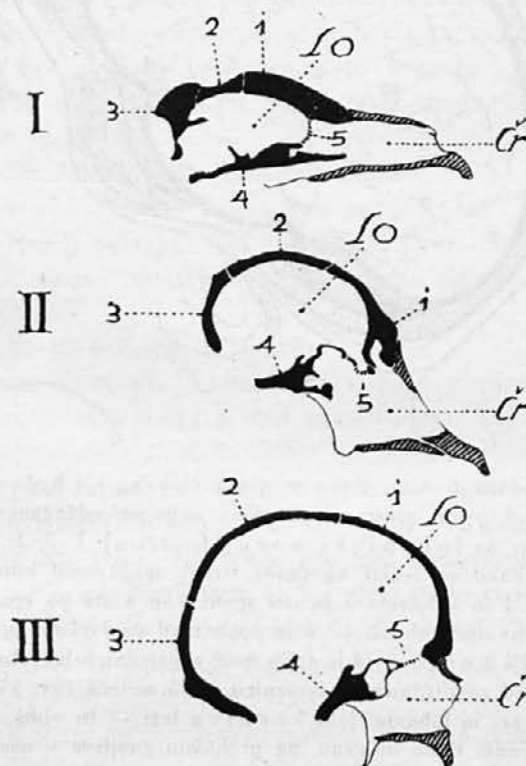
Obeljeno glavo (= glavo brez méče ali skeletirano glavo) imenujemo črepinjo. Črepinjo sestavlja 22 kosti: letéh je 21 med seboj nepremično spahnjenih, ena pa — spodnja čeljustnica — je sklépovno (po sklepu) pritaknjena in je premična.

Robovi črepinjskih kosti so zobčasti, črte v spahih se torej nekam na gesto vijejo, in govore — prav po nepotrebnem — o šivih med kostmi.

Črepinja ima dosti bližnje in daljne zlahte. Črep, črépa, pomeni počen lonec; počen lonec črepeta oziroma črepeče.

Zdravniki preiskujejo koš (oziroma organe v košu: srce in pljuča) s sluškanjem in trkanjem. Pri trkanju slišiš časih kot da trkaš po počenem loncu (po črepu). Francozi slišijo »bruit de pot félé« (r. bri-i d po felé) =

šum počenega lonca. Spomni se na (v naših krajih) obče znano besedo: pofel (= ostanki, počeno, malo vredno blago). Slovenski zdravnik naj torej sliši, da v bolniku črepeta ali črepeče. Ta oznaka je točna, je domača, pa ni učena, ni »znanstvena« in se ne bo udomačila. — Črepinja ima sorodnika tudi v črepahi (= želva, Schildkröte). S hrbta je želva pokrita po večji črepi ali črepini (= Scherbe). Ta črepa (črepina) je plitva posoda in je tudi rabna kot črepalo, ki moreš z njim zajemati. Latinsko ime za črepaho je testudo. Testudo pomeni tudi plitvo posodo. Misli si zgornji del črepinje odžagan, pa dobiš slično plitvo posodo. Latinska beseda »testudo« — pravijo — je rodila italijansko besedo teschio (r. teskijo = glava) oziroma testa (= glava).

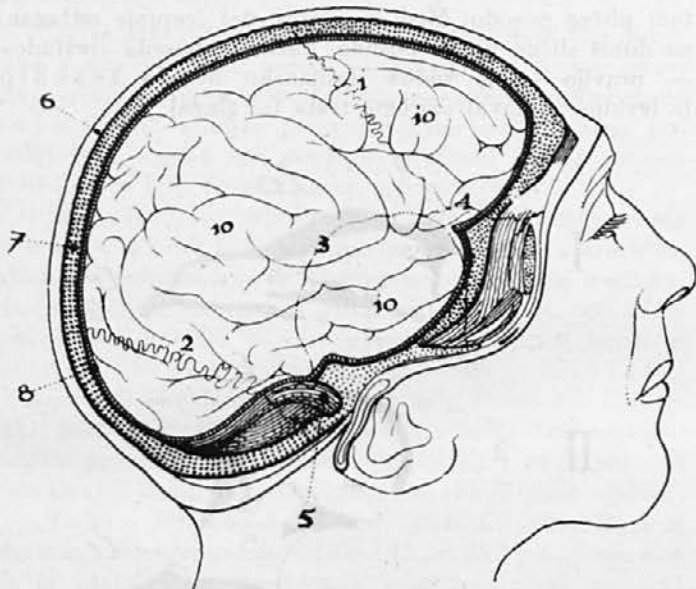

Podoba ti kaže troje črepinj. Prva (I) je od psa, druga (II) je od opice, tretja (III) je od človeka; vse tri črepinje so ob središčnici podolž prežagane. Kosti lobanje (Lo) so kar enakomerno črne (razen slike 5); črevne kosti (Čr) so prekaste. — Pes in opica imata močnejše črevne kosti pa majhno lobanjo; človek ima obsežnejšo lobanjo, črevne kosti pa so mu manj močno. — 1 = čelnica; 2 = stranica (temenica); 3 = zaglavnica; 4 = zaogojdnica; 5 = sitka. — Spahe med kostmi vidiš kot svetle vrzeli. Med 3 in 4 je velika zaglavnična zijavka; skozi njo prestopa mozeg iz hrbtenice v lobanjo. Pazi: pes hodi po štirih; hrbtenica mu leži vodoravno, zijavka drži na vzad; opica hodi časih zravnana, pa drži zijavka na zadašnjo plat in navzdol. Človek je vedno zravnana, pa drži zaglavnična zijavka naravnost navzdol. — Vidiš: lobanja je res kotliček, je lonec. — Misli si zgornji del lobanje (nad 3) odžagan, pa imaš črepe = s v o d.

Hyrtl pripoveduje o francoskem sholastiku (sholastike so imenovali modrovavce v srednjem veku) s prav veliko glavo; letá mož je dobil pridevek »Grosse teste« (= velika glava, glavač); od tod menda francoska beseda grotesque (r. grotesk = zverženo).

Zgornjemu delu črepinje pravimo lobanja; v lobanji je lobanjski mozeg (možgani). Kosti, sklenjene v lobanjo, so ploščate, tabličaste in pognjene. Razbij

lonec, pa imaš v koscih porabne primere za lobanjske kosti. Lobanja je res lonec; sestavljajo jo tele kosti: zaglavnica, senčnica, zagojzdnica, temenica (ali stranica; te so dve: leva in desna), čelnica in sitka. V zaglavnici zija vélika lobanjska zijavka; skozi le-tó prehaja hrbtni mozeg v lobanjskega; tu leži torej ve zni del mozga.

Podoba ti kaže glavo mlajšega človeka. — Koža in kosti desne lobanjske plati so odrezane oziroma odžagane; gledaš torej kar na lobanjski mozeg (možgane). 1, 2, 3, 4 označujejo, kako so ležali na desni strani spahi med lobanjskimi kostmi. 1 in 2 kažeta zobčasti spah; 3 in 4 sta pa spaha med precej ravnimi robovi. — 1 je spah med čelnico in stranico (temenico); 4 je spah med zagojzdnico in čelnico oziroma med zagojzdnico in temenico. — 5 označa cev, ki odteka po njej kri iz lobanje; letá krvnica leži — to vidiš — blizu ušesa. Sedaj ti bo umevno, da prehajajo gnojivke v ušesu rade v letó krvnico in po njej (po krvi) v ostalo telo, pa tudi na lobanjski mozeg — potem pravijo: kri se mu je zastрупila. —

6 je prerezana koža; 7 je prežagana kost. — 8 je pokostnica (kostna mrena), opeta ob notranjo plat lobanjskih kosti. Tej opeti kostni mreni pravijo — čisto po nepotrebem — trdna mozgovna mrena ali opna. 10, 10, 10 je lobanjski mozeg (možgani); leta kaže gubé pa brazde.

Zgornji del lobanje je posebno gladek — to je vidno tudi pri plešastih starih. Temu zgornjemu delu lobanje pravimo lobanjski svod; latinec mu pravi *calvaria* (r. kalvarija) ali pa *cranium* (r. kranijum). Spodnji del lobanje je lobanjski spodek (= *basis*). Svod je otipen, spodek pa ne: k spodku so namreč pripahnjene črevne kosti.

Theca (r. teka) je shramba, škatla; od tod tudi ime »apoteka«. Stari anatomi so govorili o »*theca cerebri*«: torej o posodi, o shrambi, o škatli za lobanjski mozeg (možgane). Lobanja je bila tudi znana kot »*olla capitis*« (r. kápitis) = glavin lonec = Hirntopf. *Cranium* ni latinska beseda; to pakôdro so skovali anatomi srednjega veka iz grške besede *κράνη* (r. kare) = *κεφαλή* (r. kefalé) = glava; višina; izvor. — *Calvaria* je nastala iz *calva* (r. kalva) in *area* = gol, gladek, prazen prostor. Gol, gladek je le (lobanjski) svod, torej le »zgornji« del lobanje. — Grška beseda *βάσις* (r. *basis*) pomeni oporo, podstavek, temelj, to kar nosi — torej to, kar je spodaj — torej spodek. — Grška beseda *κάρη* ali *κάρη* (r. kara, kare) je sorodna z latinsko *cerebrum* (= možgani, lobanjski mozeg) in je sorodna z gotsko »hvair-nei« in z davno visoko nemško »hirni«. — Celo imenuje Rus *lob*; *lobán* ali *lobásti* mu je tisti, ki ima široko čelo; *lobánja* je pa ženska s širokim in mogočnim čelom; *lobániti* pomeni — v ruščini — udariti na čelo. — Češka beseda *lebka* pomeni mozgovni del črepinje (= *Hirnschale*). — Lobanja spominja na grško besedo *λόφος* (r. lofos) = grič, čelada, greben, perjanica — vse to je nekaj visokega in vidnega.

Nam sorodni rodovi označajo torej votlost glave ali pa nje vzvišenost.

Slovenci označamo z »glavo« vzvišeni del telesa.

Daleč tja ...

Daleč tja
v brezobzorja
moje žitno polje sega.

Solnce vroče
ga zori, zori.
O, Vseusmiljeni,

Ti varuj ga toče,
dokler ne požanjam vsega,
dokler se ne zvečeri ...

A. K.

Impresija.

V zarjo večerno tone dan,
gaji k slovesu pozvanjajo,
rože v dobravi že sanjajo,
v črno se haljo zagrinja ravan.

V travici rosni je zadrhtelo ...
V vetrcu mehkiem se ziblje klas,
pesmi najtišje gredo preko jas —
pesmi, ki poje jih čričkov krdelo.

Ves je osamljen na gori bor.
Z mrkim očesom kot nočni čuvaj
gleda v dolino ... Pritajen vzdihljaj
vije iz prs se mu k zvezdam navzgor.

Lep je, prelep je ta božji svet!
Hodiš po mraku ... in zlate kresnice
pravljice drobne ti sipljejo v lice.
V tebi poraja se čudo: poet.

Mirko Kunčič.

Za Cezarja.

Angleški spisala baronica Orczy. — Z dovoljenjem pisateljice prevel Jos. Poljanec.

Štiriindvajseto poglavje.

»Smrtne bridkosti so me obšle.«
Ps 17, 5.

Dea Flavija je ležala na postelji in upirala široko odprte oči v praznino nad seboj.

Minil je bil popoldan in večer izza onega strašnega trenutka, ko ji je bil razodet ves kruti namen cesarjevega načrta, in v duhu je videla Hortenzija Marcija, ki je stal neoborožen in izgubljen v areni pred besnečo divjo zverjo. Popoldan in večer sta se izgubila v preteklost, odkar je videla Taura Antinorja, ki je držal Hortenzija visoko nad svojo glavo, rešujoč življenje drugega s tem, da je tvegala svoje; odkar je slišala oni glušeči krik groze, ki je prihajal iz dvesto-tisoč grl, ko je panter iznenada planil nanj in ga podrl na tla, da je kri pordečila pesek v areni.

Popoldan in večer sta izginila v večnost, odkar je videla cesarja, ki je, prevzet od strahu in groze, izdajsko zabodel moža, ki je prihitel, da ga reši.

Izza tega poslednjega mučnega trenutka se ni spominjala nič drugega, dokler ni bila v svoji hiši, kjer je ležala na postelji, in se je skrbni, nagubani obraz Licinije sklanjal nad njo.

»Kaj se je zgodilo, Licinija?« je vprašala s slabotnim glasom, čim se ji je vrnila zavest.

»Varno in srečno smo te prinesli domov, dragoceni moj zaklad,« je odvrnila starka vneto; »hvala bogovom, ki so čuli nad svojo ljubljeno.«

»A kako je prišlo do tega?« je vprašala Dea nekoliko nepotrpežljivo. »Povej mi vse, kar se je zgodilo, Licinija,« je ponavljala resnobno priganjajoč, ko se je vzdignila na komolce in uprla velike, modre oči, v katerih je žarel mrzličen ogenj, v obraz svoje suznje.

»Da, da! Vse ti povem, kar vem,« je odgovorila starka tolaživno. »Tvoji suznji so bili prav v bližini, v veži cesarske tribune, in tvoja nosilnica z nosači je bila spodaj za slučaj, da bi jo potrebovala. Jaz pa sem stala nekaj časa na pragu tribune in motrila tebe. Tvoj sladki obraz je bil namreč vse jutro blede kot smrt in bala sem se, da ne bi bila vročina zate prehuda. Tako sem videla mnogo tega, kar se je godilo. Videla sem, kako je izdajavec stopal proti cesarju in ga skušal zadušiti s plaščem. Videla sem, kako je cesar — bogovi naj ga obvarujejo! — zabodel izdajavca v prsi, nato pa v največji naglici zapustil amfiteater v spremstvu nekaj mož svoje zveste straže. A moje misli so bile takrat samo pri tebi. Videla sem tvoj ljubki obraz, ki je bil blede kot javorov list, in naslanjala si se na zid, kakor da bi zdaj zdaj hotela omedleti. Izdajavec, katerega je bil cesar pravično

kaznoval, je ležal skoraj pred tvojimi nogami, krvaveč iz mnogih ran. Toda že v naslednjem trenutku sem te imela v naročju; ujela sem te, ko ti je telo omahnilo naprej in bi bila padla mrtvemu izdajavcu skoraj na prsi.«

»Izdajavcu?« je zamrmrala Dea Flavija.

»Da! Rimskemu prefektu,« je rekla Licinija in grdo zaklela. »Naščuval je bil drhal zoper cesarja in je — njegovo mrtvo truplo bodi onečaščeno za to bogoskrunstvo! — nagovarjal ljudi, da naj pozdravljajo njeega kot svojega cesarja, in to v trenutku, ko je vzdignil svojo morivsko roko zoper njeega, ki je bogovom enak!«

»Skušal je rešiti cesarja, Licinija, ne pa umoriti ga,« je rekla Dea Flavija resno.

»Rešiti cesarja? Ne, ne! Draga moja, rimski prefekt je skušal cesarja umoriti s tem, da ga je dušil s plaščem.«

»To ni resnica, ti pravim!«

»Ni resnica? Ej, saj sem videla vse, predraga, tebi pa je bilo slabo in nisi prav vedela, kaj se godi. Minuto pozneje pa si že ležala v mojem naročju kakor mrtev, bel labud. Prerila sem se skozi vojake in mimo ostalih cesarskih gospa, ki so ždele v tribuni, vpile in sklepale roke. Na srečo sta bila dva tvoja suznja prav v bližini. Nesli smo te vsi skupaj do tvoje nosilnice in te z njo srečno prinesli do doma. Zato bom jutri darovala posebno daritev Minervi, ki te je varovala.«

»Kaj pa se je zgodilo potem, ko smo odšli?«

»Na žalost ne vem. Pripovedujejo, da je postajala množica vedno bolj uporna. Slišali so se vzkliki za rimskega prefekta, ki je na srečo ležal mrtev v tribuni na tleh; bilo pa je celo nekaj bogokletnih lopovov, ki so vpili: 'Smrt cesarju!'«

»Ali govorijo,« je vprašala Dea Flavija počasi in z votlim glasom, »da je rimski prefekt mrtev?«

»Ako ni sedaj mrtev,« je odvrnila Licinija hudobno, ker je bila njena vdanost do cesarja tesno združena z njeno ljubeznijo do Dee Flavije in ji je izdajstvo zoper cesarja bilo izdajstvo zoper njeno ljubljeno — »ako ni sedaj mrtev, bo pa še trpel za svoje izdajstvo; ako pa je mrtev, bo njegovo truplo onečaščeno.«

»Oh!«

»Da, izdajavec mora celo mrtev trpeti! Njegovo truplo bodo vrgli psom, njegovo kri mrhovini...«

»Molči, Licinija!« ji je Dea Flavija resnobno prestrigla besedo, »ne polni mi ušes s svojim grdim govorjenjem! Vsaka beseda, ki jo izrečeš, je brezbožnost, bogokletstvo; kar udarila bi te zavoljo njih, samo če bi imela dovolj moči...«

»Pa sem tako utrujena; rada bi spala,« je pristavila čez malo časa in globok vzdih se ji je izvil iz prsi, ko je Licinija prestrašena in ustrahovana tiho stala pred njo.

»Torej spi, boginja,« je rekla starka, »čuvala te bom!«

»Ne, ne! Ne bi mogla spati, ako bi bil kdo pri meni,« je odvrnila Dea Flavija nejevoljno kakor truden otrok. »Najrajši bi bila sama.«

»Imela boš hude sanje.«

»Naroči Blanki, naj leže na prag. Tako jo lahko pošljem pote, ako bi te potrebovala.«

»Najrajši bi jaz sama ležala na pragu,« je zamrmrala starka.

»Dobra Licinija, stori, kakor ti velevam,« je rekla Dea vidno nepotrpežljivo. »In — počakaj —« je pristavila, ko se je Licinija še vedno goderjaje pripravljala, da bi nejevoljna izpolnila ukaz — »prosim te, poizvedi za mene vse, kar se godi po mestu. Morebiti bo Tercij vedel, kaj se je zgodilo — ali Pizon. Poišči ju, Licinija, in poizvedi vse, kar le moreš, da mi boš takoj vse povedala, ko se zbudim.«

Legla je vznak na posteljo in zaprla oči, Licinija pa ji je poljubljala roke in noge, urejevala vezeno odejo in mehke blazine, nato pa se je čez nekaj časa izmuzala iz sobe.

Ni je bilo reči, ki bi jo Licinija rajši imela, kakor če je mogla malo poklepetati s Tercijem, ki je bil blagajnik Augustinega gospodarstva, ali s Pizonom, ki je bil nadzornik njenih sužnjev. Celo njena najljubša želja, da bi čula pri svoji gospe, se je umeknila veselju, da se bo mogla dolgo in zanimivo razgovarjati s tema uglednima močakoma. Zavoljo tega je hitro naročila mladi Blanki, da naj dobro varuje gospo, in je koj s hitrimi koraki odšla čez atrij in odtod čez prostrani peristil do prostorov za sužnje.

Blagajnik Tercij je šel, kakor je vse kazalo, navzlic pozni uri v mesto, kjer je hodil po ulicah v nadi, da bi poizvedel, kaj se godi v mestu. Divji glasovi vpitja in žvenket jekla so vedno bolj grozeče prodirali celo do tega odročnega dela Palatina, kjer je stala hiša Dee Flavije v zavetju palač, ki so jo obdajale.

Nadzornik Pizon, ki je ostal doma, ker ni čutil dovolj poguma v sebi, da bi šel še enkrat v nemire tam zunaj, je povedal Liciniji vse, kar je videl na lastne oči, preden je naposled našel doma varno zavetje.

Kakor je bilo videti, po cesarjevem begu hrušč in trušč v amfiteatru ni prenehal, rajši je postal še hujši, ko je množica videla, da se je rimski prefekt, zaboden od cesarja, zgrudil in da je cesar z največjo naglico izginil in z njim peščica pretorijancev.

Brez dvoma so krvavi prizori, ki so se vršili malo prej, preveč razpalili množico, slo po krvi in trinoštvu so razvnele do mrzlične višine prav one igre, ki jih je

cesar sam oskrbel ljudstvu, toda s tem namenom, da bi nasitil svoje lastno poželenje po maščevanju in sovraštvu.

Sedaj pa se je ista do mrzlične višine razvnela množica obračala zoper njega, ki jo je podpihoval v svoje namene.

Kaliguli se je beg posrečil; bil je tudi zadovoljen, da je njegovo bodalo opravilo svoje delo pri veleizdajstvu. Pobegnil je skozi zasebni vhod svoje tribune in njegova telesna straža se je zbrala okoli njega. Na licu mesta pa je ostala stotnija legijonarjev — kakih petsto do šeststo mož močna — kakor tudi njegovi vitezi in vsi njegovi prijatelji; in zoper te se je sedaj obrnil srd drhali.

Zločinci in lopovi so kmalu dosegli, da je šlo vse po njihovi volji, miroljubni državljan pa, ki bi rad dobil svojo ženo in otroke srečno iz množice, je spoznal, da je bilo skoraj nemogoče, preriti se skozi gnečo.

Čez nekaj časa je bil nemir splošen; bilo je veliko vpitja in kmalu je jelo frčati po zraku, kar je bilo pri roki. Drhal je napadla legijonarje in nastal je krvav boj. Sodrğa je bila v silni premoči in posrečilo se ji je, da je prodrla vrste vojakov in jih za trenutek zapodila v beg.

Nato so začeli vsi od kraja bežati dol po pobočjih amfiteatra, pri tem begu pa je bilo do smrti pomečkanih na stotine ljudi, posebno žensk in otrok. Zmešnjava je bila po vsej priliki taka, da je ni mogoče opisati. Pizon, ki se mu je navzlic vsemu posrečilo, da se je preril do doma, si je moral celo tam brisati čelo, s katerega mu je tekel pot ob spominu na grozote, ki jih je videl.

Medtem, ko je pripovedoval svoje doživljaje, se je vrnil Tercij z novimi vestmi, ki so bile v resnici jako vznemirljive. Nižji obronki Palatina, kakor tudi Forum in ulice okoli njega, so bili sedaj v rokah drhali. One maloštevilne legije, ki so bile v mestu, so bile odrezane od Palatina. Dasi so napenjale legije vse moči, da bi prodrele skozi goste vrste množice, so bili vsi naporji dotlej popolnoma brez uspeha, brez dvoma zavoljo majhnega števila, ker se večji del vojske še ni vrnil z onega brezsmiselnega, lažnega pohoda v Germanijo.

Vse čete v mestu in okolici, všteti mestno in pretorijansko stražo, so ta dan cenili na manj kot tisoč mož, drhal pa je štela več kot sto tisoč glav, kakor je trdil Tercij.

Postavoljubni državljani so se varno pozaprli po svojih trdnih hišah, cesar pa se je nahajal — tako so mislili — v svoji palači z majhnim oddelkom svoje telesne straže, ki je štel sto mož, a je moral že odbiti številne napade bolj sprednjih delov naščuvane drhali.

Tercij ni mogel priti daleč od meja svoje hiše; kajti strah ga je prignal nazaj. Vpitje, ki se je raz-

legalo s spodnjih ulic in s Fora, je bilo grozeče in strašno.

»Smrt cesarju! Smrt trinogu!« se je razločno slišalo iznad trušča topotajočih nog in izmed nekega zamolklega trajnega šumenja, ki se je razlegalo kot daljno grmenje.

Nobenega dvoma ni bilo, da je bilo cesarjevo življenje v resni nevarnosti, posebno še zato, ker je

vojakov pred divjajočo drhaljo, ki je štela sto tisoč glav ali še več, in je obkolila Palatin in hrupno zahtevala cesarjevo smrt. Legijonarje, ki so bili pod poveljstvom zvestih centurijonov, je odrezala od Palatina in od njihovega cesarja drhal, ki je bila tako močna, da dotlej niso mogli prodreti njenih gostih vrst. Auguste in njihovi sužnji so bili tudi po svojih palačah na varnem.

Ob košnji na Ljubljanskem barju.

Fot. Fr. Krašovec.

samo peščica vojakov stala med njim in besno razvneto množico. In še ti vojaki so bili brez voditelja, kajti pretorijanski prefekt Kaj Nepos je bil odrezan od njih, baš ko se je še bolj podnevi skušal preriti skozi množico.

Zavoljo tega je ta znanivec slabih novic spet vzel vse vodstvo v roke. Kaligula je bil v svoji palači, kjer so ga obdajali njegovi sužnji in ga čuvala peščica

Terciju pa ni bilo znano nekaj in zavoljo tega ni mogel povedati svojim željnim poslušavcem, in to je bilo, da se je družba zarotnikov, s Hortenzijem Marcijem kot priznanim voditeljem na čelu, okoriščala z nemiri, da bi se sama postavila na čelo drhali v nadi, da bo klicu »Smrt Kaliguli!« kmalu sledil klic »Živel cesar! Živel novi cesar Hortenzij Marcij! Živel!«

Petindvajseto poglavje.

»Straža, kaj je z nočjo?«
Izaija 21, 11.

Daleč proč od hrupa in vpitja, ki se je razlegalo okoli vznožja Palatina, je medenobarvni mesec razsvetljeval s svojo strahotno, pošastno svetlobo prostrano areno velikanskega amfiteatra, kjer je stotnija mestne straže pod poveljstvom nekega edila marljivo pobirala mrtve.

Ozek pramen mesečine je prodril skozi gube zaves, ki so visele preko okna v sobi Dee Flavije. Smelo je pokukal noter, vzdignil mirijade neotipljivih atomov in jih zbral v živosrebrno progjo. Ta progja se je počasi pomikala dalje, in ko je namerila na neko zlato glavo, ki se je brez pokoja premetavala po blazini, posuti s srebrom, se je vzpela nanjo in povzročila, da je bil blede obraz videti še bolj strašen in da so se široko odprte oči svetile kot zvezde.

Boječe stopinje so smuknile po tleh.

»Blanka, ali si ti?« je zašepetala Dea Flavija, čim se je hitro vzdignila in ždela na postelji, naslanjajoč se z eno roko na blazino, a drugo je pritiskala na prsi.

»Da, gospa, jaz sem,« se je glasil tih odgovor.

»No? Ali so se vrnil?«

»Da, milostna gospa. Pred pol ure.«

»Ali so ga našli?«

»So.«

»Ali je...«

Pri teh besedah je umolknila; iz daljave se je slišal oni votli glas, kakor bi na tisoče ljudi mrmralo, glas, ki je tako zelo podoben butanju valov ob skalnato obrežje.

»Rimski prefekt je bil v nezavesti, ko so ga našli v cesarski tribuni,« je rekla mlada sužnja, govoreč še vedno s pridušenim glasom. »Nolus in Dion sta ga nesla do nosilnice, spotoma pa je enkrat ali dvakrat zastokal.«

Rahla sapica je zapihljala zavese v sobo; žarki zahajajočega meseca so padali na sključeno postavo na postelji, s katere se je razlival curek zlata na vsako stran, na blede obraz in velike modre oči, ki so bile sedaj čudno zagrnjene s solzami.

»Kje je..., kje je prefekt sedaj?« je vprašala Dea Flavija.

»V sobi poleg tvoje delavnice, milostna gospa, kakor si velela. Tam mu je Dion pripravil ležišče in ga položil nanje.«

»In zdravnik?«

»Zdravnik ga je pregledal. Rekel je, da je prefekt oslabeled od izgube krvi. Panter mu je s kremplji razmesaril rame, roke in noge, vendar rane niso globoke.«

»In... sunek z bodalom?«

»Zdravnik je rekel, da je bodalo moralo zdrkniti ob kosti. Nisem ga dobro razumela, kaj je rekel, Dion pa mi ni dobro razložil.«

»Ali ni rekel, da je bilo bodalo zastrupljeno?«

»Mislim, da ne, milostna gospa, kajti zdravnik je rekel, da bo prefekt kmalu okreval, ako bo imel skrbno nego. Radi izgube krvi pa je zelo slab.«

»Ali sta Nolus in Dion težko prišla do prefektovega telesa?«

»Pogajati sta se morala z edilom, ki je poveljeval, in mu dati ves denar, ki jima ga je dala milostljiva gospa v ta namen.«

»Ali je edil nato še ugovarjal..., ali je izpraševal to in ono?«

»Edil je vzel denar, milostna gospa, in Dion je rekel, da ga potem ni več izpraševal, ampak je dovolil, da prefekta odneseta.«

»Dobro,« je rekla Dea Flavija po kratkem molku, sužnja pa je čakala nadaljnjih ukazov. »Ti, Blanka, si mi zvesto služila, prav tako moja sužnja Nolus in Dion. Zaslužili ste plačilo in dasi mi je žal, da se bom ločila od tako dobrih služabnikov, hočem vendarle izpolniti svojo obljubo popolnoma tako, kot sem vam jo dala. Od te ure si ti, Blanka, prosta in prosta sta tvoj brat Nolus in tvoj bodoči mož Dion. Jutri prejmete šeststo zlatov, po dvesto vsak, in želim vam, da bi dolgo živeli, prospevali in bili srečni, zakaj dobro ste mi služili.«

Blanka je padla na kolena in poljubljala odejo, na kateri je počivala njena gospa; Dea Flavija je pa po vsej priliki ni videla. Ždela je na petah, telo in glavo je držala pokonci, na bledeh licih pa se ji je počasi prikazoval rahel rdeč žar, podoben rožnatemu poljubu zore na snežnem hribovju Etrurije.

Blanka je neodločno čakala in ni hotela zapustiti svoje gospe, dokler ne bi vedela, da je spanec naposled vendarle prišel na tiste utrujene veke. Bilo je že zelo pozno, blizu polnoči, a vendar še ni spalo rimsko mesto. Ono neprestano šumenje, podobno bobnenju razsrjenih valov, butajočih ob obrežje, se je še vedno zlokobno razlegalo po tihi noči, in celo v hiši Dee Flavije je vse kazalo, da je bilo na stotine oči še vedno odprtih, ker jim je strah pregnal spanje.

Glas, podoben šumenju čebel, je prihajal iz stanovanj sužnjev onstran peristila; iz delavnice, ki je ležala na drugi strani atrija, pa je prihajal šum pridušenih korakov, plazečih se preko mozaičnega tlaka.

»Pojdi zdaj spat, dete,« pravi slednjič Dea Flavija, »zaslužila si počitek... in... stoj! Reci Dionu in Nolu, naj ostaneta v delavnici in tam prebijeta noč. Biti morata pripravljena, da gresta k prefektu, če bi klical... Pojdi!«

Ko se deklica pripravlja, da bi odšla, pa iztegne Augusta roko, da jo zadrži.

»Čakaj! Ali si Licinijo videla?«

»Ne, milostna gospa!«

»Ali se ne mudi morda kje blizu moje sobe?... ali v atriju?«

»Ne, milostna gospa!«

»Pa nočna straža?«

»V vestibulu (veži) je, milostna gospa.«

»In vse moje ženske?«

»Ležijo in spe.«

»Dobro. Lahko odideš.«

Blankine bose noge niso delale nobenega šuma, ko je stopala po sobi in odšla skozi vrata, ki so vodila v spalnico Augustinih žensk.

Dea Flavija počaka nekoliko in napenja ušesa, da bi ujela vsak glas, ki bi prišel od te strani palače.

Njena spalnica, kakor tudi vse druge sobe tega hišnega krila, je vodila naravnost v atrij, ki je imel obliko nepravilnega četverokotnika in je stal sredi tega hišnega oddelka. Njegovo severno stran so zavzemale sobe Auguste in njenih žensk, južno stran sprejemne sobe, delavnica in čakalnica, dočim sta bila glavna veža in prvi peristol na obeh koncih.

Od glavne veže sem je prihajal pridušeni šum glasov in po vsej hiši je bilo čutiti, kako vse bedi, dasi je bila ondi sicer prijetna nočna tišina.

Dea Flavija je pridrževala sapo in napeto prisluškovala. V veži so govorili nočni stražniki in gotovo prerešetovali številne dnevne dogodke; glas, podoben šumenju čebel, je pa tudi kazal, da so ženske še bedele in čebljale in da so v sobah sužnjevi jeziki še migali, čeprav je Blanka drugače trdila in vključ strogemu redu nadzornikovega. Na tisti strani atrija, kjer so bile sprejemne dvorane in delavnica, pa je bilo vse tiho.

Mlado dekle se vrže vznak na ležišče. Spanec pa je to noč ni hotel obiskati; drobní pramen srebrne mesečine, ki je vztrajno prešinjal tenko zaveso, je brzel preko drobcenih zračnih atomov, dokler niso stvorili čudnih slik, tako neznatnih, kakor so sami, podobnih plazečim se pantrom in strahotnim bitjem, ovenčanim z zlatim sojem ter vihtečim ponarejeno strelo v eni roki in bedalo v drugi. Potem pa se je zdelo, kakor da so vse te slike izginile in se zadušile pod nekim plaščem. Dea Flaviji, ki je bila še vedno popolnoma čuječa, pa se je zdelo, da čuti kaplje vlage na vseh lasnih koreninah in da se ji vse telo pogreza v črno brezno, kjer so cvilile pošasti in tulile divje zveri in ogromna, kačam podobna bitja trgala meso od človeških kosti.

Nočne ure so hitele mimo; nosile so jih težke noge skrbi in groze. Stopnjema, drug za drugim, so pomrli glasovi v hiši in okoli nje; sužnji so se gotovo v svojih sobah zleknili na svoja trda ležišča in zasпали, ženske čisto zraven so nehale klepetati, samo od veže sem je prihajal glas umerjenega koraka stražnikov, ki so varovali Augustino hišo, in pa iz daljave tisti neprestani, rožljajoči ropot, ki je oznanjal, da nezadovolježi še ne spe in ne mirujejo.

Dea Flavija je zopet sedla, ker ni mogla mirno ležati. Njeni zlati lasje so ji objemali senca in srce ji

je divje bilo. Pojemajoči mesec je bil že davno zašel za oblake na zapadu in lahna sapica je pihljala v zaveso z rahlim šumom, kakor da bi v muki vzdihovalo človeško bitje. V oddaljenem kotu sobe je v drobni zlati lučki razširjal droben stenj šibko svetlobo okoli sebe.

Dea Flavija je postavila noge na tlak. Vročina v sobi je kar dušila; gotovo prav zato ni mogla spati in je imela čelo rosno. Ko so pa zdaj začutile njene noge gladki in mrzli mozaik na tleh, se je kar stresla, pa vendar odločno vstala in takoj stopila proti vratom, ki so vodile v atrij.

Nekaj trenutkov je prisluškovala. Vse je bilo tiho. Potem pa je narahlo porinila in odprla vrata.

Na marmornati mizi sredi atrija je brlela druga lučka v svetiljki, ki je bila z dragulji posuta. Atrij je bil obsežen in zato lučka ni dosegla oddaljenih kotov. Rahlo šumljanje vode po žlebu v tlaku se je slišalo tako čudno, kakor bi strašili duhovi, in ko je pihalo preko velikih rožnic z lilijami naokrog, je bilo, kakor da bi kdo grozotno zdihoval v temno noč.

Dea Flavija je drsela narahlo preko atrija; bila je kakor duh, oblečena vsa v belo, valovi zlatih las pa so se bleščali nad belino njene obleke.

Majhna veža je vodila v delavnico; šla je skozi njo, saj je proster dobro poznala, dasi luč v atriju ni prodrla do tega kota. Njene bose noge niso delale sploh nobenega šuma, ko je drsela po tlaku, roka pa je vrata odrinila in odprla, ne da bi bilo slišati kak glas.

Bila je v delavnici, na kraju, kjer je vršila delo, ki ga je ljubila, na kraju, kjer je rada posedala dan za dnem in lenarila po ure in ure. V enem kotu sobe sta ležala Dion in Nulus, zleknjena kar na golih tleh, redno dihanje pa je pričalo, da spita. Na desni pa so bila druga vrata, ki so vodila v skrito sobo, kamor se je navadno umeknila, da se je odpočila od dela. Bilo je to njeno zasebno svetišče, kamor ni smel stopiti nihče, razen če mu je ona posebej dovolila. Blanka je skrbela, da je bilo pometeno in brez prahu, Licinija pa ga je pospravljala samo tedaj, če je dobila posebej dovoljenje.

Dea Flavija stopa skozi delavnico ter vrata porine in odpre. Bila so zakrita z zaveso, ki jo je tudi raztegnila, toda počasi in drgetaje, kakor bi bila to že precej udomačena živalca, ki je pa vendar boječa. Poznala je na tem kraju seveda vsak kotiček in še celo škripanje tečajev in rahlo šuštenje zaves se je zdelo njenemu ušesu domače.

Navzlic temu pa se skoraj ni upala iti naprej, kajti velika temna senca, ki je padala naravnost preko stukirane stene, jo je s svojo tajnostno črnino plašila. Delal je to senco velik predmet sredi sobe, namreč ležišče, pokrito z odejami iz mehke, bele volne; nočna lučka je muhasto gorela in obsevala ležišče z rdečimi lisami.

Dea Flavija se je ustavila na pragu; z eno roko se je še vedno oklepala zavese, drugo pa je močno pritiskala na prsi in skušala umiriti divje udarce, ki so ji začeli prav za grodmi kovati osrčje kakor s klavdivom. Mislila je, da gotovo sanja, ali pa je sanjala prej, če zdaj bedi.

Enkrat ali dvakrat je zaprla oči in jih spet odprla, ker je mislila, da morda vara plapolajoča nočna lučka njene zaspane čute in se igra z njimi. Saj je vendar Blanka povedala, da sta Dion in Nulus položila rimskega prefekta na posebej pripravljeno ležišče v sobi poleg delavnice in da je prefekt čisto onemogel ter oslabeled od bolečin in izgube krvi.

Zdaj pa je napravljeno ležišče tudi zares na svojem mestu, luč svetiljke pleše po blazini in odeji, ne leži pa tu nihče, čeprav se na blazini še poznajo odtiski glave, ki je počivala na njej.

Tišina jo je dušila, kajti skozi debele in težke zavese Augustine najljubše sobice ni mogel prodreti od zunaj noben glas, ona sama pa je stala pri vratih tako tiho, da, tako tiho, da je bila prepričana, da se udarci srca gotovo slišijo skozi to strašno tihoto.

Nenadoma pa se zdrzne in njeni prsti se še bolj krčevito oklenejo zavese zadaj za njo. Nezaznaten vzdih, podoben šumu leteče lastovke, ji pride na uho. Obrvi je stiskala in odpirala oči na široko, ko se je silno trudila, da bi prodrla z očmi preko luči v temo.

Na zadnji strani ležišča zapazi zdaj nekaj, kar je bilo skrito v njegovi senci in je bilo nepremično, pa se je vendar zdelo, da je oživiljeno. Ko tako napenja oči, se tisto nekaj samo odloči iz teme, ki ga je obdajala. Videla je sklonjeno glavo z bujnimi, rdečerjavimi lasmi, ki so se kakor baker svetile na ozadju bele odeje, dvoje rok, belih kakor blazina, pri kateri sta počivali, še bolj belih zavoljo barve bakrenih las; videla je dvoje širokih ramen, krepko telo in ude, ki so se izgubljali v temi onstran ležišča.

Obraz je bil skrit in telo popolnoma mirno. Skoraj bi se zdelo podobno mrliču, toda odkod potem oni dolgi vzdih, ki je prekinil nočno tišino, dasi se je komaj slišal?

Dea Flavija se v tem hipu ni mogla zgeniti, če bi se bila tudi hotela. Zdelo se ji je, da so ji majhne bose noge prilepljene na mrzli mozaik tlaka, roka pa da ji je z železno spojko pribita na zaveso, ki jo je stiskala.

Še nikoli ni videla, da bi mož tako klečal, sam v tišini in temi. Čemu naj bi človek takole klečal in pred kom?

Tudi ga ne bi hotela motiti, za ves svet ne. Še sanjalo se ji ni, da bi mogel bedeti; mislila je, da leži,

kakor je bila rekla Blanka, ves izčrpan zavoljo izgube krvi.

Hotela ga je le za hip pogledati, pogledati spečemu v obraz, da bi poskusila v njegovih navadno trdih potezah razbrati tajnosti njegove duše.

Planil je k cesarju in ga skušal braniti, ko so njemu samemu iz tisoč in tisoč grl vzklikali kot bodočemu gospodu Rima. Zakaj?

Planil je v areno in tvegaj svoje življenje, da reši človeka, ki ga je pred dvema dnevoma psoval, ki mu tudi v najboljšem slučaju ni pomenil nič. Zakaj?

To vprašanje mu je mislila zastaviti, ko bi spal: zdaj ji pa ni mogla odgovoriti ne ta sklonjena glava ne te sklenjene roke. Pa vendar se je zdelo, da se ji je prav zdaj duša tega meža na neki način nekoliko razodela, dasi še ni mogla ugeniti pomena tega čudnega odgovora na njena vprašanja.

Oči so se ji popolnoma privadile na temo zadaj za svetlobo. Lahko je razločno videla mogočno postavbo na upognjenih kolenih, široka pleča, ki jih je pokrili zdravniki z obvezami, da se zacelijo strašne rane, in videla prste, združene tako, kakor doslej še ni nikoli videla. Zdaj pa se roke premaknejo, dasi čisto neznatno, vendar zadene svetloba prste bolj naravnost, in Dea Flavija zapazi, da oklepajo majhen lesen križec.

In zdaj je mahoma spoznala, da leži odgovor na njena vprašanja pred njo, ne v moževem obrazu, saj ga ni mogla videti, ampak v njegovih sklenjenih rokah in v križu, ki so ga držale. Vedela je, da je prav zato, ali še bolj zavoljo tega, kar se je bilo že pred tem dogodilo in o čemer je ta mali križec jasno pričal, da je zato bil pripravljen, da žrtvuje življenje za sovražnika in da se odpove vsej častihlepnosti in vsemu napuhu zavoljo svoje zvestobe do cesarja!

Ali je vzdih ušel njenim ustnicam ali pa je samo dihal: gotovo je moralo biti nekaj vzrok, da se je klečeči mož premaknil. Prav počasi je dvignil glavo in pogledal naravnost preko svetlobe — nanjo.

Za trenutek je bil popolnoma miren, klečal in gledal je to belo prikazen pred seboj, duhu podobno in molčečo, ki se je odražala na škrlatnem ozadju zavese. Nato pa zavzdihne le eno besedo:

»Deal!«

Stopil je na noge, ona pa je že zbežala, brez šuma, kakor je bila prišla, bežala urno skozi delavnico in atrij in nazaj v svojo sobo, pa celo med begom se ji je zdelo, da še trepetava v tistem nočnem zraku šum glasu, ki se trese od hrepenenja in strasti, ki je žalosten kakor vzdih in ki vabi kakor bi klical ptiček svoji družici:

»Deal!«

(Dalje prihodnjič.)

Naše prijateljice.

Inž. Ciril Jeglič.

II. Ali jih poznaš?

Morda res marsikatero rastlino, ki jo bomo tu natančneje opisali, že »dobro« poznaš po obrazu, tako nekako, kakor poznaš ljudi, ki jih vsak dan srečuješ na ulici, pa z njimi ne občuješ ter ne veš o njih, kaj delajo in kakšnega so srca. Če koga resnično ljubiš, se boš rad in z vsem veseljem zanimanjem potrudil, da mu čisto od blizu vidiš v obraz in srce.

Tudi rastlina ima »dušo«. In kako nežna je duša cvetlice! Tudi v njej je življenje, ki se z ljubeznivo zaupljivostjo prelije vate, da hrepeniš po njej, se pogovarjaš z njo ter si ji hvaležen kot nesebični prijateljici, ki je lepa od svoje dobrote in neomadeževane samote.

Vsa skrivnost, da ti sobne rastline lepo uspevajo, je v tem, da razumeš jezik, ki ga govore cvetlice, da poznaš njih bitje, zgodovino, življenje in hotenje. In vsa sladka skrivnost užitka in blaženega strmenja, ki ga lahko imaš pri svojih ljubljenukah cveticah, bo vedno mogočnejša in mikavnejša, čim bolj se boš zanimal zanje. Sobne rastline, ki pri tebi zelené in cveto, naj ti bodo v prozi vsakdanjega življenja kakor pesem, tebi posvečena!

Aspidistra.

»Pri nas nimamo solnca in nimamo časa, da bi gojili občutljive sobne rastline!«

Potem vzemi aspidistro (*Plectogyne* ali *Aspidistra elatior*)! Ta je tako skromna, da prenese malone vse ter jo lahko postaviš v zakurjeno ali mrzlo sobo, na svetel ali temen prostor in poleti na balkon, na mizo k oknu ali na vrt. Hvaležna ti ostane, če ji le ne pozabiš redno in pravilno zamakati. Celó v najtemnejšem kotu sobe ti še lepo zelení. Seveda čim boljše ji postrežeš, tem bujnejša in živahnjša bo njena rast. Privošči torej tudi njej kaj več svetlobe in očisti ji prah, ki se pri pometanju nabere na listih! V mili svetlobi razvije najlepše, velike in dolgopecljate liste. Če jo preveč zanemarjaš, jo radi napadajo kaparji.

Ne presajaj je prepogosto, zadostuje če jo presadiš vsako drugo leto, in ne v prevelike lonce! Za presajanje vzemi rahlo vrtno prst; najbolje je, če primešaš močni, gnojni prsti četrť listovke ali vsaj nekoliko mivke.

Zelení, pri neki zvrsti tudi belo in rumeno pisani listi zrastejo iz korenike, ki se ti pokaže takoj pod površjem zemlje. Cvetje komaj opaziš; neugledni, kronasti cvetki so zelenkaste barve in tiče prav pri tleh na koreniki.

Ako si hočeš aspidistro razmnožiti, razdeli (razreži) pri presajanju starejše rastline na več delov tako, da ostane na vsakem koščku korenike vsaj po en list!

Aspidistre z belo-zelenimi listi so bolj občutljive; ako jim daš pregnojno prst, se bela barva pisanih listov rada spet sprevrže v zeleno.

Cinerarija.

Marsikatera Pepca in Zefka pa Micke in razne Marije so že dobile spomladi za svoj god prekrasno cvetlico, kupljeno pri vrtnarju, in so vzdihnile pri njej: »Ah, kako je lepa, pa nič ne vem, kako se ji pravi in kako jo je treba gojiti!« Cinerarije so tudi pri nas že zelo priljubljene. Na velikonočnem oltarju in ob božjem grobu pojo alelujo kot nobena druga cvetlica.

Ime cinerarija je izvedeno od latinske besede *cinereus* (= pepelnat) ter bi lahko po naše rekli tej rastlini pepelka, ker imajo njeni listi na spodnji strani sivkasto, pepelnato prevleko.

Rastlina je pravzaprav dvoletna, doma iz južne Afrike in zelo hvaležna, moderna cvetlica, ki jo odlikujejo krasne, žive barve in blag, diskreten vonj. Zato jo trgovski vrtnarji v velikih množinah goje za spomladni cvet.

Vrtnarji vzgajajo cinerarije le iz semena. Od setve do polnega cvetja potrebuje rastlina v vrtnarski gojitvi približno devet mesecev. Če sejejo v aprilu, imajo cvetoče rastline že o novem letu. Navadno pa sejejo šele v juniju, juliju in avgustu, tako da zacveto cinerarije spomladi približno ob tistem času kot šebenik (fijole).

Vzgoja je sicer dokaj preprosta, vendar bi je sobnemu vrtnarju ne priporočal, ker v sobi je čez zimo prav težko ohraniti zdrave rastline. Seme, ki ga lahko nabereš na lanskih rastlinah, posej v rahlo, peščeno prst, dobro pritisni in večkrat poprši! Ko se nekako v dveh tednih prikažejo mlade rastlinice, jim je treba dati prostor, kjer jih obseva le jutranje in ne prehudo dopoldansko solnce. Vsaj enkrat jih je treba pikirati, nato jih pazljivo presadiš posamez v lončke s humozno prstjo. Ko se korenine razrastejo do stene lonca, jih spet presadi. Pri zadnjem jesenskem presajanju vzemi močno, gnojno prst. Dobro je, če jih spomladi pred cvetjem še enkrat presadiš. Posebno pazljivo jih moraš gojiti pozimi, ko se rast nekoliko zaustavi; treba jim je dati prav svetel, bolj hladen, ne pretopen (1° do 6° C) prostor, zmerno zamakati, pridno zračiti ter jih večkrat popršiti z rosilko, sicer jih utegnejo listne ušice in drug mrčes popolnoma uničiti, še preden se prikažejo popki. Prav tako so

zelo občutljive glede mraza, ki jih popari, čim pade toplota na 0°. Ko jim spomladno solnce vzbudi spet živahnejšo rast, jih parkrat zalij z gnojnico. Vode porabijo zelo mnogo.

Navadno se goje cinerarije samo eno leto, da enkrat zacveto, potem jih pa zavržemo. Dlje jih skoro ne kaže gojiti, ker drugo leto manj in slabše cveto. Če vendarle hočeš posamezne krepke, zdrave in lepo cvetoče rastline ohraniti še za drugo leto, jih po cvetju na kratko obreži in presadi čez poletje na vrt v senco; septembra meseca rastline spet vlončiš v dobro, rodovitno prst ter jih gojiš do cvetja, kakor

Aspidistra in cinerarije.

smo opisali zgoraj. — Cinerarije si lahko razmnožiš tudi s potaknjenci, ki pa dajo slabotnejše rastline in ne razvijejo tako lepega cvetja kot iz semena vzgojene.

Navadne velikocvetne cinerarije (*Cineraria hybrida maxima*) se dobe v visokih, polyisokih in nizkih sortah, ki nudijo bogato izbiro izrazitih, čistih barv (rdečo, modro, vijoličasto, rožnato, belo) in v živahnih barvnih zlivih; posamezen cvet z medsebojno strnjenimi venčnimi listi meri tudi preko 7 cm. Pitancvetne cinerarije niso tako lepe. V novejšem času so se pa mahoma razširile zvezdaste cinerarije (*stella*, *stellata*, *polyantha* in *radiata*) z večinoma manjšimi cvetovi, ki imajo ožje, elegantno uvite venčne liste; cveto izredno bogato in so tako srčkane, da je škoda, ko jih naši ljudje še premalo poznajo.

Ko greš k vrtnarju kupovat, izberi le krepke, zdrave rastline, ki imajo velike, napete, temnozeleno

liste s kratkimi peclji ter cvetje in cvetno popje svobodno nad listjem. Če hočeš, da ti bo cinerarija cel mesec in še dlje s cvetjem krasila sobo, postavi cvetočo rastlino na bolj senčnat prostor ter jo večkrat preglej, da ji mrčes prezgodaj ne uniči listov!

Šebenik.

Kdo ne pozna fijole, skromne, pa vendar dragoceno in očarljivo vonjive cvetlice, ki nam spomladi tako vabeče dehti po naših vaseh? Nič manj ni lepa in ljubezniva na oknu gosposkega doma, kjer ti ob uri samote kot zvest, prijateljski spomin na kmetško domačijo s svojim tihim cvetenjem prekipeva v srce, trudno in izmučeno mestnega življenja. Pač so izmed lončnih cvetlic, ki nam spomladi krasi stanovanja, n. pr. živobarvne cinerarije, mogočnejše in učinkovitejše ter primule bolj živahno vesele, a fijola je lepa kot stara, dobra znanka, ki ji boš vedno ostal hvaležen ter jo iskreneje spoštuješ nego marsikatero drugo lepoticu.

Slovenska botanika imenuje fijolo šebenik (zlati šeboj, rumene vijolice, fajgelj), vrtnarji jo pa poznajo pod latinskim imenom *cheiranthus cheiri*. Šebenik je pravzaprav vrtna rastlina, a radi izredno vonjivega cvetja se je pri nas tako priljubil, da ga splošno goje kot lončnico za spomladni cvet. Nekatere zvrsti šebenika so trajnice, vendar ga gojimo navadno kot dvoletno rastlino; čez poletje se razvija zunaj na solčni vrtni gredi, jeseni ga posadimo v lonce, prezimimo v zračnem, primerno hladnem in suhem prostoru, a spomladi ga postavimo na okno, kjer nam brž in veselo zacvete.

Razlikujemo grmičasti šebenik, ki raste v obliki grmiča, in *stebelnati* (enostebelni) šebenik, ki razvija običajno le eno krepko steblo, skoraj do polovice obloženo s cvetjem. Pri obeh oblikah imamo visoke in nizke sorte s pitanim in enostavnim cvetjem. Najtrpežnejši in najhvaležnejši je nizki (tom thumb) z enostavnim cvetjem v temnorjavih in zlatorumenih barvah.

Setev se izvrši navadno sredi maja v hladno leho ali na plano. Ko se sejančki okrepe, jih v juliju presadimo na dobro pripravljeno in solčno vrtno gredo z rodovitno in rahlo prstjo, 25 do 30 cm narazen. Jeseni (septembra, oktobra) jih posamez nasadimo v lonce, ki jih omažemo s kravjekom ali pa pomešamo med prst dobro preperel goveji gnoj. Dokler dopušča vreme, pustimo rastline zunaj na prostem. Šele, ko pritisne mraz, jih spravimo v hladno, zračno sobo, ali v suho, ne pretemno klet, ali pa jih postavimo pod steklo v gnojak, kjer jih ob hudem mrazu pokrijemo z deskami. Pozimi moramo previdno zamakati in zračiti: prst ne sme biti ne premokra ne presuha, sicer listi zrumene ali pa odgnijejo. Na primerno hladnem prostoru prezimijo rastline mnogo

bolje nego na toplem, kjer začno prezgodaj odganjati pa se nam cvetni šopi grdo spačijo.

Sredi februarja, včasih celo ob koncu januarja, lahko pričnemo rastline siliti ter jih postavimo na toplejše mesto (k solnčnemu oknu). — Ako odcvetele rastline močno prirežemo in ponovno presadimo v močno prst, nam tako negovane kmalu v drugič zacveto.

Seveda pa prezimljene rastline vzamemo lahko tudi iz loncev ter jih posadimo zunaj na vrtu. Mnoge sorte prav dobro prezimijo kar zunaj na vrtu, če jih pokrijemo z listjem; v neenakomerni, hudi zimi brez snega moramo gredice zavarovati še s smrečjem, ki ga položimo nad njimi v primerni višini na količe in late.

Pitani šebenik je v splošnem občutljivejši nego enostavno cvetoči; sejančke je dobro pikirati.

Enostavno cvetoči šebenik je pripravnejši tudi za siljenje. Posebno zgodnje sorte s temnorjavim cvetjem so: temnorjavi draždanski, Rupert in Golijat. Rupert je nižje rasti kakor Golijat in ima velike cvete, ki svojo rjavo barvo radi izpreminjajo v modro. Vulkan pa cvete krvavordeče. — Med prav nizkimi (tom thumb) sortami najdemo rumene, rjave, vijoličaste in rožnato nadahnjene barve.

Omenim še, da imamo tudi enoletni, najzgodnejši pariški šebenik, ki nam cvete že prvo leto; sejemo ga v marcu in rumeno, rjavo, rdeče ali belo cvetje se prikaže v poletju. Takozvani zimski šebenik (*Cheiranthus kewensis*) je novejša, pozimi cvetoča sorta, ki jo sejemo takisto v marcu ali aprilu.

Aralija.

Naši sobni vrtnarji še premalo poznajo to trpežno in hvaležno rastlino. Poleg filodendrona spada japonska aralija (*aralia Sieboldi*) med najučinkovitejše zelenolistne rastline, ki služijo za okras sobe. Japonska ali Sieboldova aralija ima velike, gladko zelene liste, ki so urezani kakor prsti na roki v pet do sedem krp. Za sobo so primerne zlasti mlajše (triletne), košato rasle aralije. Aralija hitro raste, starejšim rastlinam spodnji listi odpadejo in golo deblo postane previsoko. — Starejše, visokodebelne aralije vidimo čez poletje na prostem v parkih.

Odrasle, krepke aralije tudi cveto; v glavičastih kobulih je gosto nastavljeno drobno, belo cvetje, ki napravi črne jagode s semenom. Seme skali približno

v enem mesecu in je najbolje, če posadimo jagode takoj po zoritvi (t. j. spomladi) v toplo zemljo ali vlažno žaganje. Vzgoja ni težka; mladim rastlinam moraš nuditi dovolj hrane in primerno svetlobo, da razvijejo lepe liste. Aralije rastejo sicer tudi iz potaknjencev, a tako razmnoževanje japonske aralije ne daje lepih rastlin.

V sobi se aralija najbolje počuti na svetlem in ne prevročem prostoru, kjer ni prepaha. Zlasti pozimi ji škoduje prehuda vročina v zakurjeni sobi. Čim bolj

Aralija in primule.

je na hladnem, tem manj jo zalivaj! Liste večkrat očisti! Ko spomladi začne rastlina zaganjati nove listne popke, jo presadi v močno, bolj težko, a rahlo prst. Poleti je treba aralije obilno zamakati in po potrebi tudi večkrat gnojiti. Araliji zelo ugaja, če jo od maja do jeseni postaviš v poksenco na vrt ali na balkon.

Imamo še nekaj drugih, dokaj različnih vrst aralije (n. pr. aralija elegantissima z ozkimi listi in elegantnejšo rastjo), a japonska ali Sieboldova je najbolj hvaležna in priljubljena.

(Dalje prihodnjč.)

Sivo nebo.

Nebo je sivo sklonjeno nad nami,
poljublja mrtvo v dalji se z gorami
in tone v molk.

Mi s sklonjenimi hodimo glavami,
beseda ne razpreda se med nami,
v naših srcih — noč.

Venceslav Sejavec.

Belorusi.

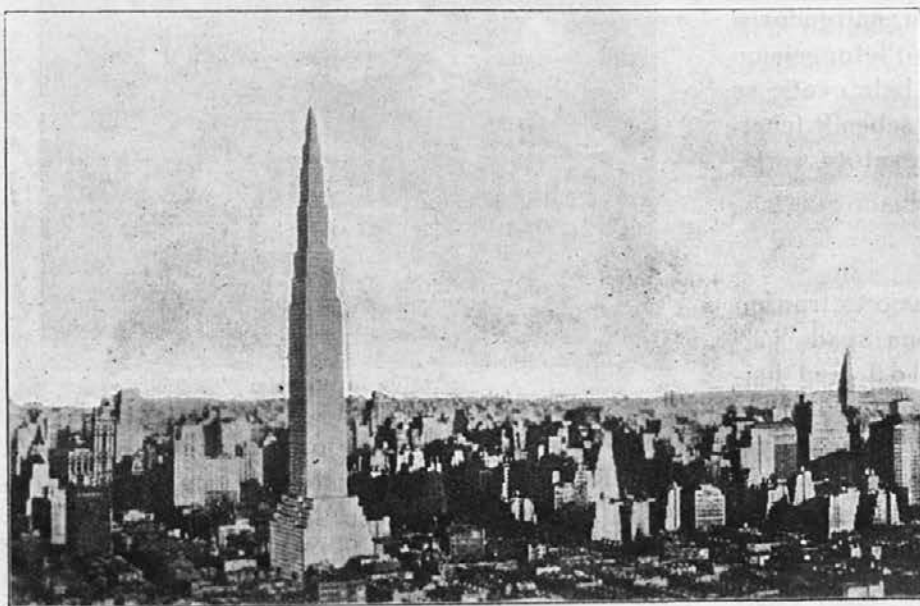
J. B. Šedivý.

3. Pogled v sedanjost.

Namen človeka je, da se izpopolnjuje in postaja čim bolj Bogu podoben ter na ta način pomnožuje dobro

ki že v zgodnji mladosti ustvarijo čudovita dela, dosežejo svoj namen in umro. Zopet drugi pa ostanejo svetu nepoznani do moških let, morajo iti preko Kalvarije, izpiti kelih trpljenja do dna, pretrpeti nešteto omalovaževanj, sramote, ponižanj in krivic od

zatreti tuji, na videz še tako mogočni narodi, ako se bodo le zavedali svojega zgodovinskega poslanstva. Nečloveško preganjanje Belorusov in Ukrajincev v Poljski in neosvobojnih Slovencev in Hrvatov je samo priprava za to poslanstvo. Edino na ta način se da objasniti, da kljub stoletnemu preganjanju beloruski narod ni izginil, temveč šteje sedaj okrog 10 milijonov duš. Naseljen je na ozemlju, ki meri 310.000 km^2 , torej 62.000 km^2 več ko Jugoslavija. Svetovna vojna ga je razkosala med pet držav. Belorusi živijo v Ruski boljševiški republiki, v Beloruski sovjetski republiki, ki je zvezana z Rusijo, v Poljski, Litvi in Lotiški ali Latviji. Vzhodna meja beloruskega naroda gre severno od mesta Vitebsk na gornjem toku reke Dvine in odtod na jug nekoliko kilometrov zapadno od reke Dnjepra skoraj do izliva Pripeta v Dnjeper. Južno od Pripeta mejijo Belorusi na Ukrajince skoraj do mesta Holma in Brest-Litovska. Severno od Brest-Litovska do mesta Belostoka, Grodna in skoraj do Kovna v sedanji Litvi mejijo Belorusi na Poljake. Beloruski pas gre v Litvi zapadno od Kovna čez mesto Vilkomir prav do Dvinska na reki Dvini v Latvijski republiki. V boljševiški Beloruski republiki je najvažnejše mesto Minsk, v Ruski boljševiški republiki pa Polock, ki je važno železniško križišče na Dvini. Središče vsega beloruskega kulturnega življenja pa je že od nekdaj mesto Vilna, ki pripada sedaj Poljski. Ogromna večina beloruskega naroda ne živi v mestih, temveč na deželi, kjer se po prostranih ravninah bavi s poljedelstvom in živinorejo. Tovarni in večjih obrti je na beloruskem ozemlju zelo malo. Tudi trgovina je malo razvita, ker Belo-

Najvišje poslopje na svetu: Hiša v New Yorku.

in zmanjšuje zlo v svetu. Še bolj pa velja to za posamezne narode. Vsak izmed njih ima v svetu in svetovnem razvoju svojo posebno nalogo in vsak je poklican, na svoj način pripomoči k razširjanju kraljestva božjega. Ako se kak človek še tako velikih sposobnosti ne zave svojih moči in se ne potruji spoznati svojega pravega namena, nujno propade in se izgubi. Tako je tudi narodu, ki ne zna in ne more kraljestvu božjemu in človeštvu ničesar dati, usojena gotova smrt. V zgodovini srečavamo ljudi in narode,

tujcev in lastnih bratov, preden so dovolj očiščeni in pripravljeni za svojo vzvišeno nalogo. Preti jim lahko pač vedna smrtna nevarnost, a oni ne umro, dokler ne izvrše svojega poslanstva. Zgodovina slovanskih narodov in ves razvoj svetovnih dogodkov nas prepričujeta, da je namen slovanskih narodov, zediniti pravoslavno in katoliško cerkev, utešiti nemirne zapadnoevropske narode in biti most k poganskemu Vzhodu. Zato slovanski narodi ne bodo umrli v medsebojnih borbah, še manj pa jih bodo mogli

rusi izdelujejo večino potrebščin doma v lastnem gospodarstvu in imajo zelo malo potreb.

V okviru ruskih zveznih republik obstoječa samostojna Beloruska sovjetska socialistična republika (BSSR) meri 109.800 km² in šteje 4.204.500 prebivavcev. V najvišjem zakonodajnem organu boljševiške Rusije v osrednjem izvršilnem odboru (CIK), ki obstoji iz šestih članov in mu stoji na čelu M. Kalinin, zastopa boljševiško Belorusijo A. Čerjavkov. Glavno mesto je Minsk. Druga važnejša mesta so Borisov in Bobrujsk ob reki Berezini ter Mozri ob Pripetu. V jezikovnem oziru vlada v boljševiški Belorusiji popolna svoboda. Ker niso imeli Belorusi sami dovolj sposobnih uradnikov, so morali nastavitii tudi Ruse. Boljševiki se zelo strogo drže Leninovega načela, da je treba podpirati narodne jezike, da bi mogli boljševiki z njihovo pomočjo tem lažje širiti boljševizem in obenem dobiti nadzorstvo nad narodnim gibanjem. Škoda, da teža ne razumejo poljski katoličani v korist katoliški Cerkvi in slovanstvu! Kako resno se drže boljševiki teža načela, dokazuje dejstvo, da so boljševiki strogo zabičali ruskim uradnikom v Belorusiji, da se morajo do 15. julija 1926 popolnoma naučiti beloruščine. Vsi uradniki, ki niso znali beloruščine, so bili brezpogojno odpuščeni dne 1. avgusta 1926. Kdor ne zna beloruščine, ne more dobiti v boljševiški Belorusiji (BSSR) službe.

Boljševiki so se tudi potrudili, da dobi BSSR svoje lastno izobraženstvo. Že leta 1921 so ustanovili v Minsku belorusko univerzo. Institut beloruske kulture pa je nekaka beloruska znanstvena akademija. Novembra lanskega leta je sklical ta Institut vse znamenite beloruske jezikoslovce na kongres, da bi popravili pravopis. Prišli so beloruski učenjaki iz vseh mogočih krajev sveta, samo ne iz Poljske, ker jih poljska vlada ni pustila preko meje.

Boljševiki, ki so tako velikodušni v narodnem oziru, pa postopajo trinško zoper vero. Kakor drugod pod boljševiško oblastjo ne uživajo prebivavci verske svobode, tako tudi ne Belorusi v BSSR, ki so v ogromni večini pravoslavne vere.

V najnovjšem času je začela zahtevati BSSR, da se od ruske sovjetske federativne republike (RSFSR) odtrgajo trije veliki okrajci pskovske gubernije (pokrajine), kjer je nad 90% prebivavcev beloruske narodnosti. Pri zadnjem ljudskem štetju se namreč niso upali izjaviti za Beloruse, temveč

so se rajši za Ruse, ker se je govorilo, da bodo vsi Belorusi prišli pod poljski jarem. Ti okrajci naj bi se zdaj pridružili Boljševiški beloruski republik.

Precejšnja beloruska narodna manjšina je v Latviji ali lotiški republik. Ko se je 18. novembra 1918 iz nekdanjih ruskih gubernij Livonske in Kuronske proglasila samostalna Lotiška republika, si je prisvojila tudi del vitebske gubernije, kjer bivajo Belorusi. Pri zadnjih državnozborskih volitvah dne 4. septembra 1925 so dobili Belorusi celo enega poslanca. Vseh Belorusov v Lotiški je okrog 70.000 in so deloma katoliške, deloma pravoslavne vere.

V Litevski republik je okrog 100.000 Belorusov. Naseljeni so v severnem delu bivše vilenske gubernije in so po večini katoliške vere. Ko je l. 1920—21 divjala rusko-poljska vojna, je priznala Poljska mesto Vilno Litevski. Komaj pa se je končala vojna, jo je na lastno pest zasedel poljski general Żeligowski. Od tedaj so pretrgani diplomatski stiki med Litvo in Poljsko. Vilno pa drži Poljska v svoji oblasti. Za Vilno se vrši srdit boj v časopisju in knjigah. Poljaki so naselili v njej svoje uradnike, duhovnike in železničarje ter jo proglašajo za poljsko. Litevci trde, da bi bila prirodna prestolica Litve mesto Vilna, o tem pa nočejo ničesar slišati Belorusi, ki jim je bila Vilna vedno in jim je še sedaj središče prosvetnega življenja.

V Poljski republik je med 27.160.000 prebivavci nad 2.500.000 Belorusov, kar znaša 9% vsega prebivavstva. Poljska uradna statistika jih je naštel l. 1921 samo 1.048.750. V Poljski so najvažnejša beloruska mesta Vilna, Grodno in Bjalostok. Vseh Belorusov v boljševiški Rusiji, v Poljski, Litvi in Lotiški je okrog deset milijonov. Okrog dva in pol milijona je rimskih katolikov, sedem in pol milijona pa pravoslavnih.

Bavijo se večinoma s poljedelstvom, ki daleko zaostaja za slovenskim. Umetna gnojila, elektrika in radio so še skoraj neznani. Industrija ni razvita. Za nekaj let bodo beloruske pokrajine dobri odjemavci zlasti umetnih gnojil, železnih in lesnih izdelkov in cementa. Trgovci, oziroma narodi, ki si bodo hoteli zagotoviti beloruski trg, bodo morali čim prej navezati kulturne stike z Belorusi, zlasti pa jih podpirati v njihovem pravičnem boju zoper poljsko preganjanje. Že sedaj, ko se višji beloruski krogi šele ustvarjajo, bi bilo potrebno začeti iskati

zvez za Jugoslavijo in jih seznanjati zlasti z lepoto slovenske zemlje, kar bi čez nekaj let začelo roditi bogate sadove. (Konec prihodnjč.)

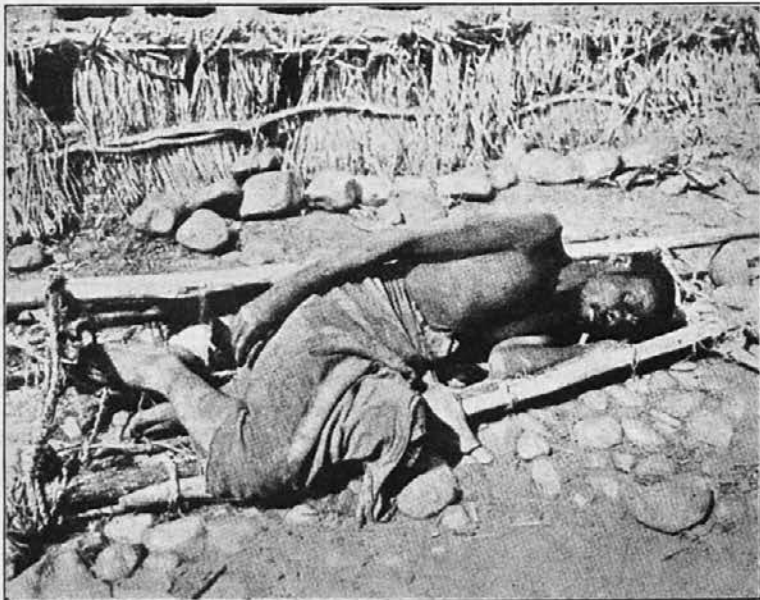
Drobtine.

O tropični spalni bolezn.

Afrika ima že več stoletij težko nadlogo — spalno bolezen, a natančnejša poročila o njej smo dobili šele v devetnajstem stoletju. Ta kuga je prišla iz zahoda, se razpasla po dolinah in zašla v osrčje Afrike. Današnji je spalna bolezen po vsej tropični Afriki razširjena in uničuje življenje za življenjem, tako da se radi nje po nekaterih krajih niti prebivati ne more več. Spalna bolezen pa nastopa skoraj vedno v takih pokrajinah, ki imajo reke in jezera. Prenaša jo muha, ki se imenuje muha spalne bolezni. Čim se je doteknila (pičila) ta muha okuženega človeka, se naberejo v njenem rilčku majhne glivice, kali spalne bolezni, ki jih potem vcepi v druge ljudi. Te glivice, bacili, se imenujejo »trypanosomi«. Človeka, ki ga je pičila taka muha, napade že čez 14 dni mrzlica in ima take občutke, kakor bi imel malarijo. Stresa ga mrzlica, boli ga glava in ves život. Čez nekaj časa preide mrzlica, pa se pojavi spet v določenih presledkih. Bolnik ni pravzaprav bolan, le slabo mu je. To je prvi stadij spalne bolezni. Čez nekaj tednov ali tudi mesecev otečejo bolniku žleze za ušesi, česar pri malariji ni. To je drugi stadij te bolezni, ki pride kmalu v tretji stadij, pri čemer se bacili zarijejo v možgane in hrbtnico. Bolnik se opoteka, tresejo se mu roke, ves zmeden je, razdražljiv in prične besneti; kakor bi ga zadela kap, mu otpnejo udje. In tedaj se ga poloti ona najbolj značilna lastnost te kuže, od katere ima tudi svoje ime — bolnik bi spal, spal in spal in se ne more nikoli dovolj naspiti. Če ga ne bi zdravniki venomer budili, tudi jedel ne bi in zgodi se, da tak bolnik tudi med jedjo zaspi. — Tako se vleče bolezen po mesece in mesece, celo eno leto, dokler ne pride smrt. Navadno pa umrje bolnik prej kot v enem letu; posebno Evropci kaj hitro podležejo tej bolezni.

Leta in leta so razmišljali zdravniki, kako bi zaustavili spalno bolezen, a niso prišli do nobenega zaključka. Leta 1921 pa se je posrečilo znanemu trgovcu z barvami, Frideriku Bayerju, ki je iznašel tudi aspirin, da je sestavil sredstvo zoper spalno bolezen; imenuje se »ger-

manin«. Zdravniki vbrizgavajo germanin v kri okuženih bolnikov in že po trikratnem vbrizgavanju se poleže bolezen, še več, prenovi tudi človeško kri tako, da ga nikdar več ne napade spalna bolezen. — Obenem pa preganjajo tudi muhe spalne bolezni, a to manj uspešno. Pri preganjanju spalne bolezni se bodo morali zdrav-

Bolnik v tretjem stadiju spalne bolezni.

niki opirati le na cepljenje z germaninom; upajo, da spravijo tudi to bolezen s sveta kakor so svoj čas »črne koze«.

Razvoj celin.

Dandanašnji poznamo že dobro našo zemljo, vemo kakšne oblike je in kako je velika, poznamo nadmorsko višino celin, kamenja, rastline in živali, ki so značilne za te in one kraje. Zato se moramo vprašati, kako so nastale celine zemlje, ali so bile vedno take in na tem mestu, ali so morja že od nekdaj ali pa so nastala, ker se je vdrla ta ali ona celina ali nje del v globino zemlje.

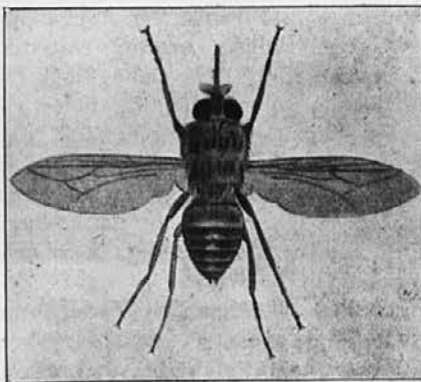
V zadnjih letih in desetletjih smo dobili podatke ne samo o zunanjem licu naše zemlje, nego tudi o njeni notranji zgradbi, o njenem žarečem osrčju. Res je, da ti podatki niso tako točni in natančni, vendar pa dobimo tako zadostno podlago, da moremo z njeno pomočjo razmotrivati dalje.

Kako so razne celine oziroma razna morja nastala? V zadnjem času so dooznali, da so nastala tako, ker so se vdrla deli ali kar celi kontinenti v globino. Na ta način je baje nastal med Evropo, Afriko in Ameriko Atlantski ocean. Enako je nastalo morje Tis med zahodno obalo Italije in Kor-

zike. Res je, da bi se ta ali oni del močel pogrezniti v morje, vendar je tako mnenje precej pretirano. To nam potrjuje stanje notranjosti naše zemlje.

Notranjost zemlje ni trda, toga snov, nego se vdaja in je mehka. To sledi že iz tega, ker ima tako visoko temperaturo. Druga in še bolj važna stvar pa je, da je specifična teža skorje za

polovico manjša od specifične teže notranjih plasti. Radi tega plava zunanja, lažja skorja na notranjih, globljih plasteh. Zemlja se torej splošno niti ne more vdreti. Kam naj se pa vdere? Če se pogrezne v morje, se pa ni vdrla. Vdori so pač posledica slabe

Muha, ki prenaša spalno bolezen.

podlage, ta pa ni v takih primerih v spodnjih plasteh, nego še v skorji; to se pa zgodi, če je ali potres ali pa gibanje morja — ali oboje. Čudno je tudi, odkod je prišlo toliko vode v Atlantski ocean! To je kotlina, ki vsebuje silne množine vode, in vsa ta voda naj bi pritekla iz Tihega oceana?

Zato je zanimivo, kako si misli znanstvenik dr. A. Wegener, kako se

je oblikovala naša zemlja. Ta pravi: Celine, kakršne so dandanašnji, so prvotno tvorile skupno in edino celino, velikanski otok v pravem svetovnem morju. Središče tega prapotoka, te praeline, je bila današnja Azija. Ta otok je bil usidran globlje v morskem dnu in je plaval na masi spodnjih zemeljskih plasti. Dolgo pa tak velikanski otok ni mogel vztrajati.

Isti bolnik, ozdravljen z »germaninom«.

Otok se je radi gibanja morja, potresov in podobnega na več krajih razčlenil in deli so pričeli potovati po plastični masi zemeljske notranjosti narazen. Iz enega velikega sveta je nastalo več manjših svetov. Tako so nastale današnje celine.

Za to misel imamo več dokazov: Amerika se s svojo vzhodno obaljo skoraj točno prilega obali Evrope in Afrike. Ujema se vse natančno. Drugič dokazuje to prav dobro stalna globina dna Atlantskega oceana. Tretjič so kamenine in rudnine (premog) na obeh obalah očitno samo nadaljevanje teh. Nekaj primerov! Severovzhodna Grenlandija ima prav take sklade premoga, kakršni so na Spitzbergih. Staro nagubano kaledonsko pogorje, ki se razteza od Skandinavije preko Severnega morja na Škotsko, kjer je dobilo to pogorje svoje ime, je visoko ko Alpe, odkoder ga lahko zopet spoznamo v severnem delu neufundlandskega otoka. Takih primerov imamo več. Našemu Sredozemskemu morju ustreza na ameriški strani ameriško Sredozemsko morje.

S tem je v zvezi tudi vprašanje ledenih dob. Tudi južne pokrajine, ki so sedaj v vročih krajih, so imele nekdaj ledeno dobo. Bile so polne debelih plasti ledu. Ko je ta led drsel

po strmini navzdol, je lomil pobočja; ker je pa s svojo težo tlačil kamenje in ga obenem vlekel s seboj, je kamenje tudi obrusil. Taki opraskanci, ki so vedno polni ostrih robov, kakršna je vsa ledeniška groblja, ki je podobna produ rek, dokazuje nekdanje ledenike.

Ledena doba južnih celin je bila še v starem veku zemlje. Takrat so imeli naši kraji izrazito puščavsko podnebje in se je zato več jezer popolnoma posušilo in zapustilo sklade soli.

Znake ledene dobe nahajamo tudi v južni Afriki, Indiji, Avstraliji, Južni Ameriki.

Da so celine zares v sorodu druga z drugo, dokazuje tudi živalstvo in rastlinstvo. Zelo značilna je n. pr. neka vrsta praproti. Ta se nahaja kot okamenina v Vzhodni Indiji, Avstraliji, Južni Ameriki in Afriki.

Najvažnejše za Wegenerjevo teorijo pa je, da moremo potovanje celin tudi zasledovati. Za to služijo merjenja zemljepisne lege kakega kraja v različnih časih.

V vzhodni Grenlandiji so merili trikrat, in sicer l. 1823, 1869/70 in 1906/8. Razdobje je 47 in 38 let, skupno 85 let. V času od prvega do drugega merjenja se je pomaknil veliki otok Grenlandija za 420 metrov od Evrope, v času drugega in tretjega merjenja pa celo za 1190 metrov! V prvem primeru se je oddaljila proti zahodu letno za 9 metrov, v drugem pa celo za 32 metrov. Na severnoameriški zvezdarni Cambridge (Kembrič) so dognali iz merjenj od l. 1866 do 1914, da sta se razmeknili obe celini za povprečno tri metre in pol na leto. — Kamni govore.

Sledi: Amerika se oddaljuje od Evrope in Afrike. Pristavljamo, da je Evropa samo polotok Azije, Evrazija. Ker pa je ta neodvisna, je naš kraj celina.

Avto in zdravje.

V sedanjih časih, ko je vedno več avtomobilov, vedno bolj čutimo, posebno v velikih mestih, kako slabo vplivajo plini, ki se razvijajo pri nepopolnem gorenju, n. pr. bencina.

Predstavljajmo si veliko mesto, ki je zazidano z visokimi poslopji, mimo njih pa dirja in se kadi na stotine avtov. Dim se meša z zrakom, ki ga vdihavajo ljudje. Zgodilo se je n. pr. v Berlinu, da je mnogim stražnikom postalo slabo; ugotovili so zastrupljenje z avtomobilnimi plini. Ti sestojijo iz zmesi vodne pare, ogljikovega dvokisa (napačno ogljikova kislina!), poleg tega je še nekoliko plinastega nezgorelega

gonila. To so plini, ki jih človek težko prenaša, posebno v vročini in prahu, vendar — strupeni niso.

Zastrupljenje zraka povzroči nepopolno zgoreli ogljik, to je ogljikov oksid. Ta je zastrupil že na tisoče ljudi, ki so kurili (posebno v tesnih stanovanjih) peči, ki so slabo vlekale. Ta strupeni plin nastane tudi, ako likamo v zaprtih, slabo zračenih prostorih in če grejemo sobo z žerjavico v loncih, kot je ponekod običajno. Pojavlja se sploh tam, kjer kaj gori ali žari ob nezadostnem dostopu zraka. Ako ne uhaja zrak skozi dimnik na prosto, se zastrupi zrak v stanovanju. Zrak se pa zastrupi po ogljikovem oksidu zelo hitro. Poizkusi profesorja fiziologije, Hendersona, so pokazali, da zadostujejo v 10.000 litrih zraka že štirje deli ogljikovega oksida in že nastopi, pri delu, čez dvajset minut smrt. Ako doseže zrak to gostoto na tem strupenem plinu, ko človek spi, tedaj postane nevarno že po eni uri. Ako ne pride po tem času takoj pomoč, je potem navadno prepozno. To je skrajna meja pri krajšem učinkovanju zastrupljenega zraka. Če pa je v zraku za polovico manj ogljikovega oksida, tedaj moremo še vztrajati dlje, najmanj še enkrat toliko časa. Brez škode za zdravje pa seveda tudi ta množina ni.

Treba je odgovoriti še na vprašanje, zakaj že tako majhne množine tega plina tako močno učinkujejo, saj je v teh desetih tisočih delih zraka še vedno okrog 2500 delov kisika.

Kri, ki prihaja v pljuča, sprejema kisik. Koliko odstotkov ga sprejme, je odvisno od odstotkov v zraku. Nastane neko ravnotežje med kisikom v krvi in onim kisikom, ki je v zraku. Od 21% zraka, ki pride v pljuča, ga sprejme kri le 5%, ostalih 16% zopet izdahnemo. Pri tem se veže kisik s hemoglobinom z določeno silo. Vzemimo rdečo kri, ki je pravkar sprejela kisik, iz čistega kisika in jo potem krepko stresimo v drugi posodi z zrakom, tedaj postane kri manj rdeča in zrak ima več kisika. Še z večjo silo pa vpija hemoglobin ogljikov oksid, in sicer okrog 300 krat krepkeje in ga tudi toliko jačje drži. Kakor hitro pa je ta plin v zraku, napade in takorekoč razoroži rdeča krvna telesa. Tren človeškega telesa za prevažanje in preskrbo vseh človeških organov in stanic s kisikom postaja vedno manjši in manjši v tvornicah in drugih centralah, osobje človeškega telesa ne dobiva več goriva, hraniva in gradbenega materiala, delo radi tega vedno bolj pojema; vse bi

rado samo spalo, tolika trudnost in zaspanost se jih poloteva. Ogljikov oksid je uničil delozmožnost krvi, a kisik sam ni zadosti močan, da bi ga pregnal. Človeka boli glava, oslabel je in tudi omotica ga obide. Hoče se mu samo zraka, čistega zraka. Ako tega ni, propade še zadnje, to je srce, in kmalu potem je konec.

Analize zraka na cestah večjih mest, z močnim avtomobilnim prometom, so pokazale, da ima zrak mnogokrat tudi $\frac{5}{10} \frac{0}{100}$, torej višje kot je najvišja mera koncentracije ogljikovega oksida, ako je treba v njem vztrajati kratek čas, to je krog 20 minut.

Nam pa se obeta še čas, ko bo imel vsakdo svoj avto. To bo potem zrak, da bo veselje! No, pa mi se ne bojimo toliko, da bi se zastrupili, »dokler je še vetra kej«. Ampak ta smrad, smrad! — bo vpilo malo in veliko — kdo bo tega »Brdavska« premagal!

Torej razvidno je, da utegnejo postati tudi avtomobili velika in celo nevarna nadloga, in kdor misli, da bo dočakal čas malega človeka z avtomobilom, se precej moti. Moderno vozilo ne sme in ne bo imelo tega nedostatka, ki ga čuti zopet le navadno ljudstvo.

Predlagali so, in gotovo se že več ali manj uporablja, odvodno cev, ki sega do vrha zadnje strani avta. Na ta način se plini hitreje zmešajo z zrakom in vzdignejo kvišku. V stanovanja ob cestah ne pridejo, ker jih nekako varuje obhišni zračni tok. Škoda, da nam podatki o razvijanju ogljikovega plina pri pogonu z ogljem niso na razpolago. Bi bilo iz higijenskega stališča zelo važno.

Omeniti je še treba, da je bil plin iz bencina in drugih gonil takoj po vojni mnogo slabši, ker ni bil zadosti čist.

Nove knjige.

Zgodovina likovne umetnosti v zapadni Evropi. I. del, 1. snopič. Spisal Izidor Cankar. V Ljubljani, 1927. Izdala Slov. Matica. Velika osmerka. 136 str. 54 slik. Cena 70 Din.

To delo bo obsegalo vsega skupaj deset približno enako obširnih snopičev, ki si bodo po zatrdilu založnice precej hitro sledili. Tako izhajanje omogoča tudi manj premožnim slojem nabavo tega sicer dragega dela. Vendar je kljub odlični opremi in še bolj odlični vsebini knjige ta cena le previsoka in pri nekoliko nižji ceni bi založnica, katera že sama nosi reklamno ime, lahko naklado pomnožila in razpečala.

Delo je avtor vsestransko skrbno pripravil. Isto snov je že dvakrat predaval na univerzi in od teh predavanj je obdržal najvažnejše ter to napravil s knjigo dostopno vsakomur. Da bi knjiga res koristila, ji je napisal obširen uvod, ki smo ga že zadnjič ocenili. Tako je delo tudi lahko umljivo. Moderna umetnostna znanost ima pred drugimi sorodnimi znanostmi sploh to prednost, da je po primerni pripravi umljiva in zanimiva tudi za nestrokovnjaka, in temu je ta ocena predvsem namenjena. Sicer Cankarjevi zgodovini umetnosti tudi strokovna objektivna kritika ne bo mogla v ničemer oporekati in bo večjemu želela večji obseg in bolj podrobno razpravljanje. Glavne koristi, ki jih bo imel od knjige nestrokovnjak, so: V besedi in sliki bo spoznal najvažnejše umetnine, katere je ustvarila zapadno-evropska umetnost. Sledeč avtorjevi stilistični obravnavi teh umetnin, se bo od ene do druge bolj in bolj navajal gledati in razumevati jih. Dobil bo izčrpen pogled v vso duševnost posameznih dob v razvoju zapadno-evropske kulture, otrese se bo n. pr. različnih predsodkov, ki jih ima do »temnih« vekov, in spoznal vsaj glavne, pa ne le umetnostne, vrednote, ki jih je ta kultura ustvarila. Izidor Cankar je zelo veren naslednik Maksa Dvořaka, katerega citira v predgovoru, in tudi njegova zgodovina umetnosti je zgodovina duhá. Zanimaj se za katerokoli zgodovino, za politično, socialno, versko, modroslovno, glasbeno ali slovstveno, k vsaki boš našel tu ključ. In ni najmanjša vrednost Iz. Cankarja v tem, da rabi vzorno slovenščino, ki jo znanstvena literatura sicer zelo zanemara.

V tem prvem snopiču je obdelano slikarstvo od početkov do okoli leta 1000 in je ta snov s poglavji razdeljena v glavne skupine. Oziral se je avtor le na najbolj važne umetnine, morda zato marsikaj prešel, pa saj bi takemu delu bilo v škodo, če bi od podrobnosti postalo nejasno in raztrgano. Eno željo pa le imamo. Četudi naša slovenska umetnost nikoli v zapadni Evropi ni vodila, naj jo vendar avtor v naslednjih snopičih ne prezre in naj jo v njenih najvažnejših spomenikih prikaže v zvezi z vodilnimi tokovi zapadno-evropske umetnosti. Za nas, ki nam je delo namenjeno, je to gotovo važno.

Cankarjeva zgodovina umetnosti je prehitela — če izvzamemo Štreklja, Stareta, Glaserja in Vebra — druga znanstvena dela, ki bi svojo stroko

podala v celoti. Takoj se je pojavil v kriki glas po zgodovini antične umetnosti, ki naj bi dopolnila Cankarja. Pozivljemo naše arheologe, Moleta, Sario in Ložarja, da se je lotijo, odnosno Slovensko Matico, da jim da pobudo. *M. Marolt.*

Latinsko-slovenski slovar. Sestavil profesor dr. Franc Bradač, docent za klasično filologijo na univerzi v Ljubljani. 1926. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena 70 Din. Strani 500.

Bradačev latinski slovar se je postavil častno v vrsto k Valjavčevemu laškemu, Kotnikovemu francoskemu. Kdor ima količkaj posla z znanstvom in mora segati po raznih knjigah tujih slovstev, je res vesel, ko ima v knjižnici te lepe, sicer po obsegu drobne, pa po vsebini tako bogate slovarje. Prav noben izobraženec, se mi zdi, jih ne more pogrešati. Desetletja sem rabil star latinsko-nemški slovar in sem zares vesel, da imamo tega dr. Bradačevega, ko, žal, Wiesthalerjevega ne moremo pričakati. (Kakor znano, je založnik ogromnega tega slovarja škof dr. Bonaventura Jeglič, ki je pa nadaljnji tisk moral ustaviti zaradi pomanjkanja sredstev. Če za kako delo, bi za to morala poprijeti s prispevki država, obe slovenski oblasti in Akademija znanosti! Upajmo!) Bradačev slovar pa bo dotlej ustrezal zlasti šolski mladini, ki bere latinske pisatelje. Slovar obsega namreč ves besedni zaklad latinskih klasikov, ki se bero v gimnaziji. Je sad mnogoletnega dela. Njegova odlika je, da so iz slovenščine vzete v slovar res le sedaj žive besede in je vseskozi upoštevan knjižni jezik zadnje dobe in s tem obenem dokazuje, ko obsega krog 20.000 besed, kako smo Slovenci v jeziku že gibčni in res sposobni v svojem jeziku pisati znanstvena dela. Tudi pomen besed je znanstveno razporejen, tako, da od prvotnega pomena prehaja stopnjema do besed in pojmov, ki so se razvili v prenesenih pomenih, n. pr.: multitudo, množina, veliko število, množica, premoč, nižje ljudstvo, drhal. Založništvo je ohranilo isto obliko, kot jo imajo drugi priročni slovarji njene založbe, kar je posebno hvale vredno, in svarimo: za nobeno ceno te oblike več ne spreminjati! Papir je trpežen, tisk čist. Ko bi bila knjiga vezana z nitko in ne z žico (naj bi par dinarjev več stala!), pa bi bila brezhibna. *F. S. F.*

Kruh. Povest Slovenske Krajine. Spisal Matija Malešič. Mohorjeve knjižnice 15. zvezek. Založila Družba sv. Mohorja. Natisnila tiskarna Družbe

sv. Mohorja na Prevaljah. 303 strani. Cena za ude broš. 21 Din, vez. 30 Din; za neude broš. 28 Din, vez. 40 Din.

Matija Malešič, ki je že kot dijak pisateljaval, je za vojne skoro popolnoma umolknil. »Kruh« pa je njegovo delo, ki mu ga je vdahnila Slovenska Krajina (Prekmurje), kjer je po vojni služboval. Prva povest je to v naši književnosti, ki nam je razodela ta, pred ujedinjenjem nam tako neznani, pa tako lepi kos naše zemlje in dušo naših ljudi. Krstil je Prekmurje s pravim imenom — narod ga imenuje edinole Slovensko Krajino —, prikazal nam je Rávensko, Dolinjsko in Goricko (Gorenjsko, Dolenjsko, Notranjsko!) in orisal trdo borbo za kruh, borbo naših ljudi, odvisnih od madžarskih bogatašev in grofov in od oduševanih »palirjev« (ki vodijo revne Krajince v košnjo in žetev na ogrske planjave). V povesti so tako gorko občuteni in doživeti prizori, da se jih ne moreš naužiti. Nov svet, novi ljudje in vendar vsi naši, novo trpljenje in vendar naša bol. — Glede zgradbe povesti same bi mogel morda kdo očitati tu in tam zastoj dejanja. Pa se da razlagati iz pestrosti jezika, ki je čisto svojski, ki pisatelju kar vre na dan in je resnično potrebno mnogo sile, da se obrzda. — Povest pa je zbudila zanimanje po vsej Sloveniji, zlasti še v Slovenski Krajini. Čujemo, da jo prepišejo v prekmursko narečje in izdajo v posebni knjigi. *F. S. F.*

Pomenki z najmlajšimi.

Sejavec: Poslane pesmi dokazujejo, da more iz tebe nekaj biti. Očitujejo brez dvoma pesniški talent in tudi dober, moderen okus. Izraziti se tudi znaš. Vendar teh pesmi ne bo mnogo za tisk. Pišeš, kot navadno vsi mladi pesniki, zgolj odlomke; toda taki drobčkani utrinki so sami zase umetnina le tedaj, če so genialni poetični domisleki. Je sicer res tako, da hoče pesnik v dobi, ko je najbolj občutljiv, vsak pesniški doživljaj viliti v verze, celo vsaka misel mu sili v ritem. Ali ti enodnevniki zapiski niso umetniška vrednota. S to je v zvezi druga slabost: miselna, vsebinska brezpomembnost ali celo praznosta. To nedostajanje ozadja očitujejo tudi tvoje in delajo vtisk, da čustveni verzi niso motivirani in da izvirajo tuintam iz manire. N. pr.:

Noč, le rahlo dihaj vame,
v pajčolan me svoj zavij,
z mehko roko me pokrij,
olja vlij v skeleče rane,
srce pesem tiho poj
o pozabi, svetlih zvezdah,
o brezmejnosti neba!

Cutiš, da ni ozadja? In navajam celo pesem! — Dalje boš odkril, če kritično presodiš svoje pesmi, marsikje nedoslednosti, nemožnosti in nasprotja. N. pr. praviš:

Vsa ta svetla hrepenenja...
so mrtvo okamenela,
v nedosežnost v zanosu
kakor jablan so odcvela.

Tudi za dikcijo in stil moraš dobiti finejši čut:

Smrt na nizka okna trka,
ki zvene.
Mrzla ptica plava prek neba,
s krili svojimi vso zemljo tre.

Drugi in četrti verz sta — kratko-malo grda. — Opozarjam te še na ritem. Ne menjavaj ga nikdar brez notranje potrebe! Samo zavoljo bolj komodnega izraza spreminjati ritmični tip je slabost in bi bila površnost. Zlasti morajo imeti začetki verzov enoten uvodni akord, če hočeš izzvati pesmi melodijo. Ni prav, kot pišeš:

In zbegane zro v mrak oči.
Onemogle dvigamo glave.

Šolaj se z a v e d n o ob mojstrih! Upam v tebe. Pozdrav! — Glede uredništva pa tole: Vsaka številka mora biti organska in enotno ubrana, zato mora urednik izbirati in zato mora včasih tudi najboljša stvar čakati. Veš, literat mora imeti z uredništvju potrpljenje kot ga mora imeti uredništvo z literati. Ob priliki dobiš lahko pesmi nazaj.

Milvinko: V vsaki pesmici je nekaj, kar prime. Sklepam, da je v tebi nekaj zmožnosti. Velikih stvari seveda ne boš pisal, mislim, nikoli. V motivih si preveč starokopiten, o trobenticah, zvončkih in veseli pesmi naš čas ne posluša rad. Okrajšana »Otroška pomladna« bi bila za mladinski list.

Tiljana: Poslani verzi so razpoloženje mladosti, ki zori. A v teh dveh pesmih se žal ne očituje pesniška nadarjenost. Nimaš za sedaj novih pesniških domislekov, kar pa je za ustvarjanje prvo. Po poslanem sodeč ne morem reči, da si pesnica.

Mira: Pišeš miselno liriko, to je tvoja greda, čustvene lirike bi po mojem mnenju ne zmogla. A vprav pri miselni liriki je nevarnost, da pesnik zaide v abstraktnost in da ostane hladen. Pesem pa mora biti topla in mora peti, peti. Tvoj verz ni nazoren in ne poje, jezik ne prija:

Nesreča grda in zlovešča pride,
preplašen strmi človek v kup črepinj
svojih upov, najtišjih sanj ponosno
izpolnitev,
iz zmagoslavja v obup zaide.

Studiraj miselno liriko naše in tuje literature, ako hočeš zapisati krepko miselno pesem!

Emil Dolinski: Prav, da s prijatelji gojiš estetično kulturo. Toda poslana stvar je šolska naloga in odmev prečitanege, literarne vrednosti pa nima.

M. Samsa: Še vedno sem istega mnenja ko zadnjič. »Slovo od doma« pravi v drugi kitici:

Ah, vem, ni tebi več pristanja,
zatorej srečno v dalj morja!
Glej, plavala boš brez nehanja
in s tabo žalost bo srca...

Je li to lepo? Zame ne. Vzemi raven še prvo kitico in boš opazila nasprotje! Mislim, da se vendar ne motim »nalašč«.

Snažin: Nerazumljiva kolobocija! Ti verzi, ki so gotovo prvi, so nezmisel. Morda je kaj v tebi, a po teh pesmih se ne da nič soditi.

Podhribski: Epigonsko blago, ki more biti zgolj odmev šolskega čtiva, le v »Tempora mutantur« poskušaš biti bolj samosvoj. Rabljivega nič. Tudi o tebi še ni mogoče soditi.

Tone Sajović: To je odmev narodne pesmi in poljudnega čtiva, toda pesniško oblikovanje to ni, nedostaja enotnosti in doslednosti.

Zvonka P.: To pot nič rabljivega. V okusu nisi preko Gregorčičeve dobe in nerodna si v izrazu. Pesniškega jezika ne obvladaš, neestetično je napisati kot: »že dolgo tega, podal (!) se je od doma... vrača praznih rok (!) se in ves potrč« ali: »zver od sebe daje glas« ali: »večer pomladni mimo šine«. »Cerkvico belo« pošlji kakemu nabožnemu listu! Ako hočeš peti, se moraš še mnogo šolati.

L. Vare: Preveč nezmisla. Govoriš, pa bi morda še sam ne vedel razložiti, kaj si hotel reči. Primer:

Trobojnici dve v zraku nemirno plapolata,
kot ptič, sin okovov (!), k svojim ga vleče
srce,
nad njim pa tice oči žare.
Želja neizpoljenih, duh sanjav,
to up je črnih zastav.

Le presodi to! Morda boš zardel. O pesniškem celo ne govorim.

G. Kirbisch: Svoje nežne verze »rožicam« lahko prepevaš, kadar jim zalivaš, in ostani prisrčna, a slovenskega pesništva s takimi pesmimi ne boš bogatila. Veš, za javnost so pesmi, ki imajo socialno vrednost in so povrh še dobre pesmi.

Naše slike.

Rembrandtova »Anatomija«. V monografiji o velikem holandskem slikarju piše K. Neumann med drugim tole: »Zdravnik dr. Tulp, ki ga je Rembrandt hotel ovekovečiti, je imel največjo prakso v Amsterdamu, tako

da se je vozil v enovprežni kočiji, kar je bila v tistih časih redkost. Bil je zelo bogat. Leta 1654 so ga izvolili za župana, toda zdi se, da se ni prevzel, temveč ohranil je svoje meščansko prijazne navade in še naprej je pustil, da so ga klicali po domače Claes Pietersz (z njegovim lastnim in z očetovim krstnim imenom). To je torej glavna oseba »Anatomije«, ki izvaja medicinsko demonstracijo na mrliču, kjer je pravkar odkril upogibnice in kite na podlahteh; profesor razlaga, tovariši (to niso dijaki) poslušajo in opazujejo. Dvoje so predvsem poudarjali na tej zanimivi sliki. Prvič, da se Rembrandt pri podajanju prizora iz znanstvenega pouka ni poslužil običajnega alegoričnega posebljenja znanosti in da se je izognil tisti mešanici resničnih in alegoričnih bitij, brez katerih se je ob istem času Rubensu zdelo nemogoče, da bi naslikal svoje kólo podob, proslavljajočih kraljico Marijo Medičejsko. Vendar je bila v tem primeru želja naročnikov, ki so želeli svoje portrete, pač odločilnejša od slikarjevih nazorov. Kot posebno znamenitost je pa poudariti poskus, ki ga mora opaziti vsak gledavec, da napravi iz vsote osmih portretov prizor z dejanjem, eno samo podobo z notnim učinkom. — Kot je bilo sicer enostavno, da kot skupino razmesti okoli danega središča (t. j. predmeta, ki ga razlaga) vse postave, vendar so se prejšnji slikarji zadovoljevali s podajanjem otrplih portretnih likov. Rembrandt pa je iznašel motiv pažnje, ki veže poslušavce s predavateljem. Ta motiv je bil takrat prav posebno dobro izbran, kajti sekcija je namreč bila nekaj povsem nevsakdanjega. V vseučiliškem mestu Leydenu n. pr. je predstojnik za anatomijo v 22 letih seciral samo šestdeset človeških trupel (živalska niso všteta). Če se je torej vršila sekcija, je bilo povoda dovolj, da so navzočni pošteno pazili. Malo je sicer pretiravanja v tem, kako se slikar trudi, da izrazi napeto zanimanje slušateljev. Nenaraven je okret moža, ki drži v roki list s seznamom; telo je podano v profilu, glava pa skoro s pogledom proti gledavcu. Tudi eden poslušavcev v prvi vrsti le malce premočno izteza glavo. Glavno sredstvo, ki je uporabljeno pri kompoziciji »Anatomije«, pa vendar ni skupina, niti linija, temveč dovajanje in razdelitev svetlobe. Mrličev trup je osrednje zbirališče za glavno luč; posamezne glave so po oddaljenosti sorazmerno osvetljene; koti na sliki so temni; v enem je kot mašilo postavljena odprta velika

knjiga. Interes na opazovanju luči na golem telesu, ki Rembrandta pri njegovih študijah aktov skoro izključno obvladuje, tako da rad prezre lepoto potez in telesnih razmerij, je tu prenesen na mrtvo truplo. Zanj ni v tem razlike, pa naj slika Diana v kopeli ali pa truplo usmrčenca; Rembrandt vidi samo, kako pada luč na ploskve svetlega mesa in kako se odbija. Zdi se, kakor da je hladnost in duševna neobčutljivost učenjaka, kateremu je v tem trenutku človeško telo samo predmet opazovanja in spoznavanja, prešla na slikarja. Poleg lučne porazdelitve je pa še barvna obdelava eden poglobitvenih slikarjevih pripomočkov

nižji (ker nima niti 70 metrov) in da bo ta neznanska zgradba precej višja od Šmarne gore, ki se nad Tacnom ob Savi dviguje komaj 365 metrov visoko. Bo to najvišja in največja stavba, katero so zgradile človeške roke.

V Šmartnem ob Paki so odkrili dne 25. julija 1926 spomenik 63 v vojni padlim vojakom, ki so bili doma iz te občine. Spomenik je delo kamnoseškega mojstra g. Vinka Čamernika iz Celja in stane 25.000 Din. Slavnosti odkritja se je udeležilo krog 4000 ljudi. Ob tej priliki so prvokrat peli pesem: »P a d l i m v o j a k o m - j u n a k o m«, ki jo je zložil Fr. Ks. Meško, uglašil pa Karlo Adamič.

čiča), Mesarja, Kopitarja, Sitarja, Rešetarja, Igrca in Godca, Zvonarja, Klobučarja, Kolarja, Brivca, Brodarja in Brodnika, Merčuna (= merosodnika) stoji večja množica priimkov tujeja izvora: Birt, Bintar in Pintar, Bognar, Borštinar in Fošnar (štaj.), Cimperman, Colnar, Drakslar, Drukar, Furman, Glažar, Jagar, Fakin, Knap, Likeb in Ličof (n. Leitgeb = krčmar), Malnar in Mlinar, Mežnar, Oštir, Padar, Pajtlar. Fajfar, Suštar, Tišlar, Žnidar, Šribar in Šlibar, Šloser, Tašner, Zalar (= vrvar), Zotlar, Piltaver (= podobar), Gortnar, Frbežar, Kramar, Štamcar (= kamnosek), Veber-ič, Brgant (= ropar), Domicelj (= mlad plemič).

K tem je še treba prišteti številne izvedenke (Kovač-ec, -ič; Žnidar-ko, -ič, -čič itd.).

V priimkih se zrcali tudi agrarna hierarhija, t.j. vse stopnje kmetškega prebivavstva od najbogatejšega posestnika do zadnjega pastirčka: Gruntar, Kmet, Zemljak, Zemljan. Zemljar-ič; Osebek, Osebčič, Košan (= četrtnjak), Žalar, Kajžar, Kočar, Gostič; Kotar, Zakotnik (= preužitkar); Hlapčon, Hlapše; Rataj, Težak; Gmajnar, Kozar, Ovčar, Gosar; Čeh (na Murskem polju = govedar, kravar), Trtinek (= pomagač občinskega črednika), Poljak (poljski čuvaj); nadalje: Župan, Županè, -čič, -ič, -ek; Dežman (kdor je dajal desetino), Čizman in Zhišman (kdor je plačeval »činž« v gotovini); Sodja, Sodec, Sodnik, Rihtar (= občinski načelnik, obenem razsodnik med občani), Rihtarič, Rihtaršič; Šultes, Šulc in Šuntajs (= župan, občinski predstojnik); Valpotič in Vavpetič (valpot je bil nadzornik tlačanov, ponekod prvi hlapec), Pristav (-ov) in Majer (ki oskrbuje pristavo ali marof), Ketiš (na vzh. Štaj. = kdor stanuje v viničarski koči).

Posebno skupino tvorijo priimki, ki značijo posvetno ali duhovno (cerkveno) dostojanstvo: Cesar, Kralj, Knez, Vojvoda in Vivod, Papež, Škof, Glavar, Prošt i. dr.

Le v redkih primerih bomo smeli domnevati, da so nosilci takih priimkov potomci oseb, katere so imele tako dostojanstvo. Pač pa so nastali nekateri taki priimki iz hišnih imen (znamenj), drugi so vzdevki, ki jih je izumilo šegavo ljudstvo za posamezne osebe zaradi njihovih posebnosti (n.pr. čudnega vedenja), zopet drugi pa so se dali osebam, ki so igrale razne vloge (cesarja, papeža i. dr.) pri ljudskih veselnicah ali pri posvetnih in duhovnih igrah, ki so se prirejale v poznejšem srednjem veku malone povsod.

(Dalje prihodnjič.)

Spomenik padlim vojakom v Šmartnem ob Paki.

za sijajno kompozicijo slike. V tem pogledu pomeni to delo velikanski korak nad časovno povprečnost. Najsijajnejše so slikane vsekakor glave, ki kažejo, kaj je 26 letni umetnik že znal. — Teža barvnega razkošja naša enobarvna reprodukcija žal niti približno ne more podati. — Slika se nahaja danes v muzeju v Haagu. Naslikal jo je Rembrandt (1606 do 1669) v Amsterdamu l. 1632.

Newyorški »nebotičniki«. V I. knjigi Mojzesovi, 11, 4, beremo: »In rekli so: Dajte, zgradimo si mesto in stolp, ki mu vrh bodi do neba, in naredimo si ime...« Kot da so se ljudstva, ki jih je Bog razkropil od zidanja Babilonskega stolpa, spet znašla onstran velike luže, se nam zdi, če gledamo našo sliko. Saj ni čuda! V New-Yorku sedaj grade takozvano hišo Larkin, ki bo imela 110 nadstropij in bo visoka 400 metrov. Lahko si vsaj približno predstavimo tega velikana, če pomislimo, da je ljubljanski Grad vprav šestkrat

Pesem se glasi:

Mir vam bodi, kjer telesa spe,
bodi v zemlji, bodi v vodi, v dolih, vrh gore!
Saj trpeli, saj nosili v vojni ste dovolj,
zdaj si boste odpočili, pozabili bol.
A med narodom vam časten,
časten bo ostal spomin:
ta pomnik znanilec glasen
vaših bo vrhin!
Znani naj, kako ljubili dom ste naš krasan,
zanj trpeli, se borili, slavno padli zanj!

(Note za to pesem je dobiti po zelo nizki ceni pri Zvezi slov. vojakov iz svetovne vojne v Šmartnem ob Paki.)

O naših priimkih.

I. Koštiál.

3. Po rokodelstvu, službi ali stanu.

Če pomislimo, da so za večino obrti med ljudstvom v rabi nemški izrazi, se ne bomo čudili, da so tudi priimki slovanskega izvora v tej skupini mnogo redkejši od priimkov tujeja izvora. Poleg Kovača, Lončarja, Pečarja, Zidarja, Tkalca (Kalca, Hkavca, Tekav-

Sadjarški paberki.

Pinciranje pritličnega drevja.

Pritlično sadno drevje ima nekatere prednosti pred visokodebelnim. Ono ne potrebuje mnogo prostora, ima lepo okrasno obliko, kmalu zarodi in rodi lepše in okusnejše plodove nego visokodebelno. Na majhnem domačem zelenjadnem vrtu in ob stene poslopij pa sploh sodi samo pritlično drevje. Zato ima tako drevje tudi pri nas že mnogo ljubiteljev.

Lepo pritlično sadno drevo pa ne zraste samo. Treba ga je vzgojiti. To pa dosežemo edino na ta način, da v dobi rasti — maja, junija in julija meseca — uravnavaamo njegovo rast s primernim pinciranjem (priščipavanjem, skrajševanjem) mladik, ki naraščajo iz brstja po vejah in vejicah.

V kakršnikoli pravilni obliki vzgojeno pritlično sadno drevo ima kratko deblo, iz katerega raste določeno število vej, somerno razpeljanih v krogu ali v navpični ravnini. Te veje so od debla pa do konca enojne in obrasle s kratkim rodnim lesom. Na koncu vej priraste vsako leto podaljšek — voditeljica. Ta končni poganjek pustimo rasti po mili volji. Pincirati (priščipavati, v rasti krotiti, bi tudi lahko rekli) pa moramo stranske poganjke po veji, kajti sicer bi se rodni les zgostil v neprodarno goščavo in veja bi se razrastla v več panog.

Pincirati začnemo, ko so poganjki po vejah po 15—20 cm dolgi. Najprej izrežemo ali izkrhnemo vse nepotrebne, pregoste poganjke. Poganjkom pa, ki imajo dovolj prostora, pa se je bati, da bi preveč narastli, odščipnemo z nohti palca in kazalca samo

vršček. S tem zabranimo, da poganjek ne more več rasti v daljavo, in prisilimo, da se lesno popje na spodnjem delu ojači in sčasoma izpremeni v cvetno brstje. Najbolj na kratko pinciramo poganjke v zgornjem delu veje, ki so blizu voditeljice in jo nekako zajedajo. Niže po veji pa očistimo posebno vse tiste poganjke, ki rasto navpično in že na zunaj kažejo, da bi se radi razvili v veje. Poganjkov, ki še niso dolgi 15 cm, in pa onih, ki so sami od sebe zaključili rast, ne pinciramo.

Pincirati moramo večkrat, kakor pač poganjki po veji naraščajo. Pravi ljubitelj vsaj enkrat na teden pregleda vse pritlično drevje ter priščipne, kar je zopet narastlo od zadnjega pinciranja.

Najlaže pogreša pinciranje jablana. Hruške pa brez pinciranja ni mogoče vzgojiti v lepi obliki. Tudi pri marelici je pinciranje skoro neogibno potrebno. V splošnem pa je pinciranje pri vzgoji lepih drevesnih oblik najvažnejše opravilo.

Minulo pomlad precepljeno sadno drevje ni da bi sedaj čez poletje pustili v nemar. Na vsaki precepljeni veji pustimo samo en, in sicer najmočnejši poganjek, da raste neovirano. Vse druge pa pincirajmo, ko so prilično 20—25 cm dolgi. Prav tako moramo priščipniti vse poganjke, ki so pognali iz starega lesa po vejah, sicer bi se vse preveč razrastli in dušili zlahkne poganjke iz cepiča. Glavni zlahkni poganjek, ki je namenjen za podaljšek veje, privežimo na paličico, da ga ne odlomi vihar.

Mladim, bujno rastočim jablanam in hruškam, ki imajo gladko,

napeto kožo, jako koristi, ako na dveh, treh straneh z ostrim nožem prerežemo kožo po deblu od vrha do tal. S takim puščanjem dosežemo, da se deblo krepí in debeli in obvaruje pred zimsko pozebo. Seveda moramo biti previdni, da ne pritisnemo preveč in ne zarežemo v les. Tako ravnanje bi drevesu več škodovalo nego koristilo.

Mati.

Vzgojne lučce.

Kako se osovražiš pri otrocih.

1.

Karolinca je šla na očetov vrt. Tam je bilo polno vijolic. »Oj,« vzklíkne Karolinca, »koliko je tukaj lepih rožic! Natrgam si jih poln predpasnik in povijem materi šopek.« Urno poklekne in si jih nabere poln predpasček, potem sede pod jablano in napravi šopek.

»Je že!« pravi in hoče brž teči k ljubi materi in ji ga prinesiti. »Ali bo mama vesela! In par poljubčkov si bom za služila!«

Da bi veselje povečala, se splazi v kuhinjo, vzame porcelanast krožnik in teče v skokih po stopnicah do matere. Tu pa se Karolinca spotakne, pade in — tresk! — porcelanasti krožnik se razbije na tisoč kosov, šopek pa odleti daleč proč. Mati, zaslišavši v sobi padec, skoči skozi vrata, teče nazaj po debelo šibo in gre, ne da bi količkaj vprašala, kaj je otrok nameraval s krožnikom, z jezo nadenj.

Otroče je bilo od strahu, ker je padlo, radi razbitega krožnika in pred šibo napol mrtvo in ni moglo drugega

izpregovoriti nego: »Mama, ljuba mama!« Pa ni vse skup nič pomagalo. »Ti nemarnost grda, ti!« pravi mati in jo neusmiljeno pretepe.

Karolinco pograbj nekaka jeza, ko vidi, da se ji godi tako očitna krivica. Dolgo ni mogla teža potem pozabiti in nikoli več ji ni na mar prišlo, da bi materi šopek povila.

2.

Lojzka je dobila za božič od botre lep plošček s cinasto posodo. Večjega veselja ji ni bilo moči napraviti. Še tisti dan, ko je igračo dobila, je spravila vse v red. Kadar so jo drugi otroci obiskali, tedaj jim je napravila malo pojedino, za kar je zmeraj vzela skledice, krožnike in svečnike, ki so bili na ploščku. Brž ko so odšli, je vse pomila in postavila na pravo mesto. Botra se je teža silno veselila, ker je videla, da se bo s tem otrok zgodaj navadil na red.

Veselje pa ni trajalo dolgo. Nekoč je iztegnil njen mlajši brat Vilko roko po cinasti posodi in brž mu je dal oče skledico. Potem je segel še enkrat in je dobil krožnik. Oboje je mahoma zvil in zmečkal. Lojzka se je zasolila, ko se je vrnila in videla škodo, ki jo ji je bratec napravil. Ko je pa slišala, da mu je oče dal, je žalost pogoltnila. Drugi dan pa je bilo spet tako in dva svečnika sta bila zmečkana.

Zdaj se pa Lojzka ni mogla dalje vzdržati. Vsa žalostna teče k očetu. »Ata, ali veš, da mi Vilček moje igrače kvari?«

»Neumnica,« odgovori oče, »kaj pa tebi to mar? Jaz lahko napravim s tvojimi rečmi, kar hočem.«

Lojzka je molčala. Prej ko v štirih tednih je bilo vse njeno veselje v smeteh. Svojo tužo je potlačila, ampak od tistihmal je postala na očeta nejevoljna in ga dolgo ni mogla prav prijazno pogledati.

3.

»Povej mi, kaj naj s svojo Kristinco počnem? Tako trdovratnega, zakrknjenega dekleta ni pod solncem! Če jo kaj pokaram, precej bevška. Kadar ji pa kaj ukažem — takrat bi jo moral videti, kako me pogleda, kakor bi me hotela zabosti. O, da bi te negodnice nikoli več ne videla!« Tako je govorila mati svojemu bratu.

Brat, ki je zapazil prej v Kristinco najnedolžnejšo in najboljšo dušo, se je nemalo začudil ob tej trdi obtožbi. Rekel je sestri, naj potrpi, in obljubil, da bo v kratkem poiskal vzrok, zakaj se je hči izprevrgla.

Priložnost je kmalu prišla. Gospa Samčeva, tako se je pisala Kristinčina mati, je gostila družbo, med katero je bil tudi njen brat.

Ko so prinesli kavo na mizo, so morali priti tudi otroci gospe Samčeve.

Bili so trije, tri deklice. Dve sta bili izredno lepi in njuni postavitji sta imeli tako nekaj prijetnega, da sta morali, kdor ju je videl, takoj ugajati. Bili sta pogumni in polni domislekov, ki so se jim zmerom smejali, dasi niso bili vedno dosti prida. Kristinca tudi ni bila grda. Neznatna pa je postala, kadar je stala med svojima lepima sestrama. Imela je prav čedne domisleke, a je bila tako boječa, da je, posebno v veliki družbi, prav malo govorila. Onidve sta bili prezalo opravljeni, in poznalo se je, da se je mati prav potrudila, da bi njune dražesti z obleko še povečala. Kristinca je bila skrajno zanikrno napravljena in prav natanko se je zapazilo, da je vsa njena obleka sešita iz oblek, ki jih je mati že ponosila.

»Kako srčkani otroci!« je vzklikala družba, ko so stopili v sobo, in vse je poljubovalo sestri Kristince. Ta pa je dobila samo par mrzlih oblizkov, potem so jo pa pustili. Pri onih dveh pa se niso mogli napoljubovati. Jemali so ju v naročje, hvalili njun lišp, trakce in petljice. Z njima so se pogovarjali, uboge Kristince pa ni nihče opazil. Mati, ki je z največjo všečnostjo gledala to burko, je zdaj sama začela ti dve deklici hvaliti in slaviti.

»Kako sta ta dva otroka zabavna, vam ne morem povedati. Pomislite, kakšno je Karolinca včeraj naigrala! Skoraj bi se bila razpočila od smeha. In Lojzka, kako je ta pretkana!«

Tako je žlobudrala mati gotovo pol ure. Na Kristinco pa ni nihče mislil. Stala je v kotu, kakor bi ne bila iz te hiše. Osramočena je povešala oči, ogledovala nohte na prstih, odvezavala predpasnik in spet zavezavala — nazadnje pa je nabrala obrazek, ker ni mogla več vzdržati. Skočila je iz sobe in zaloputnila vrata za sabo.

»Ali vidiš, brat,« pravi mati, »kakšen oduren otrok je to?«

Brat pa je bil ves iz sebe. Roke in noge so se mu tresle. Moral je oditi v sosedno sobo, kjer se je vrgel v naslanjač.

»No?« pravi mati, ko ga je videla takega. »Kaj naj pa to pomeni?«

Brat: »O, pusti me, ti kruta mati!«

Mati: »Jaz? Kruta?«

Brat: »Da, kruta si.«

Mati: »S kom sem kruta?«

Brat: »S svojimi otroki si kruta in posebno še z ubogo Kristinco.«

Mati: »Ne vem, kaj hočeš s tem čvekanjem. Govori jasneje! Ali je morda to krutost, ker jih ji nisem precej naštel, ko je zaloputnila vrata?«

Brat: »Fuj! Da more ženska, ki hoče biti pametna, tako nepremišljeno govoriti. Kristinca ni tako lepa kakor njeni sestri; zato pač nič ne more! Namesto da bi na to mislila in ji izbrala tako obleko, da se vsaj nekoliko nadomesti, kar ji je narava odrekla, ji vržeš cunje, ki si jih ti ponosila, in obvesiš druga dva otroka s stoternim lišpom, samo da bi ves svet na nji gledal, Kristince pa ne opazil. Vse, kar onidve zineta, občudujete in se mu smejete, če je še tako neokusno. Namesto, da bi tujce, ki ne poznajo Kristinčinih dobrih lastnosti, poučila in jih opozorila na njene prednosti, greš in se še sama zavzemaš za oni dve. Ali je morda Kristinca klada? Mar je to ne boli? Ali je ne delaš sama hudobne? Mar ne delaš sama, da ti zameri in da je svojim sestram nevoščljiva? Sestra! Kratko in malo — jaz vzamem Kristinco k sebi.«

In to je tudi res storil. Ko se je poslovil, je vzel Kristinco domov in v malo tednih je postala pod njegovim modrim nadzorstvom najboljše in najprikupnejše dekletce.

4.

Poznal sem čudnega očeta, ki nikdar ni bil zmožen, da bi svoje otroke mirno pokaral ali kaznoval. Sicer so smeli otroci razsajati, se prepirati in pretepati, ne da bi ga to kaj posebno motilo; toda kadar mu pri delu ni šlo kaj po volji, ali pa ga je žena ali kdo drugi razžalil, ga je prijela divja jeza.

Ko še ni bil oženjen, je razbil v jezi posodo ali pretepel psa. Odkar pa je imel otroke, je vsako jezo nad njimi iztresel. Zaradi najmanjše malenkosti je ravnal z njimi tako po barbarsko, da jim je dostikrat kri tekla iz ust in iz nosa.

Ali so mogli otroci takega grozovitneža radi imeti?

* * *

Te prilike, ki jih bomo še nekaj približali, so iz knjizice: »Krebsbüchlein oder Anweisung zu einer unvernünftigen Erziehung der Kinder. Von Christian Gottlieb Salzmann. (Rakova knjizica ali navodilo za nespametno vzgojo otrok.)

Ch. G. Salzmann (1744—1784) je bil sodobnik slovitega vzgojeslovca J. H. Pestalozzija (1746—1827) ter znan pedagog in ljudski ter mladinski pisatelj. Njegovih vzgojeslovnih in mladinskih spisov je dvanajst zvezkov.

Gospodarstvo.

Produkcija soli v Jugoslaviji.

V naši državi porabimo 120 tisoč ton soli na leto. Doma jo pridobimo pa le 70 tisoč ton na leto; zato je vsako leto uvozimo 50 tisoč ton, in sicer iz Tunisa (v Afriki). Monopol soli donša državi 360 milijonov dinarjev čistega dobička na leto. Trdijo, če bi država le del tega čistega dobička porabila za lastne solne rudnike Simin Han in za soline na otoku Pagu, bi imeli dovolj lastne, domače soli.

O naši živinoreji.

Leta	1925 je bilo v naši državi:		
konj .	1.106.142, na 1000 preb.	85	
govedi	3.768.135, » 1000 »	290	
svinj .	2.517.955, » 1000 »	193	
ovac .	7.906.808, » 1000 »	608	
koz .	1.810.669, » 1000 »	193	

Izvoz cementa iz naše države.

Leta 1922 182.582.561 kg, leta 1923 245.642.531 kg, l. 1924 431.627.765 kg, v prvi polovici l. 1926 380.732.799 kg. Največ cementa izvažamo v Egiptet in na Grško.

Izvoz jajec iz naše države.

Leta 1921 smo jih izvozili 12.341.503, l. 1922 14.515.265, l. 1923 17.242.196, l. 1924 20.129.216, l. 1925 pa 27.224.844.

Kosmetika.

Piše Lea Fatur.

O z e b e l n o s postane rdeč, kadar stopiš iz toplega v mrzel zrak in narobe. Tak nos je vedno v nevarnosti, da se kaj ne prisadi, zato potrebuje posebne paznje. Slaba navada je, če si zavijaš v mrazu nos, ko gre od spodaj sopara vanj in prihaja od zunaj mraz. Tako ozebe nos še bolj. Škodljive so tudi vse vrste tenčice. Ozebel nos je treba zdraviti poleti, ne pa ko pritisne mraz. Umivaj ga z arniko, s toplo otrobovo izkuho ali kamiličnim čajem. Če zateče pozimi nos in te ščemi, ne hodi v bližino peči in odprtega ognja ali na prepih. Namaži ga večkrat z medom. Stari ljudje hvalijo nastržek krede v lanenem olju. Mazilo iz repe («črna žavba») je tudi pozdravilo že marsikateri ozebel nos.

Nos, ki se maščobno sveti, je povzročil že marsikateri gospodinji skrbi. Največkrat ga dobiš od ognja in kuhinjskega vzduha. Umivanje z gorkim kamiličnim čajem, kopanje vsega telesa in dosti svežega zraka pomaga. Neka gospodinja priporoča

tole: Zmešaj del peruvanskega balzama, 100 delov lavendljevega spirita in 5 desetink dela kafe. Umij nos večkrat na dan z gorko vodo in glicerinovim milom, pa ga namaži s to tekočino.

Nos je u v e l i n v p a d e l. To je znak tudi telesne oslabelosti. Domače zdravilo za tak nos je, če se mažeš z gabezovim mazilom, ki utrdi nos. Umetna kosmetika ima pa vbrizgavanje parafina in raznovrstna druga sredstva.

N o s n j u h a č e v. Med ljudmi je še vedno razširjeno mnenje, da je potegovanje zmlatega tobaka nekaj, kar koristi nosu in glavi. Pravijo, da odmaši njuhanje nos in izčisti glavo itd. Pred sto leti je bilo njuhanje tobaka pri moških tako v navadi kakor dandanes kajenje. Vladarji so kazali svojo naklonjenost z darilom dragocenih tobaknic. Zlate posodice in z dragulji posejan pokrovec niso bile nič redkega, tudi slike so prišle na pokrovec. Pred francosko revolucijo je imel marsikak francoski kavalir na tobaknici sliko Pompadurke, pozneje sliko boginje svobode. Tobak je bil sredstvo za vse mogoče bolezni; ščepec iz iste tobaknice je zblizal diplomata, bil je znak vljudnosti in naklonjenosti, če je ponudil imenitni starejši gospod mlajšemu ščepec tobaka. Ženski svet se ni javno udeleževal njuhanja, posebno mlade gospe ne, ker so opazile takoj, da ne prija tobak lepoti nosu, le kaka stara mamka si ga je smela privoščiti brez skrbi in graje. Takrat so bili prepričani, da vpliva njuhanje prav ugodno na delovanje duha, zdaj je njuhanje znak nazadnjaštva, saj je dr. Krek ocenil ljudi počasnega mišljenja tako: »Treba jim še tobaknico v roke, pa moder robec.«

Pred petdesetimi leti je bilo po naših krajih več udov te njuharske bratovščine. Še kot otrok sem opazovala z začudenjem, da tlačijo ljudje vsi blaženi rjav prah v nos, na kar so izvlekli iz žepa velik, pisan robec in se je začelo kihanje in usekovanje. Slišala sem namigovanje o tej ali oni, da »ga baše v nos«, in včasih me je kaka ženska na skrivaj poslala po tisti prah, ki so ga tehtali na majhni, medeni tehtnici in ga je bilo nekaj malega za tri stare »solde«. Vse seveda za zdravje oči, nosa, glave, ušes...

O nosu njuhačev pa pravi dr. Klenke, da je tak nos nekaj nad vse zoprnega. On ne bi zameril, ako bi ta ali oni za silo v nahodu ali drugi potrebi potegnil malo tobaka v nos. Navada pa, da si natlačijo ljudje brez vsakršne po-

trebe nos s tobakom, je že naravnost ostudna, kajti njuhačev nos ne čuti več, da se mu nabira rjava mokrota v nosnicah, da sili iz nosa in tako dalje... Prsti njuhača so rjavi od tobaka, duh njegovega telesa je kiselast, nos ima podobo vedno nahodnega nosu, je ves izpremenjen, nosnice so posebno razširjene, konec nosu odebelel. Njuhanje draži sluznice, povzroča umetno narejen nahod, otopi živce za vonj, pokvari glas in želodec, ker otopel požiravnik ne čuti več, kako zdrči tobak v želodec. Več vrst tobaka je prekrvašenih s strupenimi snovmi, kar škoduje v splošno zdravju ne glede na to, da uide tobak skozi nosno sitce in utegnejo še možgani močno zboleti.

Na podoben način je tudi kajenje škodljivo za nos; če mora prevajati toliko ostrega dima, ni mogoče, da bi ga to ne spravilo iz tira. Le da se pri njuhanju nos širi, a pri kajenju bi mislil človek, da se mora sušiti. Res se zamaši sitce pri strastnih kadivcih, ki imajo bolj ozko kost-načelnico in rešijo se samo z mučno operacijo. Gotovo je, da izgubi nos radi kajenja tenki čut za razločevanje dišav, kakor ga izgube usta glede poznavanja okusa. Za ženske v gospodinjstvu pa je zelo važno, da delujeta oba ta čuta pravilno. Nos nam pove, če se kaj prismoči, če je perilo čisto, če je stanovanje prezračeno, kaj se kuha, kaj se dela, vse razločujemo z njim. Gospodinja, ki nima dobrega nosu, se ne more zanesti nanj pri kupovanju. Kupila bo meso in slanino, ki že diši, in se bo prepirala z možem, ko bo grajal meso in mast. Pri nakupovanju kave, čaja, olja, masla in mnogih drugih jestvin razsoja dober nos, in kdor ga nima, tudi okusa jedil ne razloči. Res ljudje navadno nimajo radi »tenkega človeka«, ki »ovoha vse«; a če se ozremo po svojih znancih, bomo spoznali, da imajo osebe »tenkega nosu« zelo razvit čut za snago in red in prenesejo ta čut tudi v svoje življenje.

Dr. Klenke priporoča zato staršem, naj bi že zgodaj skrbeli, da bi otroci spoznali različne duhove in jih razločevali od drugih, ker je to tako važno za zdravje in gospodarstvo. Saj spoznavamo strupene rastline in pokvarjene, torej strupene, jedi najprej z nosom, pri nakupovanju vina, žganja, hmelja, tobaka si pa trgovci tudi pomagajo z nosom.

Bodi torej nos kljukast ali raven, le da je zdrav in nas opozarja in vodi. (O važnosti vonja pa več v poglavju o dišavah.)

Moda.

Moderne obleke vsepovsod.

Dandanašnji ni ženska moda nič več »davek, ki tlačí reveža, da ugodí ničemurnosti bogatašev«, marveč je stopila z odra sijaja in razkošja med vse in najširše plasti ljudstva. Le poglejmo: dekla, navadna služkinja, delavka, bogata gospa, gospodinja — vse nosijo svilene nogavice. Vse imajo kratka krila. Vse imajo obleke iz crêpe de Chine-a, vse žempre, vse plašče iz blaga kasha, vse kožuhe. Nobena revolucija ni ljudi tako zenačila kakor sedanja ženska moda. Svila, ki je bila časih le last bogatašev, je zdaj splošna last. S tem pa nočemo reči, da smo vsi tudi bogati! Zal, se bogastvo le še ni potrudilo »z odra sijaja in razkošja med vse in najširše plasti ljudstva...« A svila si je opomogla z u m e t n o svilo; ta se je zares ponižala in stopila z visokega, gosposkega podstavka med ženstvo vseh slojev. Obratno pa se je povišalo blago iz trikota, ki je bilo prej za gospodo le v zdravstvene namene, zdaj se pa oblači tudi najbolj gosposki svet vanje. Tako se je vse izpreverglo. Najubožnejše dekletce se more prav tako lepo in lično obleči kot kaka dolarska princeza. In se tudi zares obleče tako, ker je dandanašnja moda taka, da je dostopna vsemu ženstvu. Žemper in žemprska jopica in pleteni kostim ne zahtevajo drugega kot lepó razvito telo, katerega pa ni moči dobiti za denar. Na fanta ostrizena ženska glava, angleški kostim, svilene nogavice in šolni — taka je obleka za promenado za v s a k o žensko. Pisana obleka iz foularda, plisirano krilo z bluzo iz crêpe de Chine-a — v to se oblačijo vse ženske; vprašanje je le, k a k o znajo nositi ta oblačila. Zunanja oblika je torej za vse ženstvo enaka, tudi telesa so (posebno radi sporta) enaka, važen je torej samo še o k u s. Vendar skrbi dandanašnja moda tudi za okus — iz enostavnega razloga, ker ni že skoraj v sedanji modi nobene neokusnosti več in so neokusne le poedine osebe, ki nočejo, da bi se znale lepo in dostojno obleči. Višek sedanje ženske mode in najvažnejše njeno geslo je p r e p r o s t o s t, preprostost v obliki in okraških. Le pogledajte te naše sedanje oblekce! Ali niso bile take naše dekliške oblekce tedaj, ko smo hodile še v šolo? Moderne obleke so čisto otroške obleke. Pred dvajsetimi, tridesetimi leti so bile take oblekce komaj za služkinje; zdaj jih nosi ves

ženski svet — gospe in deklice, ubožni in bogati sloji. — Če je dandanašnja moda kaj neokusna, je morda le v tem, ker ne poudarja telesnih oblik, ne pozna ne prsi ne zažetega pasu. Moderno telo mora biti vitko; če ni, si mora pač samo pomagati, obleke ne morejo nič za to. Nič več ni dovtipov o ponarejenih laseh, ponarejenih prsih in mečah! Zdaj je zares vse naravno. Kar je pa pretiranega (prekratka krila, neokusno razgaljanje itd.), ni stvar dobrega okusa, marveč izrodek neokusnosti.

M. K.

Kuharica.

Drobnjakovi štrukelji za v juho.

Napravi vlečeno testo iz četrta litra moke, nekoliko mlačne vode, polovice jajca in nekoliko soli ter pusti pokrito, da počiva vsaj pol ure. Medtem mešaj v skledi dve polni žlici kisle smetane, rumenjaki in sneg enega beljaka. Razvleci testo, odreži, kar je ob robu debelega, in namaži s pripravljenim nadevom, potresi po njem za pest pšeničnega zdroba in za polno žlico na drobno zrezanega drobnjaka, potem zvij štrukelj od široke strani, da je bolj podolgovat, ga razdeli s kuhaličnim držajem na dva prsta široke kose in jih razreži, kjer si pritislila, na majhne štrukeljčke. Te štrukeljčke zakuhaj v vreli juhi in naj vro 10—12 minut. Stresi jih v skledo in postavi takoj na mizo (za šest oseb).

Florentinski zrezek.

Košček telečjega mesa (10—12 dkg) od stegna ali pleča, potolči in nekoliko osoli. Razgrej v plitvi ponvi pol žlice masti, prideni košček čebule ter ga rumenkasto zapecí po obeh straneh, pečenemu prilij žlico juhe in položi zrezek z mastjo vred na krožnik, na katerega si dejala dve žlici praženega riža; nato obloži zrezek s špinato (kakor jo navadno pripravljamo za prikuho) tako, da je zrezek in riž popolnoma pokrit. Vrh špinata pa položi eno posajeno jajce.

Pražen grah.

Razgrej v kozí za pol jajca sirovega masla in deni v razgreto žličico na drobno zrezanega zelenega peteršilja. Ko se nekoliko precvre, prideni dva prgišča izluščenega in opranega graha, prilij 1—2 žlici vode, osoli in pokrij ter tako počasi praži; večkrat ga prepolji, da je povsod enako mehak. Ko se posuši in zmehča, ga potresi z moko (malo žličico), premešaj in zalij z eno ali dvema žlicama juhe. Prideni, če hočeš, ščep popra in žlice kisle smetane.

Jajčni kolač z graham.

Razmota j v loncu četrta litra mrzlega mleka, dve žlici moke, nekoliko soli in dve jajci. Deni v plitvo okroglo ponev — ponev za palačinke — za oreh masti; ko se segreje, prilij četrtno jajčne zmesi in postavi na ognjišče (na žerjavico), da se zarumeni; ko se je kolač zarumenel na eni strani, ga obrni in ga zarumeni še na drugi strani. Iz tega testa napraviš lahko štiri kolače in nadevaj vsakega s praženim graham ter ga dvakrat narahlo zavij. Kolač postavi kot samostojno jed na mizo.

Jagodna sirova mezga.

Stresi 1 kg rdečih jagod v lončeno ali porcelanasto skledo, prideni 1 kg sladkorja in mešaj dve do tri ure. S to mezgo napolni kozarce z ozkim vratom; po vrhu potresi s salicilom in shrani na suhem. Namesto s salicilom moreš politi mezgo z gosto kuhanim sladkorjem. Ta mezga ima okus kakor sveže jagode, vendar se ohrani samo dva do tri mesece. Kozarce zaveži s pergamentnim papirjem.

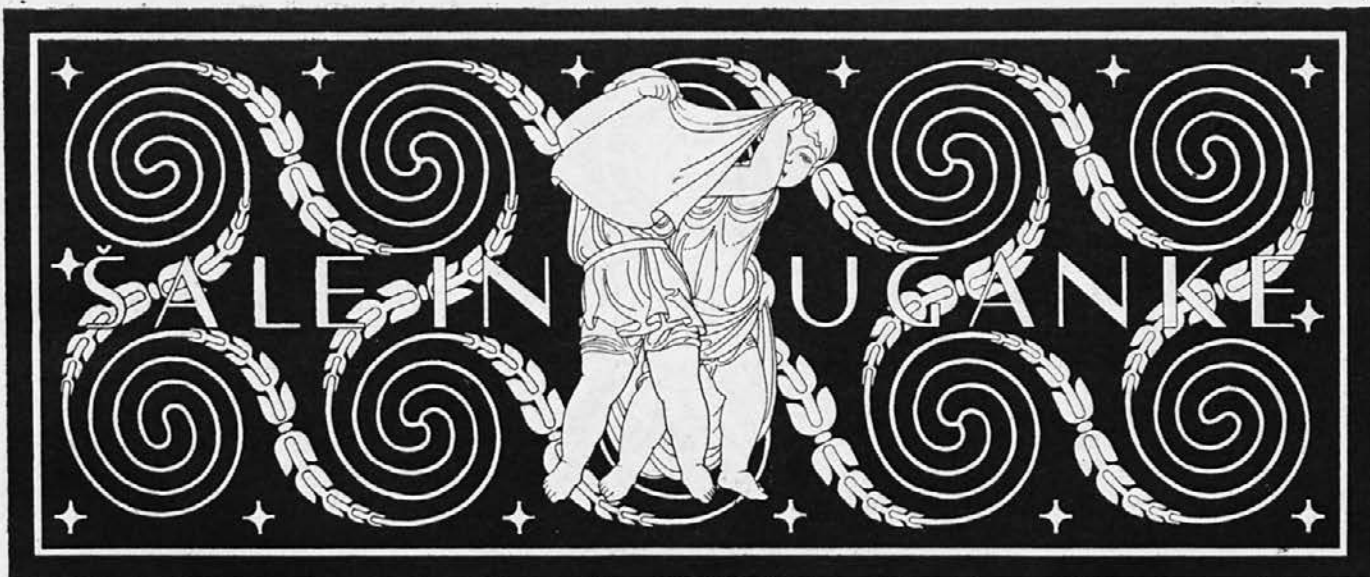
Jagodna torta.

Mešaj 20 minut 10 dkg sladkorja, 10 dkg sirovega masla, eno jajce in na drobno zrezane lupine četrta limone; prilij šestnajstinko (5 žlic) mrzlega mleka ter pridaj 3 dkg kakava, osminko moke in četrtno pecivnega praška. Vse skupaj narahlo premešaj in stresi v dobro namazan, bolj majhen tortni model; testo razravnaj in postavi v srednje vročo pečico ter jo peci tri četrta ure. Nekoliko ohlajeno torto dobro namaži z zgoraj opisano mezgo in po mezgi jo nadevaj enakomerno z beljakovo peno ter postavi še za nekaj minut v pečico, da se prav malo zarumeni.

Beljakova pena.

Napravi sneg dveh beljakov, prideni 6 dkg sladkorja ter narahlo premešaj. Ali pa napravi torto, kakor je opisana, pečeno in ohlajeno pa namaži po vrhu s temle nadevom: Napravi sneg dveh beljakov, prideni 6 dkg sladkorne moke (stolčenega sladkorja) in osminko litra jagod; vse to rahlo mešaj. Postavi torto za 10 minut v srednje vročo pečico, da se pena nekoliko zarumeni. Ko je torta pečena, postaviš lahko gorko ali mrzlo na mizo; preden jo zrežeš, zaznamenuj kose skozi peno z belo, tenko nitko (sukancem) in šele potem jo razreži z nožem.

M. R.

Za smeh.

Čistota.

Neki gospod bi se bil rad prepričal, ali je pek, pri katerem je kupoval kruh, čeden možak ali je umazan grdavš. Nekega jutra je vprašal pekovskega vaječnika:

»Povej mi, ti poba, ali je v vaši pekarni čisto. Nič prahu, nič nesnage?«

»Kje neki — saj vse to pobere in zamesimo v zemlje in kifeljce.«

Saj ni njegova.

Tik in Tok sta se peljala po morju. Nastal je silen vihar. Tik je rjul in vpil kot neurje. Tok ga je vprašal, čemu se joče.

»Joj, če se ladja potopi.«

»Naj se, saj ni ne moja ne tvoja,« je odgovoril mirno.

Nemogoče.

Zdravnik: »Mislim, da ni tako nevarno. Le eno Vam toplo priporočam: bulo v zatilniku morate imeti vedno pred očmi.«

Nevaren snubač.

Vstopi na policijo mlad mož: »Go - go - go - spo - spo - spod ko - ko - mi - mi - sar, za - za - pri - pri - pri - te me. Jaz sem...«

»No, no, čemu naj Vas zaprem? Ali ste koga ubili?«

»Ne, u - bi - bil ni - ni - sem ni - ko - ko - ko - gar, to - d - da ne - k - k - ki gos - p - p - od - ič - n - ni sem raz - raz - od - od - el s - s - svo - jo lju - lju - be - be - be - be - z - zen in se je od s - sme - h - ha za - za - za - du - ši - ši - la.«

Mlad bahač.

Mama: »Kakšen pa si? Sta se pa že spet tepla s tistim Bedračevim Tinetom. Mar ti bom zmerom novo obleko kupovala?«

Sinko: »Oh, mama, to ni nič. Pri Bedračevih bodo pa morali vsega Tineta novega kupiti, tako sem ga.«

Zelo prijazno.

Neki gospod je na obisku. Gospa ima dojenčka v naročju in ga teši. Gospod se hoče prikupiti in pravi:

»Krasno dete! Koliko je staro?«

»Osem mesecev.«

»Je to Vaš najmlajši?« je vprašal z zanimanjem dalje.

Nov sluga.

Neki bogataš je objavil v časopisih tale oglas: »Iščem slugo, ki mora znati francoščino in ravnati s konji.«

Nekaj dni zatem se je javil v hiši čudak, ki so ga služabniki šele čez dolgo spustili pred gospoda.

Nastal je tale razgovor:

»Vaš oglas sem čital v časopisih, gospod!«

»Ste bili že sluga?«

»Še nikoli.«

»Ali znate ravnati s konji?«

»Niti najmanj!«

»Pa znate francosko?«

»Toliko kot turško — to se pravi — nič!«

»Za vraga — kaj pa hočete potem?«

»Hotel sem Vam samo povedati, da službe ne morem sprejeti.«

»Skozi rožice« povedano.

Sluga neke gospé je nesel znanemu raztresencu krasno darilo; ko mu pa ta ni dal napitnine, ga je opomnil:

»Blagorodni gospod, lepo prosim, bodite tako prijazni in dajte mi potrdilo, da mi niste dali nič napitnine, sicer bo moja gospa, ki je zelo natančna, lahko mislila, da sem napitnino zapil.«

Pedagoško stališče.

Ljudsko šolo obišče nadzornik. Med poukom zapazi, da učiteljica vsakega pokliče, kdor se z roko oglasi, da ve odgovoriti, samo enega ne. Nadzornik je radoveden, zakaj to. Učiteljica mu pojasni, da je tisti učenec malo »tako« in da hoče včasih čudne stvari vedeti.

Nadzornik pokara učiteljico: »Pedagoško stališče zahteva, da se posebno skrbno zavzamete in zanimate za take zaostale reveže. Prosim, vprašajte ga takoj, kaj hoče!«

»No, mali, kaj boš pa ti povedal?« se obrne učiteljica na fanta.

Deček vstane počasi in se odreže: »Tale zraven mene me je vprašal, koliko časa bo tistile osel še tu ostal.«

Uganke.

Urednik: Peter Butkovič-Domen.
Zgonik, p. Prosek, Italija

1. Trdnjava.

(Mirko Škeri, Mostar.)
Šteje 9 točk.

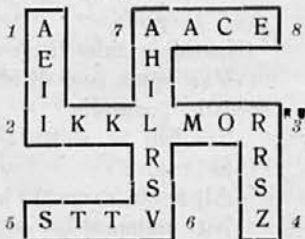
V trdnjavi je 408 vojakov obleganih od sovražnika. Da bi bile vse strani trdnjave enako zastražene, postavi poveljnik na vsako stran enako število mož, namreč 204. Trdnjava ima obliko trikotna:

Kako je poveljnik razvrstil vojake na straneh in kotih?

2. Segnerjevo kolo.

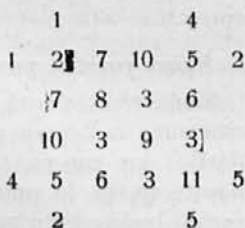
(Boris Hrovatin, Ljubljana.)
Šteje 8 točk.

Razvrsti črke, da dobiš te besede: 1-2 domača žival, 2-3 del sveta, 3-4 grški junak, 5-6 del telesa, 6-7 moško ime, 7-8 mesto v Italiji.

3. Čarobni lik.

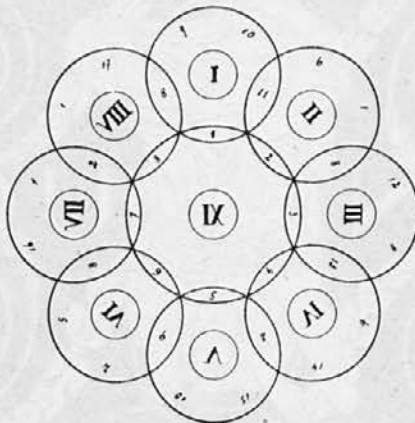
(Mirosljub, Vižmarje.)
Šteje 7 točk.

Ključ: 1, 2, 3, 4, 5 = gozdno drevo; 6, 7, 8, 9 = prometno sredstvo; 10, 5, 11 = del tedna.

4. Krogi.

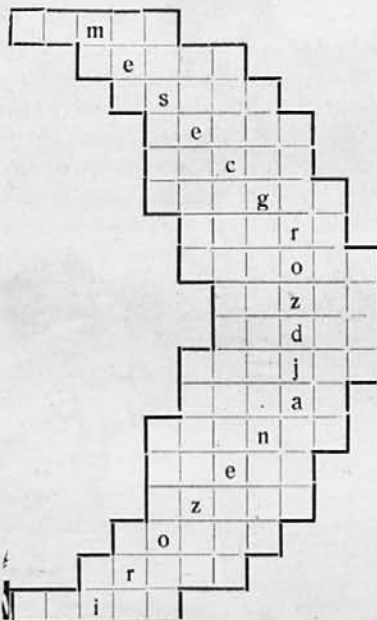
(Mirosljub, Vižmarje.)
Šteje 12 točk.

I ležišče, II zapreka, III lažizdravnik, IV šolska priprava, V del otroške glave, VI podoba, VII del ladje, VIII žila, IX država v Evropi.

5. Krajec.

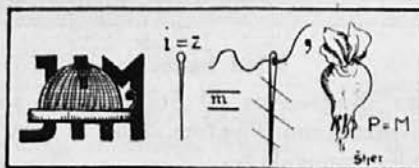
(Mirosljub, Vižmarje.)
Šteje 10 točk.

Vstavi v lik (prvi krajec) manjkajoče črke tako, da dobiš 3 rokodelce, 2 nebni telesi, 2 sadova, 2 dela glave, 2 strani neba, 2 geometrični telesi, 2 oblačili, 1 matematični izraz, 1 del dneva in 1 gozdno drevo.

6. Podobnica.

(Št. Jerko, Črnuče.)
Šteje 6 točk.

7. Besedna uganke.

(France, Središče.)
Šteje 5 točk.

Glina — pas — reka — ropar — selo
slava — trava — val — voda.

Razvrsti te besede prav in črtaj v njih po eno črko ter eno prideni, da dobiš nove besede. Nove črke dajo naslov slovenske revije.

8. Konjiček.

(Miha Kamplet, Sladka gora.)
Šteje 9 točk.

raj-									plam-
lu-	sko-	ša-	Gre-	soln-	na	v			
ve	za	či:		vi-	o-	ca			
svet-	je	ča!	či-	gor-	ce-	sve-			
je-		žar-		vzgor		čič.			
vir	le!	sto-	soln-	no	ča.	sr-			
zla-	kom	sre-		vzgor	Na-	bi-			
tam	tam	ca	ob-	ča	več-	Na-			
tim!									va

Rešitev ugank v 5. številki.

1. Zemljepisna uganke. Vzemimo iz vsake besede črko, ki jo označuje 2. številka v številu metrov. (Ključ: »V 2. številki Planinskega vestnika...«). Dobiš ime gore: Triglav.

2. Črkovnica:

B^v O^a G^t Zⁱ A^o P^p
R^e E^t E^d N^u Aⁱ
S^r O^o E^r N^g A^h

Bog zapre ena vrata in odpre sto drugih.

3. Sestavnica. Besede so:

- Darilo, vlada, kamen;
- enačba, mesar, polom;
- enota, lonec, cigani;
- javor, sluga, kredit;
- rodbina, ličinka, milost;
- edinstvo, svoboda, mati.

Pri prvi vzemi prvo, pri drugi srednjo, pri tretji zadnjo črko... Dobiš:

Danes meni, jutri tebi.

4. Mreža med krogi. Začni zgoraj v sredi pri črki »n«, zasleduj nato črte od črke do črke ter vzemi vsako drugo črko (kar pove rimska številka II v sredi), tako da dobiš: Na praznem skednju je še mišim dolgčas.

5. Zlogovnica: krokodil, reklama, parobrod, Angela, gospodar, razpelo, Abšalom, dremavka, dromedar, rebula, Župančič, Inomost. Pregovora:

Krpa grad drži. — Sila kola lomi.

6. Gosi. Šest gosi je in šest skupin črk; vsaka gos kaže z glavo zapovrstni red. Prvo vzameš črko »k«, kamor je obrnjena prva gos. Kjer so gosi, tam je tudi potok.

7. Prekotnica:

M a r i b o r
i l o v i c a
D j a k o v o
b r a d l j a
l e s n i k a
M e t l i k a
o p o r o k a

V prekotnici čitaš: Mladika.

8. Znamke. Države uredi po abecednem redu; številke značijo črke iz abecede. Dobiš: Filatelist.